

**T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ**

**YETİŞKİN BİREYLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE
NEW AGE İNANÇ DÜZEYLERİ, PSİKOSOMATİK HASTALIK
BELİRTİLERİ VE YAŞAM DOYUMLARININ İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALEV BANU GEREN

İSTANBUL, 2024

T.C.
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ

YETİŞKİN BİREYLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE
NEW AGE İNANÇ DÜZEYLERİ, PSİKOSOMATİK HASTALIK
BELİRTİLERİ VE YAŞAM DOYUMLARININ İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ALEV BANU GEREN

DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ RAMAZAN ÇAĞLAR ERCEN

İSTANBUL, 2024

KABUL VE ONAY

ALEV BANU GEREN tarafından hazırlanan “**YETİŞKİN BİREYLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE NEW AGE İNANÇ DÜZEYLERİ, PSİKOSOMATİK HASTALIK BELİRTİLERİ VE YAŞAM DOYUMLARININ İNCELENMESİ**” adlı tez çalışmasının savunma tarihi 23.09.2024 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından oy birliği ile İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji programı Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Çağlar

ERCEN

İstanbul Arel Üniversitesi

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Nilgün ONNAR

İstanbul Arel Üniversitesi

.....

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Gözde GÜNDOĞDU

MEYDANERİ

İstanbul Topkapı Üniversitesi

.....

İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun
..... tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

.....

PROF. DR. ALİ AKDEMİR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**YETİŞKİN BİREYLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE NEW AGE İNANÇ DÜZEYLERİ, PSİOSOMATİK HASTALIK BELİRTİLERİ VE YAŞAM DOYUMLARININ İNCELENMESİ**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

23.09.2024

ALEV BANU GEREN

ÖZET

**YETİŞKİN BİREYLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNE GÖRE NEW AGE
İNANÇ DÜZEYLERİ, PSİKOSOMATİK HASTALIK BELİRTİLERİ VE
YAŞAM DOYUMLARININ İNCELENMESİ**
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ALEV BANU GEREN
İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ

(DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ RAMAZAN ÇAĞLAR ERCEN)

İSTANBUL, 2024

Bu araştırmanın konusu; kişilik özellikleri, psikosomatik hastalıklar, New Age yaklaşımlar ve yaşam doyumları ilgilidir.

Araştırmanın örneklemini evren içerisinde yer alan farklı eğitim düzeyleri, farklı cinsiyet ve yaş gruplarının bulunduğu 19-65 yaş arası 156 kadın 48 erkek olmak üzere toplam 204 birey oluşturmaktadır. Araştırmada amacı doğrultusunda betimsel araştırma modellerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada 23 maddelik sosyo-demografik veri formu, Beş Faktör Kişilik Envanteri (BFI), Yeni Çağ İnanışları Ölçeği (YÇİA), Somatizasyon (SÖ) ve Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ) kullanılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veri seti elektronik ortama geçirildikten sonra SPSS 22 paket programları ile analiz edilmiştir. Analizler yapılmadan önce dağılımın normal olup olmadığı kontrol edilerek çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Normal dağılım gösteren sonuçlar parametrik testlerden ANOVA ve T Testi, meydana gelen farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar Tukey testi ile yapılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkileri değerlendirmek için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Bireylerin somatizasyon, sorumluluk, dışa dönüklük, nevrotizm, uyumluluk, açıklık, eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, iyileştirici nesne ve yöntemler, ruhçuluk ve psişik güçler ile ilgili puanlarının yaşam doyumu üzerindeki etkisi incelemek için regresyon analizi yapılmış

Anahtar Kelimeler: Psikosomatik hastalıklar, kişilik özellikleri, new age, yaşam doyumu.

ABSTRACT

EXAMINATION OF NEW AGE BELIEF LEVELS, PSYCHOSOMATIC DISEASE SYMPTOMS AND LIFE SATISFACTION OF ADULT INDIVIDUALS ACCORDING TO THEIR PERSONALITY CHARACTERISTICS.

MASTER'S THESIS

ALEV BANU GEREN

**GRADUATE SCHOOL, ISTANBUL AREL UNIVERSITY
PSYCHOLOGY**

(SUPERVISOR: ASSIST. PROF. DR. RAMAZAN ÇAĞLAR ERCEN)

İSTANBUL, 2024

The subject of this research is; Personality traits, psychosomatic diseases, new age approaches and life satisfaction are related.

The sample of the research consists of a total of 204 individuals, 156 women and 48 men, aged 19-65, with different education levels, different genders and age groups within the universe. In line with the purpose of the research, the relational scanning method, one of the descriptive research models, was used. A 23-item socio-demographic data form, Five Factor Personality Inventory (BFI), New Age Beliefs Scale (YBA), Somatization (SÖ) and Life Satisfaction Scale (YDS) were used in the research. The data set obtained as a result of the research was transferred to electronic environment and analyzed with packaged software is SPSS 22. Before carrying out the analyses, skewness and kurtosis values were investigated and checking whether the distribution was normal. Normally distributed results were made with ANOVA and T Test, which are parametric tests and intra-group comparisons regarding the differences were made with the Tukey test. Pearson correlation analysis was applied to evaluate the relationships between variables. Regression analysis was performed to examine the effect of individuals' scores on somatization, conscientiousness, extraversion, neuroticism, agreeableness, openness, old folk beliefs and predicting the future, healing objects and methods, spiritualism and psychic powers on life satisfaction.

Key Words: Psychosomatic diseases, personality traits, new age, life satisfaction

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
TABLO LİSTESİ	vi
KISALTMA VE SEMBOL LİSTESİ.....	vii
ÖNSÖZ.....	viii
1 GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	2
1.2 Sayıtlılar	2
1.3 Sınırlılıklar	2
1.4 Hipotezler	3
1.5 Tanımlar	3
2 KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1 Kişilik Kavramına Genel Bakış	5
2.2 Kişilik ve Kişilik Tipleri	5
2.2.1 Kişilik	5
2.2.2 Kavramın Bileşenleri	6
2.2.2.1 Huy Mizaç	6
2.2.2.2 Yetenek	6
2.2.2.3 Karakter	7
2.2.3 Kişiliği Etkileyen Faktörler	7
2.2.4 Kişilik Tipleri	8
2.2.5 Kişiliği Açıklayan Kuramlar	12
2.2.5.1 Psikanalitik Yaklaşım	13
2.2.5.2 Biyolojik Yaklaşım	14
2.2.5.3 Ayırıcı Özellik Yaklaşımı	14
2.2.5.4 Davranışçı/ Sosyal Öğrenme Yaklaşımı	14
2.2.5.5 Bilişsel Yaklaşım	15
2.2.6 Terapiler ve Kuramlar	15
2.2.6.1 Topografik Kişilik Kuram	17
2.2.6.2 Gelişim Kuramı	17
2.2.6.3 Yapısal Kişilik Kuramı	21
2.2.6.4 Anksiyete Kuramı	22
2.3 Psikosomatik Hastalıklar	29
2.3.1 Tanım	29
2.3.2 Tanı Kriterleri	30
2.3.3 Tarihçe	32
2.3.4 Sınıflandırma	32
2.3.5 Epidemiyoloji	35
2.3.6 Etiyoloji	35
2.4 New Age Yaklaşımı	38
2.4.1 New Age Yaklaşımları Tarihsel Süreci	40
2.4.2 New Age Akımların Ortaya Çıkış Sebepleri	41
2.4.3 New Age Akımların Temel Özellikleri	42

2.5	New Age Yaklaşımında Uygulamalar	43
2.5.1	Yoga	44
2.5.2	Meditasyon.....	45
2.5.3	Din.....	45
2.5.4	Reiki	45
2.5.5	Spiritüalite	46
2.6	Yaşam Doyumu.....	46
3	YÖNTEM.....	48
3.1	Araştırmanın Modeli	48
3.2	Araştırmanın Evren ve Örneklemi	48
3.3	Veri Toplama Araçları	48
3.3.1	Sosyo-Demografik Bilgi Formu.....	49
3.3.2	Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFI).....	49
3.3.3	Somatizasyon Ölçeği (SÖ).....	50
3.3.4	Yeni Çağ İnanışları Ölçeği (YÇİA)	50
3.3.5	Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ).....	51
4	BULGULAR.....	52
5	TARTIŞMA	80
6	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	106
6.1	Sonuçlar.....	106
6.2	Öneriler	112
7	KAYNAKLAR	118
8	EKLER.....	132
	EK A Kişisel Bilgi Formu.....	132
	EK B Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFI).....	137
	EK C Somatizasyon Ölçeği.....	140
	EK D Yeni Çağ İnanışları Ölçeği.....	145
9	ÖZGEÇMİŞ.....	147

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 Savaş ve Kaç Döngüsü	37
--------------------------------------	----

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1 Büyük Beşli Kişilik Tipleri.....	9
Tablo 2.2 Holland Kişilik Tipleri.....	10
Tablo 2.3 Kretschmer'in Üç Kişilik Tipi	11
Tablo 2.4 Rubin'in Kişilik Tipleri Sınıflaması	12
Tablo 4.1 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler	52
Tablo 4.2 Katılımcıların demografik değişkenlere göre dağılımları.....	52
Tablo 4.3 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin yaş değişkenine göre karşılaştırması	56
Tablo 4.4 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırması	59
Tablo 4.5 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre karşılaştırması.....	60
Tablo 4.6 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin medeni durum değişkenine göre karşılaştırması	62
Tablo 4.7 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin yaşamın çoğunluğunu geçirdiği yer değişkenine göre karşılaştırması	64
Tablo 4.8 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin çalışma durumu değişkenine göre karşılaştırması.....	66
Tablo 4.9 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin meslek değişkenine göre karşılaştırması	68
Tablo 4.10 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin gelir düzeyi değişkenine göre karşılaştırması	70
Tablo 4.11 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin çalıştığı işten memnun olma durumu değişkenine göre karşılaştırması	74
Tablo 4.12 Katılımcıların kişilik özellikleri yeni çağ inanışları, somatizasyon düzeyleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişki.....	76
Tablo 4.13 Katılımcıların kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin yaşam doyumuna etkisi	78

KISALTMA VE SEMBOL LİSTESİ

- APA** : American Psychiatric Association (Amerikan Psikiyatri Birliği)
- DSM** : The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
(Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayısal El Kitabı)

ÖNSÖZ

Tez yazımı sürecim boyunca bana her konuda destek olan ve yardımını esirgemeyen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Çağlar ERCEN'e tüm katkıları ve emekleri için çok teşekkür ederim.

Beni bu yola çıkmam için cesaretlendiren ve eğitimim boyunca bana her türlü desteği veren, işlerimi kolaylaştıran sevgili eşim Yaşar Geren'e ve sürekli manevi desteği ile beni mutlu eden sevgili kızım İrem Naz GEREN'e daima yanımda oldukları ve beni destekledikleri için teşekkür ederim.

Yüksek Lisans eğitimim süresince, her takıldığımda ve kafa karışıklığımda beni sabırla dinleyip yol gösteren, farklı bakış açıları kazanmama destek olan sevgili arkadaşım Uzman Psikolog Ayşenur TEKİN'e ve motivasyon cümleleri ile ilerlememe destek olan sevgili kardeşim Dilara GÜNER'e teşekkürlerimi sunarım.

23.09.2024

ALEV BANU GEREN

1 GİRİŞ

Kişilik ve bedensel sağlık arasındaki ilişki, Aristoteles'ten bu yana bilim insanlarının ilgisini çekmektedir. Bu ilginin devamı olarak, 1940'lı yıllarda klinik psikoloji ve psikiyatri alanında çalışan araştırmacıların katkılarıyla "psikosomatik tıp" adı verilen bir alan ortaya çıkmıştır. Bu alan, 1980'li yılların başından itibaren "sağlık psikolojisi" olarak anılmaya başlanmıştır (Soysal, A. Ş., Can, H., & Kılıç, K. M. (2009)

Özellikle psikoloji bilimi başta olmak üzere, disiplinler arası alanlarda kişilik bir bütün olarak ele alınmakta ve ruh ile bedenin birbirini etkileyen bir bütün olduğu kabul edilmektedir. Bu bütünlük bozulduğunda psikolojik rahatsızlıklar ortaya çıkmaktadır. Psikolojik rahatsızlıklar, çeşitli şekillerde sınıflandırılmakta ve ortaya çıkışlarında çevresel, bireysel ve kalıtsal faktörlerin etkisi olduğu düşünülmektedir. Psikolojik rahatsızlıklar, bireyin yaşamını olumsuz etkileyebilir. Bu rahatsızlıklarla başa çıkmak için tıbbi tedavilerin yanı sıra terapiler ve manevi/ruhsal deneyimler de önem kazanmaktadır ve giderek daha popüler hale gelmektedir. Başka bir deyişle, ruh ile birlikte evrenle bütünleşme ve yaşamın anlamı gibi manevi/ruhsal kavramlar gündeme gelmektedir (Düzgüner, 2013).

İnsanoğlu var olduğundan beri anlam arayışı, hayatında önemli bir yer tutmuştur. Kendini ve başkalarını anlamak, insan için özel bir öneme sahiptir. Bu anlam arayışı, insanın fiziksel, sosyal, psikolojik ve bireysel özelliklerinin incelenmesiyle ilgilidir. Başka bir deyişle, insan bilişsel, duygusal ve psikolojik özellikleriyle bir bütündür. Yaşam yolculuğunda insan bazen zorluklarla ve sorunlarla karşılaşabilir ve bu durumlarla başa çıkmakta zorlanabilir (Özakkaş, 2018). Bu durumda insan, fiziksel ve psikolojik tepkiler gösterebilir. Bazı durumlarda bu tepkiler aynı anda ortaya çıkar. Bu durumda psikosomatik rahatsızlıklar gündeme gelir. Psikosomatik bozukluklar, ruh (psyche) ve beden (soma) kavramlarının birleşmesiyle, kesinleşmeyen fakat psikolojik yapıda meydana gelen farklılıkların sonucu olarak bedensel rahatsızlıklara yol açan bozuklukları ifade eder (Kartaltepe, 2019). Başka bir deyişle, psikosomatik rahatsızlıklar, psikolojik ve fiziksel belirtilerin birbirlerini etkilediği ve tamamladığı, psikososyal streslerin ruhsal dünyada yol açtığı çatışmaların ve bedensel bozuklukların sonucunda ortaya çıkar (Çevik, 1992). Birçok araştırmacı,

modern tıpta bedensel sorunların iyileştirilmesine odaklanırken, ruhsal iyileşmenin de önemli olduğu holistik yaklaşımı göz ardı etmektedir. Bu bağlamda, alternatif ve geleneksel halk tıbbında kullanılan yöntemler, bireyin manevi yönlerinin rahatsızlıkları iyileştirmedeki etkisini vurgulamaktadır. Bu anlayışa göre, ruhsal sorunların hastalıklara etkisi, inanç ve manevi özellikler dikkate alınarak, iyileşme sürecinde psikoterapileri ve modern yaklaşımları ön plana çıkarmaktadır (Güler, 2022).

1.1 Araştırmanın Amacı

Araştırmada kişilik özelliklerine göre psikosomatik hastalıklar, New Age inanç düzeylerinin ve yaşam doyumlarının incelemesi amaçlanmıştır. Bu araştırmada ele alınan psikosomatik hastalıklar, zihin-beden ilişkisinin ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir. Bu neden ile son dönemde ilgi çeken bir konu haline gelmiştir. Yapılacak bu çalışma sayesinde bireylerin kendini ve çevresini nasıl algıladıklarına ilişkin genel bilgiler, kişilik özelliklerinin somatizasyon düzeylerindeki, yaşam doyumlarındaki etkisi ve New Age inançlara yönelimleri incelenebilecektir. Bu bağlamda araştırma sonuçları “bütüncül” olarak ortaya koymaktadır.

1.2 Sayıtlar

Araştırmaya dair sayıtlar aşağıda sunulmuştur.

1. Araştırmanın örnekleminin evreni temsil etmekte olduğu ve araştırmanın yapılması için uygun olduğu varsayılmıştır.
2. Katılımcıların ölçme araçlarındaki yönergeleri okuyup eksiksiz bir şekilde anladıkları varsayılmıştır.
3. Katılımcıların, uygulanan ölçme araçlarına doğru ve gerçek durumları aktaracak şekilde yanıtladığı varsayılmıştır
4. Katılımcıların, “Sosyo-Demografik Veri Formu” doğru ve gerçek durumlarını aktaracak şekilde yanıtladığı varsayılmıştır

1.3 Sınırlılıklar

Araştırmaya dair sınırlılıklar aşağıda sunulmuştur.

1. Araştırmada elde edilen bulguların geçerliliği, araştırma örneklemini oluşturan katılımcılar ile sınırlıdır.
2. Araştırmada kullanılan veriler 2023 yılı içerisinde toplanmış olan veri seti ile sınırlıdır.
3. Çalışmanın sonuçları aşağıda verilen ölçekler dahilinde ortaya çıkan veriler ile sınırlıdır.
 - a) Beş Faktör Kişilik Envanteri (BFI)
 - b) Yeni Çağ İnanışları Ölçeği (YÇİA)
 - c) Somatizasyon (SÖ)
 - d) Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)

1.4 Hipotezler

Araştırmaya dair hipotezler aşağıda sunulmuştur.

H₁ Kişilik özelliklerinin somatizasyon arasında ilişki vardır.

H₂ Kişilik özellikleri ile New Age inançları arasında ilişki vardır.

H₃ Nevrotik kişilik özelliğine sahip bireylerin yaşam doyum düzeyleri düşüktür.

H₄ Açıklık kişilik özelliği ile yaşam doyumunu arasında ilişki vardır

1.5 Tanımlar

Kişilik: Kişilik, doğum ile başlayıp ölene kadar süreklilik gösteren özellikler olarak tanımlanabilir. Bireylerin duygu, davranış ve düşünce gibi psikolojik olarak ortaya çıkan, ayrıca diğer kişiler ile kendine has bir biçimde çevresine olan tepkisini ortaya koymasını sağlayan, özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişilik içinde bulunan fiziksel durum veya sosyal çevre ile açıklanamaz şekilde süreklilik gösterebilen özelliklere ve eğilimlere sahiptir (Okutan, 2018).

Psikosomatik Hastalık: Yunanca “psyche” (ruh) ve “soma” (beden) kelimelerinden türetilen psikosomatizasyon beden ve zihin arasındaki ilişki ve birlikteliği ve bağlılığı ifade etmektedir (Meissner, 2006). Duygusal nedenlerden kaynaklı olarak meydana gelen fizyolojik değişikliklerle karakterize bozukluklardır.

Psikosomatizasyon yaşıyan hastaların, bedensel değışikliklerle birlikte ruhsal çatışmaları ve semptomlarında gözlenmektedir (Menkü ve Coşar, 2021).

New Age Anlayışı: Bu görüş, ruhsal ve ezoterik felsefelerden modern bilime kadar uzanan geniş bir bilgi birikimine dayanır. Eski ve köklü öğretilerden modern çağın ruhsal pratiklerine kadar çeşitli yaklaşımları içeren bu dünya görüşü anonim, esnek ve değışime açıktır (Doğan, 2020).

Yaşam Doyumu: Kişinin yaşam sürecini anlatmaya yönelik bir kavram olan yaşam doyumu, gerçekte olan ile beklentilerin karşı karşıya konmasıyla ortaya çıkan bir sonuçtur. Bireysel iyilik durumu kavramının bilişsel bölümünü oluşturan yaşam doyumu, kişinin yaşam şartlarını algılama biçimi ile bulunduğu şartların kriterlerini karşılaştırıp kendi yaşamına yönelik yaptığı değerlendirmeyi kapsamaktadır (Tuncer, 2017).

2 KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Kişilik Kavramına Genel Bakış

Kişilik kavramı, bir kişinin “içsel” ve “davranışsal” niteliklerin toplamıdır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2018). İngilizcede “personality” kelimesinin karşılık gelen kişilik, kavramı Latince “persona” kökeninden gelmektedir. Güney (2014) tarafından kişilik; bireyin özünü meydana getiren, kendine özgü niteliklerin tamamı olarak tanımlanmaktadır. Buna göre kişilik “personality/ persona” kelimesinin, bireye attığı rolle birlikte, bireyin kendine özgü niteliklerinin bütünü olduğunu belirtmek mümkündür.

2.2 Kişilik ve Kişilik Tipleri

2.2.1 Kişilik

Kişiliğe yönelik yapılan tanımların çok eskiye dayandığı bilinmektedir. Kişilik kavramı, Eski Yunan ve Roma zamanlarında, insanların kişilerarası ilişkilerde ve iletişimde taktıkları “maske” olarak tanımlanmaktadır (Yıldız, 2018). Bugün ise yapılan araştırmalar neticesinde çok boyutlu bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Buna göre İbicioğlu (1998) tarafından belirtildiği gibi, kişilik ile ilgili olarak kapsamlı tanımlar ile karşılaşılmaktadır.

Kişilik ile ilgili yapılan tanımlamalar incelendiğinde bu tanımların hemfikir olduğu husus, her bireyin “biricik” ve “özel” olduğu, dolayısıyla kendine has niteliklerinin tutarlılık taşıdığı ile ilgilidir (Özgün, 2007). Kişilik, bireyi diğerlerinden ayıran, farklı kılan, insanı insan yapan ve davranışlara dönüşen özelliklerin bileşkesidir. Burger (2006) tarafından kişilik; bir bireyin davranışlarının kendi içinde tutarlı davranışları ve onu diğerlerinden ayırt edici özelliklerinin tamamı olarak açıklanmaktadır. Bireylerin sahip olduğu kendine özgü nitelikler, dışsal ve içsel faktörlerden etkilenecek davranışa dönüşmektedir. Dolayısıyla kişilik, Yıldız (2018)’in belirttiği gibi, çeşitli bileşenlerin ve faktörlerin etkisi ile şekillenen, yaşam dönemleri boyunca gelişim gösteren, “dinamik” bir süreçtir. Kişiliği meydana getiren bileşenleri incelemek gerekirse bu bileşenleri; huy, yetenek ve karakter olarak belirtebiliriz.

2.2.2 Kavramın Bileşenleri

Kişilik kavramı, tüm zamanlar araştırmacıların ilgi odağında bir konu olmayı başarmış, “kompleks” ve “dinamik” bir yapıdır. Öte yandan gündelik yaşamda kişilik kavramı, zaman zaman onu meydana getiren bileşenlerle aynı anlamda kullanılmaktadır. Bu bileşenler aşağıda yer aldığı gibi kısaca açıklanmaktadır.

2.2.2.1 Huy Mizaç

Mizaç; bir kişinin yaradılışı ile birlikte gelen bütün niteliklerini içeren bir kavramdır (TDK, 2018). Mizaç, kişilik kavramına ilişkin açıklık getiren bir bileşen olup kişiye ait; içsel, dışsal ve duygusal olmak üzere bütün unsurların tamamıdır. Aynı zamanda mizaç, bireyin içinde bulunduğu duygu durumları ile açıklanmaktadır (Burger, 2006). Bu bakımdan bireyler, duygu durumuna göre davranış sergilerken bu davranışlar, bireyden bireye farklılık içermektedir (Yıldız, 2018). Kişiliğin temel yönlerini ve ayırt edici özelliklerini ifade eden mizaç; büyük oranda sürekli olup yaygın olarak kişiliğin, kalıtsal tarafı ile ilgilidir. Aynı zamanda araştırmacıların bazıları, kalıtsal yollarla gelen kişilik özelliklerinin bir bölümünde çevresel faktörlerin de etkisini göz önünde bulundurmaktadır (Ergün Çelebi, 2020; Gökben Çetin ve Beceren, 2007). Başka bir açıklamaya göre mizaç; duygusal uyaranlara yönelik olarak “otomatik tepki gösterme eğilimi” ile doğuştan getirilmiş olan, yaşam boyu süren ve erken yaşlardan itibaren fark edilen yapısal bir özellikler bütünüdür (Cloninger, Przybeck, Svrakic ve Wetzell, 1994; Prior, 1992).

2.2.2.2 Yetenek

Yetenek bireyin içinde yer aldığı durum, olay veya ilişkiyi anlamlandırma, kavrama, belirleme, analiz etme gibi fiziksel ve bilişsel niteliklerinin tamamıdır (TDK, 2018). Yetenek, doğuştan getirilen niteliklerle birlikte içsel ve dışsal faktörlerle birlikte gelişebilen dinamik bir yapıdır. Fiziksel ve bilişsel yetenekler; demografik unsurlar, kültürel ve sosyal yapı ile dışsal unsurlar aracılığıyla gelişebilmektedir. Benzer şekilde yetenekler, yaşam boyunca edinilen bilgiler, deneyimler ve eğitimler ile gelişip biçimlenmektedir (Burger, 2006; Yıldız, 2018).

2.2.2.3 Karakter

Karakter, bireye ait niteliklerin onu diğer kişilerden ayıran temel özellikleridir (TDK, 2018). Karaktere ait nitelikler, bireyin içinde yer aldığı toplumsal yapıyla biçimlenmekte ve aynı zamanda bu toplumsal yapının meydana getirmiş olduğu değer yargılarıyla açıklanmaktadır (Köknel, 2005). Diğer bir deyişle karakter; toplumsal ve ahlaki nitelikler etrafında açıklamakta olup erken yaşlardan itibaren bireyin içinde bulunduğu sosyal çevrede kabul gören değer yargıları ile şekillenmektedir. Kişiliğin bir yönünü oluşturan karakter, “bireye özgü psikolojik özelliklerin” ifade edilmesi olarak açıklanmaktadır (Ergün Çelebi, 2020; Gökben Çetin ve Beceren, 2007). Bireyin yaşam tarzını, çevresi ile ilişkilerini ve davranışlarını sürdürmek üzere geliştirdiği bilinçli ya da bilinçsiz tepkiler olarak bilinen karakter, mizaçtan ayrı olarak kültürel öğeler de barındırmaktadır (Cloninger ve diğerleri, 1994; Cloninger, 1987). Neticede karakter çevre etkisine açık olup yaşamın ilk dönemlerinden itibaren şekillenmektedir.

2.2.3 Kişiliği Etkileyen Faktörler

Kompleks bir yapıdan oluşan kişiliği oluşturan faktörler; aile yapısı, genetik özellikler, bireyin sosyal ve kültürel yapısı ve diğer faktörlerdir (Burger, 2006). Bu faktörler aşağıda ele alındığı gibi açıklanmaktadır.

Aile yapısı, kişiliği etkileyen faktörler arasında en önemli faktör olup kişiliğin şekillenmesinde ve gelişiminde rol oynamaktadır. Buna göre bireyin, kalıtsal nitelikleri, içinde yetiştiği sosyal yapı ve kültürel özellikler başlangıçta aile faktöründe gelişme ve uygulama imkânı bulmaktadır. Aile ortamında karşılaşılan davranışlar, görüşler, inanç ve ilişkiler bireyin kişiliğini biçimlendirmektedir (Yıldız, 2018).

Genetik özellikler, aileden kalıtsal olarak bireye aktarılan nitelikler, bedensel ve psikolojik yapının bütünü olarak açıklanmaktadır (Robbins ve Judge, 2012). Genetik faktörler, bazı araştırmacılar tarafından kişiliği oluşturan en önemli faktör olarak değerlendirilmektedir. Buna göre genetik faktörler, kişiliği dışsal faktörlerden daha fazla etkilemektedir görüşünü savunmaktadırlar.

Bireyin sosyal ve kültürel yapısının, kişiliğinin meydana gelmesinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Kişilerin içinde yer aldıkları sosyal ve kültürel yapı içinde bireylerin kişilik özellikleri gelişip şekillenmektedir. Diğer bir deyişle sosyal ve

kültürel özelliklerin neticesinde, bireylerin kişilik özellikleri farklılaşmaktadır (Güney, 2009). Öte taraftan bireyin içinde yaşadığı sosyal ve kültürel yapıdaki gelişmeler, birey ve sosyal yapıyı karşılıklı olarak etkilemektedir (Yıldız, 2018).

Diğer faktörler, kişilik ve kişilik gelişimi üzerinde etkili olan çeşitli unsurlar ve kitle iletişim araçlarını içermektedir. TV, radyo, kitap, dergi gibi kitle iletişim araçları, kişiliğin gelişiminde rol oynamakta ve birey etkilendiği yayınlarla kişiliğinin şekillenmesine katkı sağlamaktadır (Çöl ve Gül, 2005). Kişilik gelişiminde kitle iletişim araçlarının rol aldığı gibi demografik özelliklerin de kişilik gelişiminde rol oynadığı belirtilmektedir. Buna göre bireyin cinsiyeti, yaşı gibi demografik unsurların kişilik gelişimindeki yerinden söz edilmektedir (Yıldız, 2018).

2.2.4 Kişilik Tipleri

Araştırmacılar tarafından kişiliğin tanımlanması kadar kişilik tiplerinin/özelliklerinin sınıflandırılması da oldukça önemli bir husustur. Araştırmacılar genel olarak kişilik tiplerini incelerken bireylerin belirli ve onlarla karakterize olan niteliklerini keşfetmeye yönelik gruplandırmalar oluşturmaktadırlar. Buna göre alanyazın incelendiğinde, kişilik tiplerine ilişkin yapılan farklı sınıflandırmalar karşımıza çıkmaktadır. Burada dikkat çeken husus ise yaygın bir şekilde bu araştırmaların teorik bir şekilde gerçekleştirilmesidir. Bu durum ise kişiliği yapısı ile birlikte devamlı bir devinim içinde olması ile açıklanmaktadır (Kocaçay, 2021; Yılmaz, Gençer ve Aydemir, 2011). Buna göre bireyin moda mod bir kişilik tip içinde sınıflandırılması ya da bu sınıflandırmada keskin ayrımların olduğunu söylemek zordur.

Tarihsel sürecinde kişiliğin sınıflandırılmasına bakıldığında Sümerlere ait Gılgamış destanında, kişiliğe yönelik “cesur”, “kibirli”, “başkaldıran” ve “yürekli” gibi özelliklerinden bahsettikleri görülmektedir. 17. yüzyıla kadar Yunan hekim Hipokrat tarafından yapılan, vücut mayilerinin renklerine göre oluşturulan kişilik sınıflaması, kabul görmüş ve bu sınıflama dört grupta incelenmiştir. Bu sınıflamalarla bireye ait kompleks süreçlerin tanımlanması ve anlaşılması kolaylaştırılmıştır (Gerring ve Zimbardo, 2012; Yelboğa, 2006; Yıldırım 2021). Mizaç ve kişilik üzerine ilk çalışmaları ortaya koyan Hipokrat’tan sonra, Galen; su, ateş, hava ve toprak elementlerinin bir araya gelerek bedende “kan, balgam, safra ve kara safra” sıvılarını

meydana getirdiğini belirtmiştir. Her insanda farklı oranlarda birleşip mizacı meydana getiren bu sıvılara bağlı olarak davranış tipolojisi oluşturulmuştur (Butcher, Mineka ve Hooley, 2013). Bu tipolojilere göre kan; neşeli mizaç, balgam; sakin mizaç, safra; asabi mizaç, kara safra ise; melankolik mizaç olarak açıklanmaktadır (Burger, 2006).

Jung tarafından bireyin yaşamı ne şekilde anlamlandığı ve algıladığına bakılarak; “duyuş”, “seziş”, “düşünce” ve “duygu” olmak üzere dört işlev tespit edilmiştir. Bu işlevlerden her birey için baskın olanları bulunmaktadır. Bu bağlamda bu işlevler, dışa dönüklük ve içe dönüklük tutumlarındaki meydana gelen eşleme ile birlikte sekiz psikolojik tipi oluşturmaktadır. Bu tipler; “içe dönük düşünen tip”, “dışa dönük düşünen tip”, “içe dönük duygusal tip”, “dışa dönük duygusal tip”, “içe dönük sezgisel tip” ve “dışa dönük sezgisel tip” olarak belirtilebilir (Yerlikaya ve İnanç, 2012).

Öte taraftan Catell tarafından yürütülen uzun soluklu araştırmalar neticesinde kişiliği tanımlamaya yönelik olarak 16 temel özellik tespit edilmiştir. McCrae ve Costa tarafından yapılan araştırmalar ise kişilik tiplerine ilişkin olarak beş faktörlü kişilik tiplerini ortaya koymuşlardır (Yılmaz, Yıldırım ve Yücedağ; 2018). “Büyük Beşli” olarak anılan bu sınıflamada kişilik tipleri aşağıda açıklandığı gibi ele alınabilir (Costa ve McCrae, 2000; Santrock, 2018):

Tablo 2.1 Büyük Beşli Kişilik Tipleri

Kişilik Tipi	Kişilik Tipine Ait Özellikler
DENEYİME AÇIKLIK	Hayal gücü gelişmiş, meraklı, çeşitli yeniliklere açık. Başkalarının duygularını anlamada yetenekli Kalıplaşmış düşünceleri sorgulama eğiliminde olan bu kişilerin bağımsız düşünme becerileri gelişmiştir. Kendi duygularına karşı hassas, yenilik ve farklılık arayışındadırlar. Uyumlu veya bağımsız, çeşitlilik veya rutine ilgi.
DIŞA DÖNÜKLÜK	Dışadönüklüğün diğer ucunu içedönüktür. Dışadönüklüğün iki kutuplu yapısı, sosyal veya utangaç, sevecen veya soğuktur. Dışadönüklükten yüksek puan alan bireyler; eğlenceyi seven, esprituél, sıcakkanlı, sosyal ve sevecenlerdir.

NEVROTİKLİK	Nevrotikliğin iki kutuplu yapısı sakın veya endişeli, güvenli veya güvensiz, kendine güvenen veya kendine acıyandır. Stresle ilişkili rahatsızlıklara daha eğilimlidirler. Günlük olaylar karşısında strese daha yatkın, uyumsuz bireylerdir.
ÖZ DİSİPLİN	Disiplinli veya dürtüsel, dikkatli veya dikkatsiz, organize veya dağınık. Bu boyut, bireylerin kontrol, başarı, kuşku, disiplin, irade özelliklerine ne kadar sahip oldukları ile ilgilidir. Öz disiplin boyutunda yüksek puan alan bireyler başarı yönelimlidir. Düşük puan alan bireylerse ihmalkâr, iş bilinci gelişmemiş kişilerdir.
UYUMLULUK	Uyumluluk boyutunda yüksek puan alanlar yardımsever, güvenilir, uysal, eli açık, hoşgörülü kişilerdir. Uyumluluk boyutunda düşük puan alanlarsa eleştirel, öfkesini denetleyemeyen, düşmanca davranıp paylaşıma kapalı, yarışçı bireylerdir.

Kişilik özelliklerine yönelik olarak Holland tarafından altı tip tespit edilmiştir (Kocaçay, 2021). Bu altı tipin kendine has yetenek ve özellikleri bulunmaktadır. Birey, bu özellik ve yetenekler sayesinde sorunlarını çözmekte ve sorumluluklarını yerine getirebilmektedir. Bununla birlikte bireylerin baskın tipleri bulunmakta olup en çok benzetilen tip, baskın olan tiptir. Holland tarafından oluşturulan kişilik tipleri ve bu tiplerin kendine özgü nitelikleri aşağıdaki tabloda özetlenmektedir (Yılmaz, 2006):

Tablo 2.2 Holland Kişilik Tipleri

Kişilik Tipi	Kişilik Tipine Ait Özellikler
ARAŞTIRMACI TİP	Analitik yönleri oldukça baskındır. Karmaşık ve ayrıntılara takılan bir yapıları vardır. Kötümser ve tedbirlidir. Meraklı ve mantıklıdır.
GELENEKÇİ TİP	Hayal kurmakta güçlük çekmektedirler. Bir yönteme göre hareket etmektedirler. Dikkatli ve uysal özellik gösterirler. Düzenli ve ısrarcıdır.
GERÇEKÇİ TİP	Duygulardan çok fazla etkilenmezler. Esnek değillerdir. Güçlü ve doğal bireylerdir. Genellikle uyumlu bireylerdir. Pratik özellikler göstermektedirler.

	Yargılama yapmazlar.
GİRİŞİMCİ TİP	Tipik özellikleridir gayretli ve kendilerine güvenmeleridir. Becerikli ve enerjik olmakla birlikte heyecan arayışı içindedirler. İkna kabiliyetleri çok iyi gelişmiştir.
SANATÇI TİPLER	Aykırı düşünceleri bulunmaktadır. Hayal güçleri çok gelişmiştir. Çoğunlukla içlerinden geldiği gibi davranmaktadırlar. Bağımsızlıklarına ve duygularına önem verirler.
SOSYAL TİP	Sabırlı ve uzlaşmacılardır. Grup çalışmalarına yatkın bireylerdir. İkna yetenekleri gelişmiştir. Yardımsızlıkları ile dikkat çekerler. Sıcak ve nezaketli kişilerdir.

Kişilik özellikleri ve bedensel özellikler arasındaki ilişkileri tespit edip bağlantı kuran Kretschmer, temel olarak üç kişilik tipi belirlemiştir (Eroğlu, 2017). Bu kişilik tipleri ve özellikleri aşağıda ele alındığı gibidir.

Tablo 2.3 Kretschmer'in Üç Kişilik Tipi

Kişilik Tipi	Kişilik Tipine Ait Özellikler
PİKNİK TİP	Orta boylu ve dolgun ve yuvarlak bir beden yapısına sahiptirler. Yüz yapıları dolgundur. Sosyal ortamlarda bulunmayı severler. Uysal ve arkadaş ilişkileri sağlamdır. Sempatik, iyimser, mütevazı ve kin tutmayan kimselerdir.
ATLETİK TİP	Bedensel olarak uzun, göğüs bölgesi kaslı ve geniş kişilerdir. Uzun yüz yapılarının yanında, iskelet ve kas yapıları sağlamdır. Bu tipte yer alan bireyler; lider vasıflı, tahammüllü ve sporsal etkinliklere eğilmekteirler.
ASTENTİK TİP	Beden yapısı uzun boylu, zayıf kemikleri incedir. Yüz yapıları da üçgen ve zayıf olup burunları uzun bir yapıdadır. Bu tipte yer alan bireyler; içe dönük, yalnız kalmayı seven, alaycı, soğuk ve kindarlardır.

Başka bir sınıflama oluşturan Rubin (2017), kişilik tiplerinin doğuştan gelen eğilimler olduğunu belirtmektedir. Bu eğilimlerin gündelik yaşamda; ev, iş, toplumsal

alan ya da yaşlılık dönemlerinde değişim göstermediğini belirtmektedir. Rubin tarafından oluşturulan sınıflama aşağıda yer almaktadır. Bu sınıflamaya göre kişilik tipleri; asi tip, boyun eğen tip, destekleyici tip ve sorgulayıcı tipten oluşmaktadır.

Tablo 2.4 Rubin’in Kişilik Tipleri Sınıflaması

Kişilik Tipi	Kişilik Tipine Ait Özellikler
ASİ TİP	Beklentileri karşılama konusunda dirençli yapıya sahiptirler.
BOYUN EĞEN TİP	Çevresel talepleri anında gideren bu tip içsel beklenti ve isteklere karşı fazla duyarlı değildir.
DESTEKLEYİCİ TİP	Hem içsel hem de dışsal beklentileri karşılamaktadırlar.
SORGULAYICI TİP	Beklentileri sorgular, içsel süreçlerden geçirdikten sonra kendisine uygun ise o beklentiyi karşılama eğilimi gösterirler.

Öte taraftan Mayer Friedman ve Roseman, kişilik tiplerini, “A ve B tipi kişilik” olarak sınıflandırmıştır. Friedman ve Roseman klinik deneyimleri neticesinde, iki farklı davranış tarzı sergileyen hastaların olduğunu fark etmiş ve ortaya çıkan davranış farklılıklarını kişilik odaklı olarak ele almışlardır. Kazanma odaklı, aynı anda pek çok işi yürütebilen, hırslı, işkolik, kaybetmeye dayanamayan, çabuk öfkelenen, tatmin olmayan, kolay üzülebilen ve yarışmacı olan tipler A tipi kişiliği meydana getirmektedir. Buna karşılık B tipi kişilik tipinin ise sakin, huzurlu, rahat, kolay öfkelenmeyen, iyi geçimli ve hırslı olmayan özelliklere sahip oldukları belirtilmektedir (Koçak, Eti ve Gürsoy, 2017).

2.2.5 Kişiliği Açıklayan Kuramlar

Bireyin, fiziksel ve toplumsal çevre ile etkileşimi neticesinde ortaya koyduğu davranışlar, kişilik kavramı ile açıklanmaktadır. Bazı bireyler, kişisel faktörlere bağlı olarak davranışlarını şekillendirirken bazı bireyler ise çevresel faktörlerin etkisiyle davranışlar sergilemektedir. Buna göre kişiliği açıklamak isteyen kuramlar, kişiliğe kompleks yapısının anlamlandırılması hususunda odaklanmıştır. Buna bağlı olarak çevresel ve kişisel faktörlerden yararlanmışlardır. Diğer bir deyişle kişiliği açıklayan kuramlar, çevresel faktör odaklı ya da bireysel faktör odaklı olmak üzere gelişmişlerdir. Yapılan araştırmalar neticesinde elde edilen görüşler, kişiliğin

gelişmesine katkı sağlayarak kişiye özgü davranış şekillerinin ve bu davranışların ayırt edici yönlerini, tespit ederken kavramı, gelişim süreci bağlamında incelenmektedir (Kılıç, 2019). Buna göre araştırma kapsamında kişiliği inceleyen ve onu sistemli bir şekilde ele almaya çalışan kuramsal yaklaşımlara kısa bir şekilde yer verilmektedir.

2.2.5.1 Psikanalitik Yaklaşım

Bu yaklaşıma göre kişiliği açıklamak için kişiliğin gelişim biçimi ve süreci üzerinde durulmaktadır. Psikanalitik yaklaşım kişiliği açıklamaya yönelik en kapsamlı yaklaşım olmakla birlikte, zaman zaman çeşitli eleştirilere maruz kalmaktadır. Freud tarafından kişilik kuramı ilk olarak topografik kuramla açıklanmıştır. Bu görüş kişiliği; bilinç, bilinç öncesi ve bilinç dışı süreçlerden meydana geldiği şeklinde açıklamaktadır. Buna göre bilinç farkında olduğumuz süreçleri ifade ederken bilinç öncesi hatıramızda olan kısa bir zorlama ile bilincimize gelen bilgi ve süreçleri içermektedir.

Bilinç dışı ise kuramın en önemli kavramlarından biri olup kolaylıkla ulaşılamayan, erişmek için oldukça çaba sarf edilmesi gereken alanı temsil etmektedir. Diğer bir deyişle bilinç dışındaki bilgilerimiz kolaylıkla, bilinç yüzeyine getirilememektedir. Daha sonra Freud tarafından topografik kuramdaki eksiklikler fark edilerek yapısal model geliştirilmiştir. Yapısal modele göre kişilik; id, ego ve süperegoyu ile açıklamaktadır. İd; alt benliği, ego; benliği ve üst benlik, süperegoyu temsil etmektedir (Burger, 2006).

Yine Jung tarafından açıklanan kişilik yaklaşımında, kişiliğin bireyin kendi kişiliği bağlamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir (Özdemir, 2009). Bowlby tarafından ise kişiliğin gelişimi bebeklik döneminde kurulan bağlarla ifade edilmektedir. Bakım veren ve bebek arasında kurulan bağ, “duygusal bir bağ” olup yaşamın ilerleyen dönemlerini etkilemektedir (Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol 2005). Öte yandan Sullivan ise kişiliği açıkladığı yaklaşımında kişiliğin esasında bireyin kendisine değil diğer insanlarla olan etkileşimi bağlamında şekillendiğini öne sürmektedir (Yalçın, 2016).

2.2.5.2 Biyolojik Yaklaşım

Biyolojik yaklaşıma göre kişilik, bireyin çevresi ile kurduğu etkileşimlerde davranışlarının kalıtsal olarak belirlendiği mizacın genler aracılığı ile oluştuğu varsayılmaktadır. Bu yaklaşıma göre bazı araştırmacılar, genetik farklılıkların kişilik örüntülere bağlı bir şekilde farklılık gösterdiğini ileri sürmektedir. Bununla birlikte biyolojik yaklaşıma göre kişilik, çocukluk döneminden başlayıp yetişkinlik dönemine kadar gelişme göstermekte olan bir süreç olarak ele alınmaktadır.

2.2.5.3 Ayırıcı Özellik Yaklaşımı

Ayırıcı özellik yaklaşımına göre kişilik zaman ve duruma göre değişiklik göstermemekte kararlı bir seyir izlemektedir. Kişinin ayırıcı özelliklerini belirlemek ve açıklamaya yönelik olarak geliştirilen bu anlayış çerçevesinde, insanın fiziksel özellikleri olduğu ve her bireyin kişilik tipinin açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Buna göre kişilik tiplerini tespit etmeye yönelik yapılan çalışmada dış görünüşle ilgili izlenimlere yer verilmiş ve Sheldon bu tipleri; endomorfik, mezomorfik ve ektomorfik olarak ortaya koymuştur. Buna göre ayırıcı özellik yaklaşımında bireylerin dış görünüşlerinin birbirinden farklı olduğu görüşü hâkimdir (Cüceloğlu, 2000). Özetle ayırıcı kişilik kuramlarının temel iki varsayımla kişiliği açıklamaktadır. Buna göre kişilik kararlı özellikler içermekte ve zamana göre değişmemektedir (Üngüven, 2011).

2.2.5.4 Davranışçı/ Sosyal Öğrenme Yaklaşımı

Davranışçı/sosyal öğrenme kuramı, kişiliği açıklamak için bir model oluşturmuştur. Buna göre davranışçı kuram, başlangıçta bireylerin davranışlarını gözlemlenebilir davranışlar ve nesnel açıklamalarla ele almaktaydı. Daha sonra sosyal öğrenme kuramının katkılarıyla bilişsel ve sosyal özellikleri de kişiliği açıklamaya yönelik olarak dâhil etmişlerdir. Bu bağlamda davranışçı yaklaşım açısından önemli olan davranışın kendisi ve davranışın ne şekilde gerçekleştiğidir. Davranışçı öğrenme kuramına göre önemli olan, nesnel ölçülerle değerlendirilebilen davranış biçimleridir. Bu bağlamda objektif olmayan, ispatlanamayan ve somut olarak değerlendirilemeyen yaklaşımları kabul etmemektedirler. Bununla birlikte davranışçı kurama göre bilinç, bilinç dışı, içsel süreçler bilimsel olarak ispatlanamadığı için kabul edilmemekte ve bu bağlamda psikanalitik yaklaşımın karşısındadır (Kılıç, 2019).

2.2.5.5 Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel yaklaşım kişiliği, bilgi işleme süreçleri temelinde meydana gelen değişikliklerle açıklamaktadır. Aslında şemalar yardımıyla bireyler kendileri için önemli olan durumları ayırt etmekte ve diğer bilgileri göz ardı etmektedirler (Üngüven 2011; Kılıç 2019).

Bu yaklaşım kişiliği açıklarken tutarlı davranış kalıplarının bilgi işleme yollarıyla geliştiğini öne sürmektedir. Bu kuramda önemli olan kavramlardan birisi bilişsel yapılardır. Bilişsel yapılar bireyin kendisi ve kendisine ait olduğu temsilleri ifade etmektedir. Deneysel bir dayanağa sahip olan bilişsel yaklaşım bireyin bilgi işleme süreçlerine, şemalara ve bilişsel yapılarına odaklanmaktadır (Taymur ve Türkçapar, 2013).

2.2.6 Terapiler ve Kuramlar

Klasik psikanalizden çağdaş psikolojiye ve post modern yaklaşımlara doğru evrilen terapi yaklaşımları, bir kişilik terapiden iki kişilik terapi yaklaşımlarına ve sonrasında nörobiyolojik anlayışlara kadar gelişti. Psikolojide rahatsızlıkları tedavi etmek için birçok kuram ve terapi yaklaşımı ortaya konulmuştur. Bunların içinde psikanalitik yaklaşım çok uzun soluklu olup kısa süreli diğer terapi yaklaşımlarının psikosomatik hastalıkların iyileşmesinde katkısı olduğu bilinmektedir (Olca Çam ve Uğuryol, 2019). Örneğin psikodrama, grupla psikoterapi, bilişsel ve davranışçı yaklaşımlar, açıklayıcı konuşma ve destekleyici terapi ile başarılı sonuçlara ulaşılabilmektedir (Boduroğlu, 2010). Bunu gerçekleştirebilmek için bireyi nasıl anlayabiliriz soruları, işe yarayan ve yaramayan unsurların sayesinde klinik ortamlarda terapiler etkin bir biçimde kullanılmaktadır (Özakkaş, 2018).

İlk psikoterapi sistemi olan psikanalizde uzun süren seanslar boyunca, bireyi rahatlatıcı eden ve bilinçaltı materyali açığa çıkarmaya çalışan köklü bir yaklaşımdır. Kişilik ve insan eylemlerini anlamak için en büyük katkısı bilinçdışı kavramını açıklamak oldu. İnsanların trieb (içgüdüler/dürtüler) dediği doğuştan getirilen güçlerce güdülendiklerini ifade eden bu terapi yaklaşımına göre fiziksel ve zihinsel etkinlikleri bu güdüler tarafından meydana getirilir (İnanç ve Yerlikaya, 2015).

İçgüdülerin temelde kaynak, amaç, nesne ve itici güç olarak dört özelliği bulunur. Bu dört özellik: Kaynak, amaç, nesne ve itici güçtür. İçgüdülerin temsil ettiği bedensel/fizyolojik ihtiyaç **kaynağı**, bedensel uyarılmayı meydana getiren gerilimin azaltılması ya da ihtiyacın doyurulmasına **amacı**, içgüdünün tatmin edilmesini sağlayan her şey **nesne** ve içgüdünün doyumunu sağlamak için harcanan enerji **itici güç** olarak ifade edilir. Terapide vurgulanan iki içgüdü yaşam içgüdüsü (eros-cinsellik) ve ölüm içgüdüsü (thanatos)dür. Yaşam içgüdüsü, cinsel olan ve haz yaşatan bütün deneyimleri içeren belirleyici özelliktedir. Türün devamını sağlayan ve yaşamsal süreçleri denetim altında tutan her çeşit içgüdü yaşam içgüdüsünde yer alır ve yaygın olarak cinsel içgüdü olarak bilinir. Burada sadece genital hazlar değil her türlü bedensel hazlar vurgulanır (Burger, 2006). Öte yandan yaşam ve ölüm içgüdüsü karşı karşıya olup bütün insanlar bilinçdışı bir thanatos tarafından yönetilir ve yaşam var olmama durumuna dönmeyi amaçlar. Bir nesne veya kişinin zihnimizdeki sembolüne bağlanan enerji miktarı kateksisi temsil ederken gözlenebilir, açık davranışların fiziksel enerji tarafından meydana getirilmesi gibi bilişsel faaliyetlerde sürekli psişik enerjinin tüketilmesini sağlayan dinamik süreçlerdir. (Schultz ve Schultz, 2002).

Psikoanalitik kuramın psişik determinizm ilkesine göre ruhsal dünyada gerçekleşen hiçbir olay rastlantısal değildir ve nedensiz meydana gelmez. Mucize ya da tesadüflere yer olmayan bu terapi yaklaşımında bedensel ve bilişsel davranışlar kendisinden önceki davranışlarla belirlenmiştir. Gizil içeriği çeşitli sistemlerle görünür hale getiren rüyalar, bireyin iç yaşantısına ulaşabilmek için başlıca veri kaynakları olup; simgeleştirme, yön değiştirme, yansıtma ve daraltma terapide rüyaların yorumu aracılığıyla kullanılmaktadır. Psikoanalitik terapide yer alan kuramlar (Öztürk ve Uluşahin, 2014):

- Topografik kuram,
- Psikoseksüel kuram,
- Yapısal kuram,
- Anksiyete kuramıdır.

Bu kuramlar bize kişiliği, insan davranışlarını, hayatı ve rahatsızlıkları doğru şekilde formüle edip anlama ve iyileşme sürecinde araştırmacılara geniş bir perspektif sunar. Bu bağlamda aşağıda bu kuramların açıklamasına yer verilmiştir.

2.2.6.1 Topografik Kişilik Kuramı

Kendi içinde üç basamaktan oluşan topografik kuramı; bilinç, bilinç öncesi ve bilinçdışı meydana getirir. Bilincimiz, dışarıdan veya vücudun içerisinden gelen sinyalleri fark eden zihin bölgesi olup, vücut algılarını, zihinsel süreçleri ve heyecan duyulan durumlardaki farkındalığı içerir. Bilincin içeriği konuşmanın ve davranışların gerçekleşmesi ile çevreye iletir. Dikkatin zorlanması ile bilinçte algılanabilen bilişsel olayları ve süreçleri içeren bilinç öncesi, bu içerikte gerçekliğe dair problemleri çözmeye yeteneklerinin yanı sıra, ilkel düşünme biçimlerinden biri olan hayal kurma da yer alır. Gerçeklik ve mantıkla uyuşmayan, insanın içsel dürtülerinden kaynaklanan ve doyurulmak istenen arzuları içeren bilinçdışı ise bilinçli algılamının haricinde kalan bütün bilişsel olayları kapsar. Dinamik anlamdaysa bilinçdışı, “sansür mekanizmasının” engelinden dolayı bilincin yüzeyine ulaşabilme olasılığı bulunmayan zihinsel süreçleri bulundurur (Gençtan, 2014).

2.2.6.2 Gelişim Kuramı

Gelişim dönemini beş aşamaya ayıran psikanaliz kuramında gelişim dönemleri bedenin bir bölgesine karşı geliştirilen bir tepki şekline göre tanımlanır. Psikoseksüel gelişim kuramı beş evrede ele alınmıştır. Bunlar (Burger, 2006):

- Oral evre
- Anal evre
- Fallik evre
- Latent evre
- Genital evredir.

Oral evre, gelişim sürecinin ilk basamağı olup 1-1.5 yıl kadar devam eder. Devam eden evrede libidonun enerjisi ağız, dudaklar, deri ve duyu organlarında biriktirilir ve

libido enerjisinin temel kaynakları dış, çene çevresi, deri ve duyu organlarıdır. Bu dönemde temel belirgin kendini koruma sistemi; bastırma, yadsıma ve içe yansıtma mekanizmasıdır. Yaşamın ilerleyen yıllarında bu dönemin izlerine rastlanıldığında şu şekilde yetişkin karakter özellikleri görülebilir (Burger, 2006):

- Alıcılık,
- Bağımlılık,
- Cömertlik,
- Edilgenlik,
- Kıpırdanma,
- Merak,
- Sabırsızlık,
- Sigara içmeye eğilimidir.

Bu dönemde oral dürtünün iki unsuru; oral erotizm ve oral sadizmdir. *Oral erotizm*, kişinin oral gerginlikten kaynaklanan rahatsız edici durumları sona erdirmeyi amaçladığı bir süreçtir. Örneğin açlık gerginlik yaratan bir durumdur. *Oral sadizm ise*, oral dönemin son evrelerini temsil eder ve bu davranışlar, insanın doğasında bulunan yıkıcı eğilimlerin erken belirtileri olarak yorumlanır.

Anal evre, çocuğun dışkı tutma ve boşaltma süreçlerini öğrendiği ve genellikle 4 yaşına kadar süren bir dönemdir. Bu süreçte dışkıyı kontrol edebilme yetisi gelişir ve bunu öğrenir. Çocuğun dışkısını kontrol edebilmesi veya edememesi gibi durumlar, çocukta özerklik ve utanç duygularının ortaya çıkmasına yol açar. Bu dönemde bağımsızlık eğilimlerinin ilk işaretleri ortaya çıkar. Bu dönemin karakteristik savunma mekanizmaları aşağıda sıralandığı gibidir (Altıntaş ve Gültekin, 2014):

- Akla uydurma
- Düşünselleştirme,
- Karşıt tepki oluşturma,

- Yalıtma,
- Yansıtma,
- Yapma-bozma,

Bu dönemin karakteristik özellikleri aşağıda sıralandığı gibidir.

- Bilgiçlik,
- Dik kafalılık,
- Düşmanlık,
- Düzensizlik,
- Kararsızlık,
- Otoerotizm,
- Sahiplenmeye ve tabi olmaya eğilim.
- Sorumsuzluk olarak sıralanabilir.

Fallik evre yaklaşık 3-6 yaş arasında gerçekleşir ve bu dönemde libido enerjisi genital bölgeye odaklanır. Çocuğun toplumsal çevre bilinci geliştikçe, cinsel rollerin doğasını anlamaya başlar ve hemcinsi olan ebeveynin rolünü benimsemek ister. Bu arzu, çocuğu bu rolün gerçek sahibi ile çatışmaya sokar ve bu çatışma Oedipus kompleksi olarak bilinir. (İnanç ve Yerlikaya, 2015):

Dönemin karakteristik savunma mekanizmaları aşağıda sıralandığı gibidir:

- Bastırma,
- Duygu dönüşümü
- Yer değiştirmedir.

Bu dönemi yansıtan toplumsal tutumlar ve karakter özellikler aşağıda sıralandığı gibidir:

- Güven aşırılığı.
- İstikrarsızlık,
- Kibirlik,
- Saflık,
- Uykuculuk,
- Yüzeysellik olarak ifade edilebilir.

Latent evre, 5-12 yaş arasında yer alan bu evrede libidonun enerjisi, cinselliğe olan yönelimini yitirip, aileden öğretmene ve kendi cinsiyetindeki arkadaşına yönelir. Belirgin kendini koruma sistemleri, saldırganlık model alma ve zıt tepkiler oluşturmaz. Dönemin karakteristik özellikler ve toplum ile ilgili tutumları aşağıda sıralandığı gibidir:

- Ahlakçılık,
- Aşağılık duygusu,
- Çalışmada titizlik,
- Doğruluk,
- İşbirliği,
- Toplumsallık,
- Yarışma gibi niteliklerdir.

Genital evre, fiziksel, cinsel, psikolojik açıdan net değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. Hormonların etkisi ile başta cinsel nitelikli olanlar olmak üzere dürtülerin gücü artar. Cinsel yönelimler, çatışmalar yeni baştan gündeme gelir. Dolayısıyla ebeveynlerden ve kardeşlerden uzaklaşma eğilimi olabilir. Bir taratan bağımsız olan ergen, farklı taraftan da ailesi ile bağımlılık içindedir. Bu dönemin nasıl geçeceği esasında daha önceki dönemlerin nasıl geçirildiği ile yakından ilgilidir. Genital evreyi

başarıyla geçiren bireyler, doyurucu cinsel ilişkiler kurabilir, anlamlı sevi ve tutarlı bir kimlik kazanabilir (Gençtan, 2014).

2.2.6.3 Yapısal Kişilik Kuramı

Yapısal kişilik kuramına göre kişilik üç ana sistemden oluşur. Kişiliği oluşturan bu üç ana sistem: id, ego ve süper egodur.

İd, kişiliğin temel sistemi olup ego ve süper ego ondan ayrımlaşarak gelişimlerini sürdürür. İd, genetik olarak aktarılan içgüdüleri de içeren ve doğuştan bulunan psikolojik gizil güçlerin tamamını ifade eder. Psişik enerjinin kaynağı olan id, ego iki ve süper egonun çalışması için ihtiyaç duyulan enerjiyi sağlar. Enerjisini yakın ilişki içinde olduğu fiziksel güçlerden alır. Freud, id için “*gerçek ruhsal varlık*” der ve id nesnel gerçeklerden özerk, sübjektif bir yaşantı dünyasıdır. Enerjinin fazla birikmesine tahammül edemez ve bunun sonucunda organizmada gerilim meydana gelir. Bu gerilimi boşaltmaya çalışmasına “*idin haz ilkesi*” denir. İd acıdan sakınmak ve haz elde edebilmek için doğuştan getirilen ve otomatik tepkiler olan refleks eylemlerle ve kompleks ve psikolojik olarak nitelendirilen birincil süreçlerden yararlanır (Burger, 2006).

Ego, gerçeklik ilkesinin egemenliğinde olup bu ilkenin amacı, uygun bir obje bulana kadar gerilimin boşalmasına mani olmak ve hazzı geçici bir süreliğine erteleyebilmektir. Kişiliğin yürütme organı olan ego, eyleme giden yolları kontrolde tutar (Gençtan, 2014).

Süper ego, ödül ve ceza ile pekiştirilen, kültürel değerlerin ve toplum ideallerinin içsel temsilcisi olup kişiliğin ahlaki ve vicdani tarafıdır. Süper egonun temel görevleri (İnanç ve Yerlikaya, 2015):

- İdden gelen dürtüleri bastırmak.
- Kusursuz olmaya çabalamaktır.
- Egoyu gerçekçi amaçlardan ahlaki amaçlara yönelmeye inandırmaya çalışmak.

2.2.6.4 Anksiyete Kuramı

Anksiyete, bedensel veya sosyal çevre tarafından gelen tehlikeler karşısında bireyin dürtülmesinde, uyumlu bir şekilde yaşamını devam ettirebilmesine destek sağlar. Ego sürekli olarak üç tehlike ile karşı karşıyadır. Bunlar; kısıtlanmalar ve dışarıdaki dünya tarafından gelebilen saldırılar, idin içgüdüsel ve gerçek dışı istemlerinden dolayı süper egonun cezalandırmasıdır. Anksiyete egonun tehlikeden kaçış yollarının bir anlatımıdır. Dolayısıyla üç tür tehlikeye karşı üç tür anksiyete ortaya çıkar. Bunlar (Altıntaş ve Gültekin, 2014):

Gerçeklik anksiyetesi, ‘‘Korku’’ ile eşanlamlı olan bu anksiyete dışarıdaki dünyadan gelen ve tehlike içeren bir durumu varlığı ile algılanması sebebi ile doğan ürpertici bir hissi yansıtır. Zorunlu bir objenin yokluğu veya hayatın devam etmesini tehlikeye koyan bir obje ya da durumun varlığında meydana gelir. Freud birçok korkunun meydana gelmesinde genetik ve deneyimin beraber rol oynadığı görüşündedir.

Vicdani anksiyete, egoda utanç ve suçluluk duygusu yaratan süper egonun vicdan olarak anılan bölümünün tehlikeli görüldüğü durumlarda yaşanır. Vicdani anksiyetenin de çocukluk zamanlarındaki otoriter ebeveynle temsil edilen nesnel ve gerçek bir korku bulunur. Vicdani anksiyete gerçeklik anksiyetesinden farklı biçimde kaçış durumunun olmamasıdır.

Nevrotik anksiyete, içgüdülerden gelen tehlikenin fark edilmesi ile yaşanır. Gerçeklikten doğan veya vicdani anksiyete kaynaklı, kişi bu duygusunun sebeplerinin bilincinde olduğu halde nevroitik kaynaklı anksiyetenin farkında değildir ve dolayısıyla böyle bir duyguyu niçin yaşadığını anlayamaz.

Analitik Psikolojinin kurucusu Carl Gustav Jung kuramını psikanaliz temeline dayanarak kurmuştur. Bu sebepten bilinçdışının var olduğunu reddetmez, ancak psikanalizin ana öğelerinden olan id, ego ve süperego mekanizmalarının yerine ‘‘bilinç, kişisel bilinçdışı ve kolektif bilinçdışı’’ olmak üzere üç boyutlu bir yapıyı kabul etmiş ve kuramını bu şekilde geliştirmiştir (Schultz ve Schultz, 2002).

Kişisel bilinçdışı, bir kişinin kendine ait oluşturduğu bilinçdışı yapıyı ifade ederken kolektif bilinçdışı geçmiş yaşantılardan gelen yani atalarımızdan kalıtım

aracılığıyla aktarılan orak bilinçdışıdır. Bilinçdışının üst kısmında yer alan kişisel bilinçdışı; unutilan ya da geriye atılan deneyim, arzu, korku ve duyguların biriktiği yerdir. Burada yer alan yaşantıların bir kısmı bilinç düzeyine kolaylıkla getirilirken bir kısmına ulaşılması oldukça zordur ya da ulaşılmaz. İnsanlar, kalıtım aracılığıyla aktarılan bilinçdışı dünyaya gelir ve kolektif bilinçdışı, geçmişten günümüze nesilden nesile benzer biçim ve içeriktedir ve bu bilinçdışını oluşturan, insanlığın ortak malı izlenimi veren öğelere ya da materyale arketip denir (Gençtan, 2014; Şirin,2013).

Analitik Psikolojinin önemli kavramlarından biri olan bilinç ve bilinçdışı Jung'a göre, bilinçdışı anlayamadığımız bir özellik taşımaktadır. Fakat bilincin aracılığında ve bilincin koşullarında ortaya çıkar ve buradan öteye gitmek mümkün olmamaktadır. Jung'a göre, bilincin öncesinde bilinçdışının varlığı söz konusudur ve bilinç "bilinçsiz durumdan" gelişip meydana çıkar. Analitik Psikoloji 'ye göre bilincin pek çok fonksiyonu vardır. Bu fonksiyonlar bilincin ruh içi ve ruh dışı alanlardaki eğilimlerini ortaya çıkarır. Bilinç için ruhun dışındaki fonksiyonlar, duyular, düşünceler, sezgiler ve duygulardır. Jung, insanları kişilik özelliklerine göre içedönük insanlar ve dışa dönük insanlar olarak ikiye ayırmıştır. İçe dönük insanlar genellikle aşağıdaki özelliklere sahiptirler (Yörükoğlu, 2015):

- İçine dönen ve merkezini iç olarak belirleyen insanlar motivasyonlarını içindeki dünyadan alırlar ve ona göre hareket ederler.
- İyiye tanımadığı nesneler karşısında ihtiyatlıdır.
- Tanıdık durumlarda kendisini rahat anlatabilirler.
- İlişkileri konusunda uzmanlaşmaya çalışırlar.
- Kendilerine ait tutumları devam ettirmek ve kendilerine ait yollardan çıkmamakta kararlıdır.
- İyi anlayamadıkları, beklenmedik durumlarda ortaya serilen net olmayan kurallara uymaz ve şiddetli tepki gösterirler.
- Soru sordukları zaman bu yalnızca merak kaynaklı değildir.
- Dış dünyadan gelebilecek tehlikeden kendilerini korumak için dikkatlidirler.
- İçedönük bireyler sadece kendileri tarafından bilinen şeylerin olmasından yüksek bir haz duyarlar.

- Herkes tarafından bilinen ve beğenilen şeylerde kolay olmayan bir onaylama eğiliminde olurlar.
- Bu tarz eğilimler çocukluk çağlarında nesneler ile karşılaşması durumunda zor karar veren, fazla düşünen ve kendisini sürekli korumak isteyen davranışları ortaya çıkarır.
- Sıkılğan kimselerdir.
- Kalabalık ve topluluk içerisinde bulunduklarında hareketleri rahat olmaz
- Utanan davranışları ortaya çıkar.
- Yalnızlığı tercih ederler.
- İçsel zıtlıklar yaşamaları durumunda tamamen kendi kabuklarına çekilebilirler ve dış dünya ile iletişimlerini sınırlarlar.

Dışa dönük insanların ilgisi objeye yönelmiştir ve dış dünyadan gelen uyarılar algılarını, yargılarını ve eylemlerini etkiler, şekillendirir. Böyle bir insan farklı bir ortama girdiğinde hızlıca uyum sağlama eğiliminde olur. Nesneden korku yoktur ve aralarında kendisini güven altında hissederken, dikkati bilhassa objeyi etkileyebilme tarafına yönelir. Bununla rahatça oynayabilir ve bu oyunlar aracılığı ile kendisine öğretiler kazandırır hatta bazen kendini riske sokar. Bilinmezlik onun için bir cazibe merkezidir. Zaman içerisinde değerleri ve dışarıdaki dünya zihnindeki temsili bilişsel etkinliklerin yerine getirilmesini sağlar ve iyice kontrol altında tutmasına katkı sağlar. Dışadönük insanlar ise içe dönüklerin tersine şu özelliklere sahiptirler (İnanç ve Yerlikaya, 2015):

- Girişkendirler.
- Grupla çalışmayı severler.
- Sosyal kişilerdir.
- Konuşkandırılar.
- Sevecendiler.
- Yeniliklere açıktırlar.

- Yalnızlıktan kaçınırlar.
- Risk alabilirler.
- Fikirlerini açık bir dille ifade edebilirler.
- Kişilerarası ilişkilere değer verirler.
- Geleneksel değerlere bağlıdırlar.

Jung’a göre kişi sağlıklı bir kişilik sahibiyse, değişik kişilikler söz konusu olduğunda da aradaki dengeyi koruyabilen kimselerdir. Analitik psikolojiye göre sorunların birçoğu insanın özüne ya da benliğine yabancılaşmasından ortaya çıkmaktadır. Bu problemlerinden kurtulmasının için “*yabancılaştığı doğasına geri dönmesi*” gerekmektedir. Analitik psikoterapilerde kelime çağrışımı testi, rüya analizi ve aktif imgelem gibi teknikler tedavide önemli tutar. Diğer bir deyişle bilinçaltı materyalin bilinç seviyesine çıkarılmasında bu analizler kullanılarak; bireyin uzaklaşıp yabancı olduğu insanı yeniden tanıyıp keşfetmesi sağlanmaktadır. Psikanalizde rüya, sembol ve imgeler bastırılmış cinselliğe bağlanırken Jung bunu daha farklı bir şekilde ele alır. Jung’a göre, rüyaların bilincin hangi katmanından geldiği ve diğer katmanlarla ilişkisi rüyanın anlam ve önemini ortaya koyar. Bazı rüyalar kişisel bilinçdışından gelen unsurları taşıırken bazı rüyalarsa kollektif bir bilinçaltının ürünüdür. Bilinçdışı bilince kendisini düş, fantezi ve imgeler aracılığıyla anlatır. Bazı zamanlar düşler, ödünleyici ve dengeleyici bir rol oynar (Yörükoğlu, 2015).

Jung’a göre ruhsal olarak yaşanan bir dengesizlik ve bozukluk bilinçdışı ile bilinç arasında gerçekleşen uyum bozukluğu ile alakalıdır. Dikkat bilinçli eylemlere yönlendirildiğinde bilinçdışındaki materyaller yok sayıldığı zaman bu iki kompartıman arasındaki enerji dengesi sarsılır. Dengenin sarsılması ile bilinçdışından gelen enerji yoğunluğu artışa uğrar. Ruhsal savunma mekanizmalarının çalışmaya başlaması ile enerji nevrotik semptomlar olarak dışa vurum ve boşalabilecek yollar keşfedecektir (Çapri ve Gökaçan, 2008). Ayrışmanın üst sınıra varıp enerjisinin tam olarak bilinçdışı kısımda fazlalaşması, bilinç dışındaki oluşumlar, semboller ve arketipler bilinci baskıya uğratarak bozulmalara psikotik durumların meydana gelmesi tehdidi doğacaktır. Fakat bilinç dikkatini bilinçdışından gelen sesleri dinlemeye yöneltirse bu tür problemlerden sakınma imkanı olacaktır (Burger, 2006).

Birey, ruhunun gizemlerini görmezden gelmeyip bilinçdışındaki oluşumları bilince taşımaya özen gösterirse, bu arzu ve anlamları dikkate alarak üzerinde durursa, bilinç ve bilinçdışındaki birikmiş oluşumlarla bir bütünlük ve enerji dengesine ulaşabilir. Fakat bilinçdışındaki malzemenin bilincin seviyesine ulaşması sırasında bilincin kişiliği ve değerleri korunmalı, zedelenmemeli. Kişiliği zenginleştirecek ve geliştirecek bir yeni oluşum sağlanmalıdır. Bilinçdışından bilince yükselen imgeler ve sembollerle beraber içsel sıkıntı duyumunun yerine bir sakinleşme ortaya çıkar. Dolayısıyla bilinç ve bilinçdışındaki malzemelerin oluşturduğu sağlıklı bütünlük, kişilik gücünü ve yetkinliğini arttırabilmeyi pozitif olarak etkiler. (Schulzt ve Schulzt, 2002).

İnsanın kendine özgü, biricik oluşunu vurgulayan Adler'e göre, insanın bütün tutumları onu öteki fertlerden ayırır ve bütün fertlerin hayat stilinin değişiklik göstermesinden doğar. Freud'un üzerinde durduğu cinsel içgüdüleri minimuma indirgemiş ve insanı sosyal bir varlık ve sosyal ilgileri tarafından güdülendiğini savunduğu kuramında her bireyin yaratıcı benlik yoluyla kendine has hayat biçimi geliştirmeye çalıştığını ortaya koydu. Bireysel Psikolojiye göre insan, bilinçli bir varlık ve davranışlarının farkında, aynı zamanda zayıf taraflarının, ulaşmak istediği amaçlarının bilincindedir. Dahası insan özünün bilincindedir ve kişisel yaşantısını tasarlama kuvvetine sahip olup, kişisel davranışlarına bizzat kılavuzluk yapar ve kişisel özünü gerçekleştirir. Sağlıklı bireylerin kendini gerçekleştirme potansiyelleri birer kurgusal finalizmdir. Bu kurgular sabit olmayıp yarar getirmiyorsa değiştirilebilir (Yörükan, 2015).

Asırlardır insan kendisini olduğundan farklı tanıtmaya eğilimli oldu. Kendisini eksik taraflarıyla görmekten kaçındı ve kendini aldatmanın yollarını bulma arayışında oldu. Eksiklik duygusu, organ eksikliği ve üstünlük sağlama çabası çeşitli hastalıklarda kendisini hissettirdi. Kalp rahatsızlıkları, kekemelik, ileri derecede görme yetersizlikleri, kısa boyluluk ve bazı hastalıklar kalıtsal kökenli veya doğuştan olabilir. Adler'e göre önemli olan bu tarz bedensel rahatsızlıkları fiziksel kusurun biyolojik bağlamından öte bireyin bunu nasıl karşıladığı olup yaşamını nasıl etkilediğine/etkilemesine izin verdiği/vereceği hususudur (Gençtan, 2014).

İnsanlar, bir aşağılık ve yetersizlik duygusu ile dünyaya gelirler, çünkü insanın bir amaca yönelimi ve bir baskınlık hissini kazanması için kısmen daha düşük bir

duyguda olmalıdır. Adler'e göre hayatın, oluşturucu güç varlığı temel kanunudur. Öte yandan "aşağılık duygusu" ve "erkeksi protesto" Adler'in psikolojik hastalıklara bakışında temel kavramlar olarak ifade edilebilir. İnsan bir yaşam stili geliştirip herhangi bir aktivitede yer almazsa yanlış hayat tarzına yönelir. Oluşan bu bozuk yaşam şekli psikolojik bir hastalıktır. Hatalı yaşam stili her şeye rağmen öteki insanlar ile ilişki kurmada engel oluşturmazsa nevroza, fakat toplumsal bağlantılardan tamamıyla çekilmesine sebep olursa psikoza yol açar (Burger, 2006).

Nevrozda birey, başarısızlıktan, kişilik duygusunun zayıflamasından endişelenir. Beden veya ruhtan faydalanmak bu sıkıntıları kabullenmek suretiyle kendini koruma altına alır. Bu tarz sıkıntılar, anlaşılması güçlüğü sebebi ile çözülemez diye düşünölen problemler doğururlar. Bu tür durumlar insanların kenara çekilmesine sebep olur. Dolayısıyla insanlar olaylardan çok olaya ilişkin düşöncelerinden etkilenmektedirler. İnsanlar hayat soruları ve kendileriyle alakalı bir "görüşe", bir "hayat çizgisine" ve bir "dinamik kanuna" sahiptir. Dolayısıyla bireyin fikirlerini kavramaya, yaşamında karşılaştığı problemler sebebi ile oluşan derinliği keşfetmeye, yani yaşamın sunduğı anlamı araştırmak için uygun olan durumu ve ihtimali yok saymamak gerekiyor. Kişinin yaşamın anlamındaki düşöncelerini irdelemek faydalıdır çünkü sonunda, onun fikirlerini, hislerini ve etkinliklerini idare eden budur. Dolayısıyla yaşamın gerçek anlamı bireyin yersiz davranışında karşılaştığı dayanıklılıkta kendini gösterir (Butcher vd., 2013).

Bireysel psikolojinin ortaya koyduğı önemli konulardan birisi, organ eksikliği/ yetersizliği ve bu eksikliğin ödönleme ile onarılmasıdır. Aşağılık duyguları; hayatın bir bölümünde yarım kalma ya da bir bozukluk olması, insanda aşağılık duyguları yaratır. Aşağılık duygularının "acı verici" olduğunu bilmekle beraber bu duygu ile baş edebilmek bireye mutluluk verir. Ancak yaşamın amacı haz aramaktan öte kusursuz olmaktır. Güçlü olmak, üstün olma isteğı, bireyi yaşamda nereye ulaşmak için çaba gösteriyorsa onlara ulaşma gayretidir (Can, 2019).

Adler'in kuramı, insanların doğal bir durumu olan ve insan çabasının kaynağı olarak gördüğü aşağılık duygusu üzerine şekillenmiştir. Aşağılık duygusunu bir zayıflık ya da anormallik işareti olarak değıl, yaratıcılığın temeli olarak değıerlendirir. Hayattaki amaç, kişiliğı bütünleştirir ve motivasyon kaynağı haline gelir; bu nedenle, aşağılık duygusunun üstesinden gelmek için yapılan her çaba, bu hedef doğrultusunda

ilerler. Adler'e göre, insan davranışları yalnızca kalıtsal ve çevresel faktörler tarafından belirlenmez; insanlar olayları yorumlama, etkileme ve yaratma potansiyeline sahiptir. Adler, "değerler, inançlar, tavırlar, hedefler, ilgi alanları ve bireyin gerçeği algılama şekli" gibi davranışların içsel belirleyicilerine odaklanan ilk kişidir ve psikolojide özne görüşünün rolünü vurgulamıştır. Bu yaklaşımı, bütüncül, sosyal, hedefe yönelik ve insancıl olarak tanımlanır. (Yörükoğlu, 2015).

Korunma içgüdüsü, tehlikeyi fark etmeyi ve ondan uzak kalmayı içerir. Ruhsal denge sürekli tehlike altındadır. Bütünlük eğiliminde olan insan, ruhsal bir gerilim içindedir ve bütünlük amacına ulaşmak için sahip olduğu zayıflıkların farkındadır. Burada şu gerçeği görmekteyiz: İnsan olmak, sürekli olarak telafi edilmeyi gerektiren aşağılık duygusuna sahip olmaktır ve aranan telafinin yönü, ulaşılmak istenen bütünlük amacına bağlı olarak değişir. Hissedilen aşağılık duygusunun yoğunluğu arttıkça, telafi çabası da güçlenir ve heyecan nöbetleri daha şiddetli olur. Ancak, duyguların, heyecanların ve duygusallıkların etkileri, vücut dengesi üzerinde kayıtsız kalmaz. (Yörükoğlu, 2015).

Aşağılık kompleksinin varlığı, bireyin geçmişinde, eski alışkanlıklarında, çocukluk çağında şımartılmasında, organlarının yetersiz gelişmesi ve çocukluk döneminde ihmal edilmesi gibi durumlar, bu sorunların kökeninde bulunabilir. Bu bağlamda, bireysel psikolojide kullanılan araçlar, erken çocukluk anıları, bütünlük ve yaşam stiliyle ilgili deneyimler, kardeşlerle kurulan ilişkilerin yaşam tarzına etkisi ve bireysel psikolojiye göre yapılan rüya değerlendirmeleri önemli rol oynar (Gençtan, 2014).

Psikoloji alanında, bireylerin psikolojik yönden olumsuz özelliklerinin çalışmasına ilişkin bir anlayışa tepki olarak doğan pozitif psikoloji yaklaşımına paralel olarak psikolojik danışmada cesaretlendirme gibi olumlu yönelim içeren köklere ihtiyaç vardır. Günümüzde pozitif toplumsal ilişki geliştirme becerileri kaybedildiğinden hayata olumsuz bakış açısıyla yönelen, umutsuzluk, çaresizlik gibi duygulara sahip kişilerin gelişiminde cesaretlendirme etkili bir araçtır. Sosyal ve bilişsel temelleri bulunan cesaretlendirmenin hastaların yaşam stilleri ve örüntüleriyle çalışılmasına ve bu örüntülerin yeniden yapılandırılmasına imkân tanıyan bir anlayış olması yönünden önemli bir uygulama kaynağıdır (Butcher vd., 2013).

Adler yaklaşımını benimseyenleri danışan tarafından anlatılanlarla alakalı olarak evreni öznel olarak yorumlamaya, sübjektif acıdan değerlendirmeye çalıştılar. Fenomenolojik açıdan bu akış açısı kişinin gerçek algı, yargı, duygularını değerlendirme ve sonuçlarını içerir. Buna göre davranış öznel bakış açısıyla anlaşılmaktadır. Terapide cesaretlendirme, amaçları gerçekleştirmeye ilişkin başarı beklentisini ve umudunu “inşa etme” sürecidir (Burger, 2006).

Adler’e göre cesaret yoksunluğu insanın doğal haliyle kendini yetersiz hissetmesi halinde, eksi durumunda olması olup cesaretlendirmede amaç doğallıkla yapılamayandan yapabilene doğru bir hareketi hissedilen eksiden hissedilen artıya doğru gidişi ifade eder. Buna göre bireysel psikolojinin bakış açısı, dayanak noktası, kişiliğin yalnızca bütünsel ve sistematik olarak ele alındığında tam olarak anlaşılabilir. Kişilik bir yaşam amacı ile oluşur ve Dolayısıyla bireyi, doğanın içinde ev büyüyen, belirgin bir ailede yaşayan kişi olarak toplumsal ve kültürel sahası içinde bölünmez bir bütün olarak görmektedir (Yörükoğlu, 2015).

2.3 Psikosomatik Hastalıklar

Psikososyal çatışmaların etkili olduğu durumlarda, bedensel ve psikolojik belirtilerin birlikte ele alınması önemlidir. Tanısal çalışmalarda, bireyin kişilik yapısı, tutumları, savunma mekanizmaları, ihtiyaçları ve duygularının da dikkate alınması gerekmektedir (Çevik, 1992). Stresin insan fizyolojisi üzerindeki etkilerini bir nedenle değil bütüncül yaklaşımla incelenmesi ve desteklenmesi önemlidir. Özellikle stres sebepli hastalıkların tedavilerinde bedensel olarak yapılan bazı nefes çalışması, düzenli yürüyüşlerin ve yoga gibi çalışmaların beden üzerindeki rahatlama etkisinin olacağı düşünülmektedir (Sürme, Y. 2019). Bu araştırmada bu görüşe uygun olarak genel bir perspektifte ele alınırken çalışmanın ana hedefi konuyu bütüncül yaklaşımlar ekseninde detaylandırmak olacaktır. Bu bölüm somatik hastalık nedir, türleri, tanı kriterleri, sınıflandırması gibi temel konuları incelemek genel çerçeve oluşturmak açısından faydalı olacaktır.

2.3.1 Tanım

Psikosomatik terimi kavram olarak, fiziksel semptomlara yol açan ruhsal sebepleri ifade eder. Bu semptomlar bireyin işlevselliğinde bozulmalara yol açıp bireyi

medikal kuruluşlara başvurarak are arayışlarına yönlendirir (Kartaltepe, 2019). Psikosomatik hastalıklar, ortaya çıkışında ve gelişiminde ruhsal etkenlerin rol oynadığı bedensel rahatsızlıklardır. Başlangıcı, gidişatı ve artışı üzerinde psikolojik problemlerin etkili olduğu bilinen fiziksel/bedensel bir rahatsızlık grubudur (zcan, 2001).

2.3.2 Tanı Kriterleri

Psikosomatik rahatsızlıklarda insanın bedensel yapısı gerginliğe uğramış bir sistem halini alır ve vücut belirtileri ortaya çıkarmaya en uygun ya da eğilimli organı seçerek o yapıyı bozar, katarsis sağlar. Sonucunda bozuk bile olsa geriliminden uzaklaşmış olarak işleyişini sürdürmeye devam eder. Bu bağlamda hislerini, gerilimlerini çatışmalarını ve ruhsal ihtiyaçlarını bedensel semptomlarla açığa çıkaran ve bunu bir çeşit iletişim tarzına eviren, ruhsal anksiyete ve ikilemlerini beden/organ diliyle anlatan hasta bireyler psikosomatik tanısı almaktadır (etin ve Bağcı Kurt, 2016).

Psikosomatik tıpta rahatsızlıklarla alakalı ruhsal etkenleri ortaya koymak için birçok klinik ve psikiyatrik tanı şekli ortaya konulmuştur. Bu bakımdan en çok tercih edilen klasik sınıflama sistemi olan Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı (DSM)'dır (Aral ve Civil Aslan, 2019). DSM ve Uluslararası Hastalık Sınıflandırması gibi modern sınıflandırmalar, psikosomatik hastalıkların daha doğru ve etkili bir şekilde tanımlanmasına olanak sağlamış, bu sayede yeni klinik gelişmelerin nn açmıştır. Buna göre somatik hastalıkların DSM'deki gelişimsel sürecini incelediğimizde aşağıdaki bilgiler karşımıza çıkmaktadır.

DSM-I'de psikosomatik hastalıklar "psikofizyolojik, otonomik ve viseral" adlı bölümde yer almıştır. DSM II'de somatik hastalıklar otonomik ve viseral tanımı kaldırılarak "psikofizyolojik bozukluklar" olarak tanımlanmıştır. DSM-III'te psikofizyolojik rahatsızlıklar yerine haline yeni bir sınıflandırma oluşturularak "fiziksel koşulları etkileyen psikolojik faktörler" eklenmiştir. Bu sınıflandırmada psikolojik nedenlerin biyolojik rahatsızlıkları tetiklediğine dikkat çekilmiştir. DSM-IV'te psikosomatik hastalıklar açısından iki farklılık söz konusudur. Tıbbi görünümü etkileyen nedenler, biyolojik durumu etkileyen psikolojik nedenlerle değiştirilmiştir.

Ayrıca burada kendi içinde bir bölüm değil başka bir sınıflamanın alt kısmı olarak “dikkatin odak noktası olabileceği diğer koşullar” da yer almıştır.

Amerikan Psikiyatri Birliği (APA), en son sürüm olan DSM V’te somatizasyon bozukluğu ve tıbbi duruma etkileyen nedenler “somatik belirtiler ve ilgili bozukluklar” ile aynı sınıflamada yer almıştır. Bu yeniliğin sebebi somatoform bozukluklar arasındaki örtüşmeyi kaldırarak bozukluğun sınırlarını netleştirmek için yapılmıştır. Bu kategoriye göre, kronik ağrı bozukluğu bulunan hastalar bundan sonra somatik belirtiler, baskın biçimde tıbbi gidişata etki eden ruhsal etkenler ya da uyum bozukluğuyla tanılanmaktadır. DSM-V’te yer alan somatik belirtiler bozukluğu için belirli sayıda belirti gerekmemektedir. Buna göre bozukluğun DSM-V’e göre tanı ölçütleri aşağıdaki gibidir:

“A. Sıkıntı veren ya da günlük yaşamı önemli ölçüde kesintiye uğratan bir ya da birden çok bedensel belirti.

B. Aşağıdakilerden en az biri ile kendini gösteren bedensel belirtiler ya da bunlara eşlik eden sağlıkla ilgili kaygılarla ilişkili aşırı düzeyde düşünceler, duygular ya da davranışlar.

1. Kişinin belirtilerinin önemiyle orantısız süreklilik gösteren düşünceler.

2. Sağlıkla ya da belirtilerle ilgili sürekli yüksek düzeyde bir kaygı.

3. Bu belirtilere ya da sağlık kaygılarına aşırı zaman ve içsel güç harcanır.

C. Herhangi bedensel bir belirti sürekli olarak bulunmasa da belirti gösteriyor olma durumu süreklilik gösterir (6 aydan daha uzun süreli olarak).

Ağrının Baskın Olması ile Giden (Önceki Adı Ağrı Bozukluğu): Bu belirleyici, bedensel belirtilerinde ağrının baskın olduğu kişiler içindir.

Süregiden: Süregiden gidiş, ağır belirtiler, işlevsellikte belirgin bir düşme ve uzun sürme ile (6 aydan daha uzun) belirlidir.

Ağır Olmayan: B tanı ölçütünde sıralanan belirtilerden yalnızca biri karşılanır.

Orta Derece: B tanı ölçütünde sıralanan belirtilerden ikisi ya da daha çoğu karşılanır.

Ağır: B tanı ölçütünde sıralanan belirtilerden ikisi ya da daha çoğunun karşılanmasının yanı sıra çoğul bedensel yakınmalar (ya da çok ağır bir bedensel belirti) vardır” (Çevik, 1997).

2.3.3 Tarihçe

Psikosomatik bozuklukların geçmişi asırlar öncesine dayanır. Yunan kültüründe ünlü filozof Platon ruh ve beden ilişkisinden ve bunlarının ikisinin birbirini etkilediğinden bahsetmiştir. Günümüzde de bu anlayış kabul görmektedir (Çetin ve Bağcı Kurt, 2016). Orta Çağ’dan itibaren fark edilen psikosomatik rahatsızlıklar 19. yüzyıla gelinde alan yazında yer edinmeye başlamıştır (Kartaltepe, 2019). Aynı zamanda bu rahatsızlığın genel bir perspektifte ve bütüncül olarak incelenmesi gerekliliği vurgulanmıştır. Bu bütüncül yapı; genetik, yapısal, bedensel, içsel ve dışsal faktörlerin bir arada değerlendirilmesine işaret eder (Özcan, 2001). Rahatsızlığı bulunan bireyleri anlamaya ilişkin yeni bir perspektif olan psikosomatik kavramını, 1818’de Alman hekim Heinroth tanımlamış ve ruhsal yapıda ortaya çıkan duygusal çatışmaların somatik belirtileri açığa çıkardığını ifade etmiştir (Yaya, 2016). Yapılan araştırmalara göre toplumda görülme sıklığı % 2-3 arasındadır. Öte yandan psikosomatik hastalıklarla ilgili gelişmelerin son yüzyıl içinde önem kazandığı ve gelenekselden modern hayat tarzın doğru değişim içinde olan toplumlarda fazla görüldüğü tahmin edilmektedir (Özcan, 2001).

2.3.4 Sınıflandırma

Psikosomatik hastalıklar, tıbbın bütün dallarında hekimleri zorlayıp uğraştıran konuların başında gelmektedir. Sistemik çalışmalardan elde edilen bulgular, ruhsal ve davranışsal etkenleri farklı bozuklukları ortaya çıkarmaktadır. Bunlar (Yazıcı Güleç, 2009):

- Böbrek hastalıkları,
- Dermatolojik bozukluklar
- Diabetes Mellitus
- Gastrointestinal bozukluklar,

- Kardiyovasküler hastalıklar,
- Nörolojik problemler,
- Ontolojik hastalıklar
- Solunum ve romatolojik bozukluklarıdır.

Yukarıdaki bozuklukları içeren tüm ciddi problemler, tıbbi gidişatı olumsuz etkilemektedir. Psikosomatik hastalıklar hangi organda semptom bulunuyorsa o organın ait olduğu sisteme göre kategorize edilir. Bedensel yansımalar olarak karşımıza şu rahatsızlık kümesi çıkmaktadır:

- Deri ile ilgili hastalıklar,
- Dolaşım sistemi ile ilgili olanlar,
- Endokrin sistem ile ilgili olanlar,
- Kas iskelet sistemi ile ilgili olanlar,
- Özel duyu organları ve
- Öteki sistemler ile ilgili olanlar,
- Sindirim sistemi ile ilgili olanlar ve
- Solunum sistemi ile ilgili hastalıklar olarak sınıflandırılmaktadır.

Benzer şekilde Oltmanns'ın (2013) belirttiği üzere organların bazısında etkili olmaktadır.

- Bronşiyal astım ve hiperventilasyon gibi solunum yolu hastalıkları;
- Diyare, gastrit ve ülser gibi gastrointestinal rahatsızlıklar;
- Hiperhidrozis, egzama ve nörodermatit gibi cilt hastalıkları
- Hipertansiyon ve migren gibi kalp ve damar hastalıkları psikosomatik hastalıklar içinde sayılmaktadır (Kartaltepe, 2019).

Yukarıdaki şekilde anılan hastalıkları psikosomatik bağlamda açıklamadan önce genel kategori vermek gerekirse: Sindirim sistemi ile ilgili hastalıklardan gastrointestinal rahatsızlıklar; gastrointestinal sistemin bir bölümünü, yemek borusundan rektumdan sindirim organlarının tamamına etki etmektedir. Bu kavram, on bir kronik, tekrarlayan, akut ya da işlevsel rahatsızlıkları ve inflamatuvar bağırsak rahatsızlığıyla işlevsel dispepsi dâhil bulunup kapsamlı bir rahatsızlık şemsiyesini içermektedir. En çok rastlanılan gastroenteroloji bozuklukları şöyledir:

- Akalazya
- Barrett's özofagus
- Biliyer Siroz
- Crohn hastalığı
- Çölyak hastalığı
- Divertikülozis ve Divertikülit
- Gastrit
- Helikobakter pilori
- Hemokromatozis
- Hepatit - Kronik
- Hepatit - Viral
- İrritabl Bağırsak Sendromu
- Kabızlık ve mide rahatsızlıkları gibi gastrointestinal
- Karaciğer sirozu
- Karaciğer yetmezliği / nakli
- Kolorektal kanser
- Kolorektal Polipler
- Mide kanseri
- Mikroskobik kolit
- Özofagus Kanseri
- Pankreatit
- Peptik ülserler
- Reflü Özofajiti
- Safra taşları
- Ülseratif Kolit
- Yağlı karaciğer semptomları olarak belirtilmektedir.

Burada dikkat edilmesi gereken bu rahatsızlıkların bazen halk ya da hizmet sağlayıcılar tarafından yanlış yoruma açık olduğu görülmektedir. Bununla birlikte tıbbi epidemiyoloji hakkında net bilgi bulunmadığı bilinmektedir. Öte yandan sindirim sistemi rahatsızlıkları ile psikosomatik rahatsızlıkların ilişkisi incelendiğinde eş zamanlı tıbbi bozukluğun olabileceği ihmalini güçlendirdiği gibi kesinlikle tıbbi bir nedene bağlanması gerekmemektedir. Bu bağlamda bir hastalığın etiyolojisi bilinmediğinde psikosomatik nedenlerle ilişkilendirilmektedir. Yukarıda listelenen

sindirim sistemi hastalıklarından örneğin ülseratif kolit ya da irritabl bağırsak sendromu Freud'un psikoseksüel kuramında anılan alan dönem regresyonu ile ilişkilendirilmiştir (Çevik, 1992).

2.3.5 Epidemiyoloji

Psikosomatik hastalıkların epidemiyolojisi için kesin, genel geçer kanıtlar sunmak oldukça zordur. Çünkü psikosomatik hastalıkların tanımı hakkında ortak bir görüş birliği henüz sağlanamamıştır. Öte yandan somatizasyon ya da somatoform bozukluğuyla birlikte ele alındığında olguların yarısından çoğunda fiziksel şikâyetlerin bulunduğu dikkate değerdir (Kartaltepe, 2019). Yapılan araştırmalar, psikosomatik belirtiler gösteren hastaların, hastalığa özgü düşünce biçimi oluşturduklarını ve bunu “psikosomatik düşünce” biçimi olarak ifade etmişlerdir. Bu düşünce biçimi dilin duygusal yönünden (hayal, fantezi veya sembolleştirme) uzak, bilinçdışının çeşitli niteliklerinden kopuk, gündelik somut dilin hâkim olduğu, çağrışımların bir bakıma kısa devre yapmış şekli olarak betimlenen düşünce tarzı olarak ifade edilebilir ki bu psikosomatik rahatsızlığı olan bireylerde aşılması güç durumdur. Bu türden bir iletişim bireyin kişisel geçmişinden kopararak geleceğinden de kopmasına neden olarak sadece güncele takılıp kalmasına yol açar. Araştırmalar aynı zamanda psikosomatik rahatsızlığı olanların zihinsel ve duygusal işleyişlerinde öznel hislerini aktarmada başarısız olduklarını, hayal dünyalarında zayıflık ve yoksunluk olduğunu ve genel olarak dışa bağımlı olduklarını ortaya koymaktadır (Duman ve Oral, 2018).

2.3.6 Etiyoloji

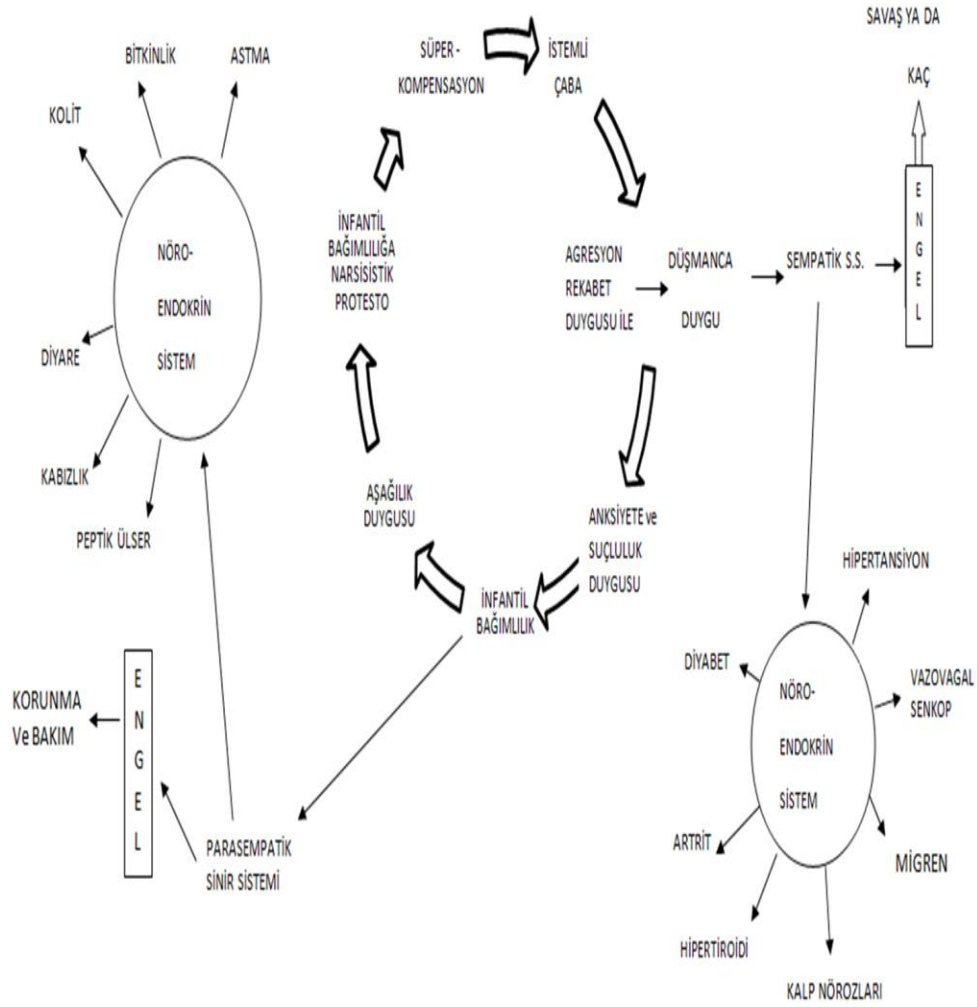
Psikosomatik hastalıkların kesin nedeni bilinmemekle birlikte çeşitli faktörlerin etkisinden söz edilebilir (Kartaltepe, 2019). Erken çocukluk dönemindeki gelişim bozuklukları psikolojik yatkınlıkta etkili olduğu düşünülmektedir. Psikosomatik hastalıklar bireyleşmenin oluşmasında, nesne ilişkilerinde meydana gelen bozulmalarla kişilik özelliklerinde farklılıklar ortaya çıkmakta ve nevrotik savunmalara olan eğilim artmaktadır. Stres, psikosomatik hastalıkların güçlü nedenlerinden biri olup tek başına yıkıcı etkiler ortaya çıkarabilmektedir. Bununla birlikte bir durumun kişi için stres yaratması bireysel anlamı, stresi yönetebilmesi ve baş etme yeteneği ile ilişkilidir (Yazıcı Güleç, 2009). Bu bozuklukta ailevi diğer bir

deyişle genetik faktörlerin, travma, kaygı, üzüntü, çökkünlük, suçluluk ve öfke gibi güçlü duyguların varlığından söz edilebilir.

Psikosomatik bozuklukların görüldüğü bireyler yaygın olarak bu güçlü duyguların farkında değildir fakat fiziksel belirtiler gerçekten var olup ruhsal nedenlerden dolayı ortaya çıkmaktadır. Kadınlar arasında erkeklere göre daha yaygın görülen bu bozukluk otuzlu yaşlardan önce başlar. Birkaç yıl süren bozukluğun şiddeti yıldan yıla değişmektedir. Ruhsal ve fiziksel semptomların entegre oldukları, psikososyal stresin psikolojik çatışmalara esas teşkil ettiği psikosomatik hastalıklar (Çetin ve Bağcı Kurt, 2016), bireyin günlük hayatında toplumsal, iş ve akademik alanları içerecek biçimde güçlükler yol açan hastalık beden dismorfik bozukluğu yaşayan bireyler için görünüşlerinde ortaya çıkan küçük kusurların bile saplantı haline getirdiği bilinmektedir (Kartalpe, 2019).

Psikosomatik hastalıklar bir nedenle açıklanamaz. Fiziksel yapı, yetersiz beslenme, travmalar, kalıtım, sosyal ve ekonomik faktörler ile psikososyal faktörler bu hastalıkta rol oynamaktadır. Kişiden kişiye farklılık gösteren psikosomatik hastalıkları açıklamak için günümüze kadar pek çok kuram ve düşünce ortaya konulmuştur (Göçer, 2019). Günümüzde, psikolojik temelli fizyolojik rahatsızlıklara sık rastlanmakta ve araştırma konusu olarak yoğun ilgi görmektedir. Yapılan çalışmalar sonucunda psikosomatik rahatsızlıkları inceleyen farklı teorilerden söz edilebilir. Bu teoriler biyolojik ve psikolojik teoriler olarak incelenebilir (Çevik, 1989).

Biyolojik teoriler psikosomatik bozuklukları; bedensel zayıflık teorisi, evrim teorisi ve özgül tepki teorisi olarak ele almaktadır. Kalıtsal nedenler, yetersiz beslenme ve hastalıklar neticesinde zayıf düşme dolayısıyla bireyi stresin yarattığı etkiler karşısında daha eğilimli duruma getirmektedir. Özgül teoriye göre tıbbi bir rahatsızlık sonucunda bireyin herhangi bir organı zayıf düşebilir. Buna göre doğuştan gelen eğilim stres durumunda bireyin ortaya koyduğu psikobiyolojik bozuklukla ilgilidir. Öte yandan benzer koşullarda bile bireyler arasında farklılık görülürken insanların asırlardır geçirdiği evrim kuramına göre “savaş ya da kaç” tepkileri evrim teorisi ile ilgilidir. Söz konusu tehlike durumu fizyolojik olduğu gibi psikolojik de olabilir. Dolayısıyla insanların düşsel kurguları otonom sinir sistemini uyararak “savaş ya da kaç” tepkisini ortaya çıkarmaktadır. Aşağıda Şekil 1’de bu döngü gösterilmektedir.

Şekil 2.1 Savaş ve Kaç Döngüsü

Psikolojik teoriler psikosomatik rahatsızlıkları psikanalitik kuram temelinde inceler. İnsan bedeni çevre kaynaklı uyarıcılar ile duyumları karşısında savunmasızdır. Öte yandan riskli bir hal karşısında bireyin ruhsal yapısı ilkel olarak bedeni uyarır ve sonuçta psikosomatik işlevsel rahatsızlık meydana gelir. Böyle bir durumda Freud beden tepki döngüsünün tekrar ettiğini öne sürer. Psikanalitik anlayışı savunanlara göre bedensel rahatsızlık ve bozukluklar, insanın içsel dünyasında bastırdığı ya da çözüm bulamadığı ikilemlerinin çatışması sonucunda meydana gelen dışavurum ve yansımalarıdır (Kartalpe, 2019).

Bu teoriye göre hastalıkların temelinde psikoseksüel gelişme dönemindeki saplantılar dolayısıyla yetişkinlik döneminde ortaya çıkan stresle baş etmede güçlük ve regresyon ortaya çıkmaktadır. Psikosomatik hastalıkların ortaya çıkışında pek çok

nedenden söz edilebileceği gibi bunları özetlemek gerekirse psikososyal, psikofiziksel, kişilik özellikleri, aile ve organ özgüllüğü sayılabilir (Çevik, 1997).

Psikosomatik hastalıkların oluşumunda biyopsikososyal etmenlerin tümünü bir arada değerlendirmek gerekir (Çevik, 1998) İnsan için bir hastalık onun benliğini, motivasyonunu, geleceğini farklılaştırdığı gibi değerleri, algıları ve yaşama bakış açısını da dönüştüren yeni ve bilinmeyen bir deneyimdir. Bir bireyin değerleri, onun belirli bir olayı öznel bir şekilde yorumlamasını ve değerlendirmesini içerir. Bundan dolayı değerler, bireyin en özel davranış şekillerini sergilemesini sağlar ve esasında hayatının bütün yönlerine aracılık eder (Duman ve Oral, 2018).

Bir insanın manevi değerlerinden optimal düzeyde yararlanabilmesi için özel değerleri ve gelecekteki ihtimalleri arasında farklılaşmayı ve içeriğini tanımlamak dikkate değerdir. Bir insanın sübjektif olarak ihtiyaç duyduğu bir nesneyle gelecekte bu gereksinimi doyurma olanağı arasındaki boşluk, içsel çatışmalar doğurur (Çağlayan ve Göcen, 2020). Böylece birey bir memnuniyetsizlik ve psikolojik olarak rahatsızlık içine sürüklenir. Bundan ötürü, kronik psikosomatik rahatsızlıklar hastalar için kritik öneme sahiptir ve dolayısıyla bu rahatsızlıklar bireyin bütünlüğünde değişme, ruh ve beden dünyasında sorunlara yol açar. Bu bireylerde semptomların uzun senelerce sürüp, kalıcı izli sorunlara neden olmadan aşılması için manevi değerlerin önemli olduğu düşünülmektedir (Gurbuz ve Aygöl, 2021). Bu bağlamda, araştırmanın bundan sonraki bölümünde psikosomatik hastalıkların iyileşmesinde manevi değerlerinin rolü bütüncül yaklaşımlar açısından incelenerek bir alan yazın sunulacaktır.

2.4 New Age Yaklaşımı

New Age yaklaşımı ve pratiklerini açıklamak üzere çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Kavram kapsamında ana akımlar ve alt akımların varlığından söz edilebilir. Buna göre bu akıma yönelik olarak organize ve sistemli hale gelen gruplar bulunduğu gibi sadece taraftar toplamakla kalan gruplar da mevcuttur. New Age kavramı, anlamsal ve kökensel olarak pek çok şey ifade etmektedir. Bu bakımdan çok eski ve kadim metinlere kadar uzanan köklerine rağmen son yüzyıllarda yeni ve çeşitli öğretilerle gündeme gelmektedir. Bununla birlikte kadim felsefeden meydana gelen New Age oluşumları, herhangi bir din olma iddiası taşımamaktadırlar (Öztürk, 2015).

20. yüzyılın yarısından itibaren ortaya çıkmaya başlayan, gün geçtikçe yaygınlaşan Yeni Dinsel Hareketler dikkat çekmeye başladı. Bu hareketleri karakterize eden dinsel algılar, kutsala dair arayışın kendisine anlam bulmuş olgular bütünü olarak ifade edilebilir. Bu olgular bütünü seküler alanın yarattığı somut, anlaşılır ve dünyevi hayat şeklinin daha kutsal bir yapı ya da içerik tarafından ele geçirilip kısmen de olsa bu alana yansımaları gerçeğini ortaya koyar (Küçükcan, 2005).

Modern dünyada yeni dinsel algı ve eğilimler sadece bu çağın açmazlarına değil tarihselliğin ortaya koyduğu dünya dinlerine bir seçenek olarak modern insanı okumak ve bu insanın profilini anlamaya yönlendirmektedir. Bu bağlamda organize yapılar olarak değerlendirilebilecek, senkretik bir oluşumu ön planla bulunduran, liderleri ve vaatleri bakımından esneyebilen ve değişebilen olmalarına rağmen belirli kurallarla tanımlanabilecek Yeni Dinsel Hareketler devamlılıklarını sürdürse bile süreç New Age akımı başlığında incelenen yeni bir duruma evrilmektedir (Küçükcan, 2005).

Amerika’da 1950’li yıllardan beri etkisini göstermeye başlayan yeni dinsel oluşumlar yeni değişim ve birleştirici unsurların habercisiydi. Yeni Dinsel Hareketler ile karakterize olan New Age, esasında oldukça düşsel bir yapıyı ifade eder. Ruhsal kökenli konulara bireysel olarak yaklaşım tarzı oluşturmayı ifade eden geniş perspektifte bir hareket olarak tanımlanabilir (Aydın, 2015).

Dini yapının, bilimini psikolojinin, maddi değer/birikimlerin sağlığını, dünyevi olanı reddedişin, tıbbın ve mutluluk arayışının bir akım içinde ve bu akımdan etkilenen her birey bütününde ifade bulabilecek biçimde gerçekleşmesi oldukça düşsel ve gerçekdışı olarak ön plana çıkmaktadır. Geçmiş yaşantıların veya geleceğin saklı yönlerini meditasyon veya enerjinin devreye girmesiyle etkinliklere ulaşma ve bunun sonucunda bireyin aradığı değişim, dönüşüm ve ilgi duyulan, aranan bütünlüğe ulaşmaya ve bireye yeni bir perspektif edinmeye yardım eder (Mirza, 2014).

New Age’de genel tutum dönüşümün kaçınılmazlığı ve bu durumda umut dolu bir çerçeveden durumları değerlendirmekle ilgilidir. Öte yandan New Age yaklaşımında katılımcılar yaşadıkları sürece kutsal sınıflandırmasındaki kavramlar dizisi üzerinden açıklarken diğer yandan da dünyanın içinde bulunduğu nesnel süreçlerden açıklamaya çalışır. Bu durum kendisi ile arasına mesafe koyarak olaylara

karşı iç görü oluşturmak ve yeni bir perspektiften kendisine dair yorumlamalarını değiştirmekle ilgilidir. Bu bağlamda psikosomatik rahatsızlığı bulunan bireyler bozulan beden bütünlükleri ve sarsılan ruh dünyalarını yeniden değerlendirip içinde bulundukları bağlamı yeni bir çerçeveye yerleştirip iyileşme yolunda manevi bir değer olarak New Age ile bütünlük sağlayabilir (Karaduman, 2010; Mirza, 2014).

2.4.1 New Age Yaklaşımları Tarihsel Süreci

Amerika Birleşik Devletleri'nde iktisadi kriz ve ardından meydana gelen Dünya Savaşları ile Vietnam Savaşı bilhassa gençleri; Amerikan sistemine, siyaset anlayışına, kültür ve dini görüşlere yönelik eleştirel bir tutum takınmaya sevk etmiştir (Uysal, 2015). Vietnam Savaşı'ndan sonra sosyal ve politik konular yerine, kişisel ve kişinin zihinsel alanlarını biçimlendirmeye yönelik konular ön plana çıkmıştır. Bu süreçte doğu dinlerinin mistik ve ruhsal özellikleri batının sosyo-kültürel ortamına uygun olan genç bireylerin ilgi odağı olmuştur (Başkaya, 2006).

1960'lı yıllardan itibaren eleştirel ve karşı tutum geliştiren genç bireylerin, muhalif kültür hareketleriyle Zen Budizm'i ile doğu dinlerine yöneldikleri görülmeye başlamıştır. Aynı şekilde bu dönemde pek çok disiplin alanında muhalif olarak ürünler verilmeye başlanmış, karşı kültür içinde doğu mistisizmine eğilen gençlerin sayısı artmıştır. Bu yıllarda alternatif bir hayat tarzı olarak; bireysel aydınlanma, benliğin aşkın olması, özgür aşk, dünya barışı inancı ve geleneksel olanları kabul etmeme gibi düşünceler gelişmiştir (Başkaya, 2006). Bu düşüncelerden biri de "New Age" veya "New Age Akımı" kavramıdır. Kavramla ilgili olarak araştırmacılar çeşitli tanımlar ortaya koymaktadır. Bununla birlikte bazı araştırmacılar tarafından din olarak ele alınan kavram bazı araştırmacılar tarafından dinden çok bir "düşünce sistemi" olarak ele alınmaktadır. New Age yaklaşımı; "bir akım, toplumsal bir eylem, klasik dinlere karşı çıkan bir görüşü ve farklı yöntemlerle tedavi edici gücü bulunan bir akım" olarak ele alınmaktadır (Aydın, 2008). Bununla birlikte kapsamında din, felsefe, inanç ve pek çok uygulama yer aldığından sınırlarını belirlemek güç hale gelmektedir (Başkaya, 2006).

Öte taraftan New Age yaklaşımı, din alanında ortaya çıkan yeni dini akımlar ile birlikte incelenmelidir. 20. yy dünyasında yaşanan hızlı gelişmeler, dini alanı da etkileyerek alternatif din arayışlarını öne çıkarmış, "yeni dini akım" kavramı ortaya

atılmıştır. Yeni dini akım, sosyolog Barker tarafından ortaya atılmış ve 1950-1970 arası dönemde yaygın hale gelmiştir (Bıyık, 2003). Çeşitli sebeplerle ortaya çıkan yeni dini akımlar, klasik dini öğretiler haricinde kalan; “ritüeller”, “okültistik” ve “spiritüel” konulara merak ve ilginin artması ve geleneksel dini anlayıştan tatmin olmama gibi sebeplere dayalı olarak ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan bu yaklaşım, küreselleşme neticesinde insanların artan paylaşımları, bireylerin ait oldukları din dışındaki konularla etkileşimi neticesinde gelişmiş, bu yeni gelişme aynı zamanda bir zenginlik olarak anlaşılmıştır (Biçer, 2007).

Aynı zaman diliminde ortaya çıkan ve geleneksel dinlere karşı benzer yaklaşımlar sergileyen “Yeni Dini Akımlar” ile “New Age Akımları” aynı tabandan üyelere sahip olmuşlardır. Bu durum ise her iki akımın da iç içe olmasına sebep olmakla beraber New Age akımının daha özgün olduğu belirtilmektedir. Dolayısı ile New Age akımını benimseyenler, yeni dini akımlar içerisinde değerlendirilmeye karşı duyarlı davranmaktadırlar. Spiritüellik ile dini kavramını birbirinden farklı değerlendiren New Age anlayışı, dini bir inanç olmadan da “spiritüel” bir yaşamın olabileceğini ifade etmektedir (Uysal, 2015). Diğer bir deyişle New Age akımı, belirli inanç ve bireylerin oluşturmuş olduğu, belirli yönelimlere sahip grupları olmadığı için yeni dini akımlardan farklılaşmaktadır. Aynı zamanda sosyoloji disiplini içinde yer alan “motive edici bir ideolojiye bağlanma” ya da “sosyal hareket” anlayışına uygun değildir. New Age kavramı fenomenolojik olarak Tanrı ve/veya dini otoriteden çok, insanı odağına alarak “kutsallık inşası” ve buna uygun öğreti ve pratiklerle bir bütünü temsil etmek amacındadır. Sonuç olarak, 1980’li yıllarda oldukça popüler hale gelen New Age akımı; dini kurum ve yapılardan uzak, sabit bir metni bulunmayan, yaygın olarak “meditasyon”, “yoga” “kanal olma”, “reenkarnasyon”, “reiki”, “psşik deneyimler”, “holistik sağlık”, gibi konuları içeren “alternatif ruhsal alt kültürleri” tanımlamaktadır.

2.4.2 New Age Akımların Ortaya Çıkış Sebepleri

Modern yaşam birey için zorlayıcı olduğunda çeşitli akımlar bireyi, bu dünyanın etkisinden uzaklaştırmaya, yeni bir dünya görüşü benimsemeye ve böylelikle yeni bir düzen kurmaya teşvik etmektedir (Türkdoğan, 1999; 24-28). Sosyal olarak farklı nedenlerle bunalıma sürüklenen, öz benliği yarım kalmış ve ruhsal yönden sağlıksız, intihar eğilimi bulunan bireylerin ve bilhassa gençlerin marjinal

akımlara katıldıkları görülmektedir. Her ne kadar geleneksel dini anlayışın kabul etmediği yenilikler olsa dahi bu akımlar sosyal yaşamda karşılaşılan eksiklik ve yetersizliklere yönelik olarak çeşitli alternatifler üretmeyi başardığından birey için cazip hale gelmektedir (Kirman, 2010: 26). New Age akımı, modern bir olgu olup ortaya çıkışında; modernite, farklılık arayışı ve anlayışı, sosyal değişim ve dönüşüm, sekülerleşme, globalleşme, çoğulculuk, özelleşme, rasyonelleşme ve görecelik gibi süreçlerin etkisi bulunmaktadır (Kirman, 2005).

Modernite ile birlikte Batı dünyasının sosyokültürel yapısı, geleneksel değer ve inançları zedelenirken insanı merkeze alan anlayış, dini merkezden çıkarmıştır. Bununla birlikte sanayileşme ve teknik alanda yaşanan gelişmeler, insanların bilgiye erişimini kolay hale getirerek bilimsel alanda ciddi gelişmeler meydana gelmiştir (Kanık, 2017). Ancak bütün bu gelişmeler karşısında insanların problemlerinin çözümü yeterince kolaylaşmamış, ortaya çıkan her gelişme bireyi etkilemeye devam etmiştir. Çözüm noktasında bireylerin alternatiflere yönelikleri görülmektedir (Yücel, 2007). Bu alternatifler arasında sanat dalları, psikoterapi yöntemleri ve farklı kültürler arasında yayılmayı başaran New Age inanışları sayılabilir. New Age inanışları; “Hinduizm”, “Budizm”, “Şamanizm”, Batı ve Doğu mistisizmi” “eski halk dini ritüelleri” vb. düşünce ve uygulamaların bütünleşmeleri olarak belirtilmektedir. Neticede evrenin birliğini merkeze koyan, seçilmiş bir lidere, merkeze, kitaba sahip olmayan bu akım köken olarak eski tarihlere uzanırken ortaya çıkış sebeplerinin çeşitli olduğu görülmektedir (Aydın, 2008).

2.4.3 New Age Akımların Temel Özellikleri

Benzer uygulama ve inançlardan oluşan New Age akımları, bilhassa “ruhsal gelişim”, “şifacılık”, “reenkarnasyon” ve “evrim”, gibi konularla ilgili olarak ortak bir görüşe sahiptir. New Age hareketlerinde dinsel motiflerde bulunmakta ve bu durum akımın “yeni dini hareketler” içinde algılanmasına yol açmaktadır. Bu bağlamda “şifacılık”, “reenkarnasyon”, “karma”, “ruhsal arınma” gibi özellikler hem New Age akımları içinde hem de yeni dini hareketler kapsamında da yer almaktadır (Ak, 2008).

Bugün için modernist dünyanın etkisine açık olan birey, Hint kökenli ve doğu mistisizmine, felsefi ve dini akımlara rağbet göstermektedir. Bu bağlamda çeşitli bunalımlara ve sıkıntılara maruz kalan birey modern psikoloji biliminin yanında

alternatif arayışlara da yönelmektedir (Kurt, 2009). Diğer bir deyişle kent yaşamının da etkisi ile giderek yalnızlaşan birey, geleneksel inançlarında ve değer yargılarında sarsıntı geçirmektedir. Bu süreçte bireye aydınlanma, ruhsal arınma, şifa ve enerji gibi özellikleri ile içinde bulundurdıkları düşünce sistemleri ve söylemleri ile New Age akımları rehberlik etmektedir (Özkan, 2010: 13). Öte taraftan yükselişe geçen New Age akımları; sekülerleşme süreci zarfında dini otoriteyi sarsarken aynı zamanda bireyin kutsal ile olan ilişkisini canlı tutan yapılar özelliğini taşımaktadır (Kurt, 2009).

Belirli bir sistematığı ve organizasyon yapısı olmayan New Age akımlarının kurumsallıktan uzak, “ruhsal yapıda” oluşu başka bir özellik olarak belirtilebilir. Bundan dolayı bu akımların herhangi bir teşkilatlanması da söz konusu değildir. Başkaya (2006) tarafından ifade edildiği gibi bu akımlar, işleyiş yönünden birtakım özelliklere sahiptir. Bu akımlara katılan bireyler, tek bir yapılanma ya da gruba aidiyet duygusu geliştirmemektedirler. Buna bağlı olarak birçok benzeri akım içinde yer alabilmektedirler. İlaveten New Age akımlarını benimseyenler Varlık (2019) tarafından belirtildiği gibi çeşitli görüşmeler, okuma grupları, kurslar, kamplar ve festivaller gibi birçok etkinlik kapsamında toplanabilmektedirler.

2.5 New Age Yaklaşımında Uygulamalar

“New Age” akımlarının temel yaklaşımı bireyin şifalanması esasına dayanmakta ve şifacılık anlayışının başka bir boyutu ortaya çıkmaktadır. Spiritüel olarak birtakım bilgilerle dünyanın farklı bölgelerinden toplanan, kadim ezoterik felsefe ile beslenen New Age yaklaşımları bireylere; mutlu, esnek ve sağlıklı olma odaklı yaklaşmaktadır. New Age hareketlerdeki temel dayanak olarak “şifa” temelli enerji şifacılığı ortaya çıkarken “biyoenerji”, “reiki”, “yoga”, “meditasyon” gibi tekniklerle kullanılmaktadır. “Alternatif kutsallıklar” şeklinde nitelendirilen New Age Hareketinin temel öğretilerinde hâkim olan söylemin “yeni bir çağın başlangıcı” olarak dikkat çekmektedir. Bu bağlamda New Age akımları, çeşitli dinlerden ve felsefi öğretilerden hareketle farklı unsurla “içselleştirerek” kapsamına alan “hibrit yapıda” bir hareket olarak değerlendirilmektedir (Doğan, 2020). Birçok öğretiden ve kadim felsefeden beslenen New Age akımları bireyin toplumsal ya da ruhsal sorunlar karşısında çıkmaza girdiğinde iyileştirici rolü üstlenmektedir. Bu bağlamda New Age yaklaşımlarının katkılarını irdelerken alternatif/tamamlayıcı tıp yönünden ele alabiliriz. Alternatif tıp esasen coğrafi bir farklılığı yansıtmakta, “tamamlayıcı tıp”

olarak da kullanılmaktadır. Buna göre alternatif tıp geleneksel tıbbın yeni bir form kazanması ve yeniden üretilmesi şeklinde açıklanmaktadır. Alternatif tıp, “reiki”, “yoga” vb. tekniklerle “ruhun arındırılması” felsefesine dayanan çeşitli meditasyon tekniklerinin uygulanmasından bir araya gelmektedir (Kaplan, 2008). New Age yaklaşımlarında önemli bir yeri olan alternatif tıpta; şifacılık yaklaşımına göre “insan vücudunun, beden ve ruhtan oluştuğu” anlayışı hâkim olup modern tıptan farklı bir anlayış benimsenmektedir. Başka bir söylem ile modern tıbbın insan vücudunu yalnızca beden temelli ele alıp ruhsal yönünü göz ardı etmesini kabul etmemektedir. Dolayısı ile modern tıbbın yarattığı boşluk alternatif tıp ile tamamlanarak bireyin bütüncül bir şekilde değerlendirilmesine imkân tanınmaktadır. Buna göre New Age yaklaşımları içinde şifacı gruplar, insan bedeni ve ruhunu bir bütün olarak görmekte ve sağlıklı olma koşulunu bu bütünlüğe bağlamaktadırlar (Doğan, 2020). Bu noktada geleneksel ve alternatif olan birleşerek modern zamana uygun hale getirilip birlikte ve bütüncül bir şekilde ilerleme kaydedilebilir (Ekici, 2008). Diğer bir söylemle New Age yaklaşımları geleneksel din anlayışı ve geleneksel tıbbın bireyin gereksinimlerine cevap veremediği durumlarda “tamamlayıcı” ve “bütünleştirici” olarak gelişimini ve ilerlemesini sürdürmektedir diyebiliriz.

2.5.1 Yoga

Yoga yüzyıllardır değişip gelişen insanlığın gereksinimlerine göre şekillenen, felsefenin temel ilke ve öğretilerini ortaya koyan, zihnin rahatlama, bedeninin gevşemesi, olumlu enerjinin kontrol altında gibi kendini iyi hissetme yolculuğu olarak ortaya çıkıp büyüyen eski bir şifa yöntemidir (Özçeşmeci, 2020). Ortaya çıktığı günden bugüne farklı biçimlerde yorumlanan yoga köken olarak Sanskritçe yuj demek olup anlam olarak “*kendinden daha yüksek bir şeyle birlik duygusu elde etme arayışı*” nı ifade etmektedir. Beden ve ruh bütünlüğünü sağlamaya çalışan yoga manevi olan pek çok disiplini kapsayan genel bir terimdir (Gürsoy, 2019).

Spiritüel öğelere odaklanmış olan yoga bilim dünyasında ve uygulamada modern, popüler bir uygulamadır. Yoganın ruhsal anlamda sakinlik, bireysel sağlığı koruma, bedeni güçlendirip formu koruma gibi fonksiyonları bulunmaktadır. Aynı zamanda bireylerin korkularının giderilmesi, endişelerinin üzerinden gelmesi gibi yararları bulunan yoga gündelik yaşamda fiziksel ve ruhsal sağlığını korumak isteyen insanların arayışlarına manevi bir değer ya da özellik olarak katkı sağlayıp içsel

dünyalarının korumalarında rol oynamaktadır. Aynı zamanda yoga modern toplumlarda stresi azaltıp stresin yarattığı baskı karşısında koruyucu olarak rol oynamaktadır (Sayman, 2021).

2.5.2 Meditasyon

Bedeni etkileyen her olayın insan ruhunu da etkilediğine dair hakim görüşün olduğu günümüzde beden ve ruh bir bütün olarak algılanırken ikisinin de korunması için çeşitli davranışlar ortaya konulup araştırmacılar tarafından farklı yöntemler sınanmaktadır (Özkan, 2018; Özdoğan, 2006). Beden ve ruh bütünlüğünü sağlamak, iyileşmeyi sağlamak için sıklıkla tercih edilen uygulamalardan bir tanesi de meditasyondur. Meditasyon uygulamaları ile bireye farkındalık kazandırılır. Bu doğrultuda bedene deneyimlediği şeylerin duygusal boyutunun farkında olması, bu duyuları bilinç düzeyinde yaşaması ve böylece iyilik halini kazanmasına yardımcı olması istenir (Dursun, 2021).

2.5.3 Din

Din insan yaşamında yaygın ve etkili bir fenomendir. İnsan yaşamında ve kültürlerde dinsel davranış örnekleri sıklıkla rastlanır (Haque, 2011). Dini ve kültürel ritüeller pek çok toplumda yaygın olarak görülmektedir. Sağlık popülasyonunda kültürel inanç ve uygulamalar sayesinde rahatsızlıklar ile baş etmek daha kolay hale gelmektedir (Boztilki ve Ardiç, 2017). Örneğin dua etmek, kutsal yerleri ziyaret etmek, kutsal sulardan içmek, adak, muska taşımak, nazarlık taşımak ve din görevlisine başvurmak gibi pek çok uygulama rahatsızlıkların iyileştirilmesinde yardımcı manevi değerler olarak rol oynamaktadır (Üstündağ, 2013).

2.5.4 Reiki

Japonca bir kelime olan Reiki “Rei” ve “Ki”nin birleşmesiyle oluşan bir kavramdır. Rei, “*her yerde olan*” manasındayken ki “*ruhsal yaşam enerjisi*” manasında olup tamamlayıcı tedavilerden birisidir. Enerji-biyoalan tedavisi bireylerin saklı enerji kaynakları bulunduğunu, vücudun doğru yerlerinde kullanıldığı zaman iyileşme ve hastalığa direnç/dayanma gücü sağlamaktadır (Ceyhan ve Tasa Yiğit, 2016). İnsan bedeninde enerji merkezi olarak kabul gören noktalar bulunmaktadır. Bu noktalara örnek vermek gerekirse; baş kısmı, boyun, göğüs kısmı, karın boşluğu ve

kasıklar verilebilir. Reiki felsefesinin esasında da vücudun merkezi kabul edilen bu noktalardaki blokaj ve tikanıkların giderilmesi için ruhsal ve bedensel rahatsızlıklar ile uyumsuzlukların/dengesizliklerin iyileştirilmesi yatar. Kökleri asırlar öncesine uzanan Reiki bugün, “enerji şifacılığı” olarak yaygın bir hale gelmektedir. Bir şifa tekniği olarak görülse bile temellerini Budizm ve Hristiyanlık öğretisi oluşturur. Senkretik bir yapıda olan Reiki aynı zamanda New Age inanışları arasında bir uygulama olarak kabul görmektedir ve dolayısıyla pek çok bölgede kabul gören bir yaklaşımdır (Yalvaç Arıcı, 2021).

2.5.5 Spiritüalite

Latince spiritus’tan gelen spiritüalite, ‘nefes almak, canlı olmak’ anlamına gelirken daha kapsamlı bir manadaysa “*hayatı hissetmek*”tir. Alinyazında; umut, ait olma duyguları ve din spiritüalitenin boyutlarını temsil etmektedir. Spiritüalite dinin ilk bileşenlerinden kabul edilse bile dinin ritüelleriyle sınırlandırılmayacak kadar geniş bir kapsama sahiptir. Bugün spiritüalite ve din birbirinin yerine bilinçsiz bir biçimde yanlış kullanılmakla birlikte spiritüel değerler ve inançlar bir varlığa veyahut inancın çok daha ötesinde derin bir anlama ve öze sahip bir olgudur. Bu bağlamda spiritüel değerler; sağlık, hastalık, günah, ölüm, ölümden sonraki hayat ve diğerlerine karşı sorumlu olma hususlarındaki inançları barındırır. Öte yandan bireyin spiritüel yönü; bedensel/biyolojik, duygusal ve toplumsal yönü kadar değerli olup bu boyutlarla ilişkisi bulunmaktadır. Buna göre spiritüel değerler; hayatı tehdit eden bir hastalık ile yüz yüze kalan bir hastanın var oluşunun ve iyi hissetmesinin özünü oluşturuyor denilebilir (Dedeli ve Karadeniz, 2009).

2.6 Yaşam Doyumu

Yaşam doyumu, bireylerin kendi yaşamlarını genel bir bakış açısıyla değerlendirerek, yaşamlarının ne derece tatmin edici olduğunu ölçmelerini ifade eder. Bu değerlendirme, bireyin beklentileri, kişisel değerleri ve yaşam hedefleriyle karşılaştırmalı olarak yapılır (Diener, 1984).

Yaşam doyumu, bireylerin içinde bulundukları sosyal yaşam ile bireylerin yaşam alanını ile ilgili beklentilerini ve amaçlarını ortaya çıkaran ve bunların gerçekleşip gerçekleşmemesi ile bağlantılı olarak ortaya çıkan bir kavramdır. Yaşam

doyumunu, yaşam alanına dair ayrı ayrı konular ile ilgili “beklenti ve doyum düzeyi” konusunu içermektedir (Ruhi, 2013).

Yaşam doyumunu, bireylerin yaşamlarının genel kalitesini değerlendirmelerini ifade eder. Bu kavram, kişinin duygusal durumundan, sosyal ilişkilerine ve kişisel başarılarına kadar birçok faktörden etkilenir. Araştırmalarda, yaşam doyumunun kişisel ve sosyal belirleyicilerle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Örneğin, özsaygı ve akranlarla iletişim, özellikle ergenlerde yaşam doyumunu önemli ölçüde etkilemektedir. Yüksek özsaygı ve açık iletişim, yaşam doyumunu olumlu etkilerken, zor iletişim olumsuz etkileyebilir. Ayrıca, yaşam doyumunu ile duygusal zekâ arasında da önemli bir ilişki bulunmaktadır. Duygusal zekâ, stresi yönetme ve genel psikolojik iyi oluş üzerinde aracılık ederek yaşam doyumunu artırabilir. Öğretmenler üzerine yapılan bir çalışmada ise, yaşam hedeflerinin ve içsel motivasyonların, öğretmenlerin yaşam doyumunda önemli rol oynadığı bulunmuştur (Szczeniak, Bajkowska, Czaprowska & Silenska, 2022).

Sosyal ilişkiler, bireylerin yaşam doyumlarını önemli ölçüde etkileyen bir diğer faktördür. Akranlarla ve aile ile sağlıklı ve açık iletişim, bireylerin sosyal destek hissetmelerine ve duygusal olarak daha iyi hissetmelerine katkıda bulunur. Yapılan araştırmalar, sosyal destek düzeyinin yüksek olmasının yaşam doyumunu artırdığını göstermektedir (Gölcü, Balcı & Gölcü, 2019).

3 YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Modeli

Araştırmada yetişkin bireylerin kişilik özelliklerine göre psikosomatik hastalıkları ile psikoterapi ve New Age yaklaşımı terapi deneyimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi bakımından betimsel araştırma modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılacaktır. Bu modele göre birden fazla değişken arasındaki ilişkiler ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. İlişkinin var olup olmadığı, niteliği, derecesi ve yönüne ilişkin bulguları ortaya çıkarmaya çalışan araştırmalar bu kapsamda yer almaktadır.

3.2 Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma için 2023 yılı Eylül-Kasım aylarında tüm katılımcılara yazılı bilgi verilmiş ve katılımcılardan onay alınmıştır. Araştırmalarda evren, örneklemin belirlendiği, belirli ortak özelliklere sahip birim, kişi ya da durumlardan meydana gelen bir bütünü temsil etmektedir. Örneklem ise araştırmanın evrenindeki her bir parametreye ulaşarak araştırma yapılmasının mümkün olmadığı durumlarda, evreni temsil etme yeteneğine sahip örneklerin belirlenerek, evrenin özelliklerinin ortaya çıkarılmasını amaçlamaktadır. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini evren içerisinde yer alan 19-65 yaş aralığında 204 bireyin oluşturmaktadır. Bireylerin belirlenmesinde farklı eğitim düzeyleri, farklı cinsiyet ve yaş gruplarının araştırmaya dahil edilmesine dikkat edilmiştir. Bu sayede örneklem basit seçkisiz örnekleme yöntemi olarak belirlenmiştir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların demografik özellikleri ile ilgili olarak yaş eğitim düzeyi, cinsiyet, medeni durum, yaşamın çocuğunu geçirdiği yer, çalışma durumu, meslek, psikosomatik hastalık olup olmaması, kronik hastalık durumu değişkenlerine ilişkin bilgilere yer verilecektir. Ayrıca araştırmada Beş Faktör Kişilik Envanteri (BFI), Yeni Çağ İnanışları Ölçeği, Somatizasyon ve Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ) ölçeği kullanılacaktır.

3.3.1 Sosyo-Demografik Bilgi Formu

Sosyo-demografik bilgi formunda, yaş, cinsiyet, eğitim düzeyleri, medeni durumları, çalışma durumları, gelir düzeyleri, yerleşim yerleri, mesleği, çalıştığı işteki memnuniyet durumu gibi sorular yer almaktadır. Bu sorular değişkenlere göre kişilik özelliklerini, somatizasyon, New Age inanışları ve yaşam doyumları arasındaki farklılıkları ve ilişkileri ortaya koyabilmek için sorulmuştur.

3.3.2 Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFI)

Benet-Martinez ve John (1998) tarafından geliştirilen "Beş Faktör Kişilik Envanteri" (The Big Five Inventory), Sümer ve Sümer tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Bu uyarlama, 56 ülkenin dahil olduğu geniş bir çalışmanın parçasıdır. Sümer, Lajunen ve Özkan (2005) tarafından yapılan araştırmada, beş faktör kişilik boyutlarının güvenilirlik değerlerinin .64 ile .77 arasında değiştiği belirlenmiştir. Ölçek, beş kişilik boyutunu ölçmek üzere 44 maddeden oluşmakta olup, nevrotiklik, dışa dönüklük, gelişime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır (Schmitt ve ark., 2007; Sümer, Lajunen ve Özkan, 2005). Beşli Likert tipi bir formatta (1: Hiç katılmıyorum, 2: Biraz katılmıyorum, 3: Ne katılıyorum ne de katılmıyorum (Kararsızım), 4: Biraz katılıyorum, 5: Tamamen katılıyorum) hazırlanmıştır.

Beş Faktör Kişilik Envanteri'nin alt boyutları şu şekilde dağıtılmıştır:

- Dışadönüklük: 1, 6, 11, 16, 21, 26, 31, 36. maddeler
- Uyumluluk: 2, 7, 12, 17, 22, 27, 32, 37, 42. maddeler
- Sorumluluk: 3, 8, 13, 18, 23, 28, 33, 38, 43. maddeler
- Nevrotiklik: 4, 9, 14, 19, 24, 29, 34, 39. maddeler
- Açıklık: 5, 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 41, 44. maddeler

Bu maddelerden 2., 6., 8., 9., 12., 18., 21., 23., 24., 27., 31., 34., 35., 37., 41. ve 43. maddeler ters yönde puanlanmaktadır. Her bir alt ölçekten alınabilecek puan 8 ile 50 arasında değişmektedir ve alt ölçeklerden alınan puan bireylerin o alt ölçeğin ölçtüğü kişilik özelliğini gösterme düzeyini ifade etmektedir.

3.3.3 Somatizasyon Ölçeği (SÖ)

Minnesota Çok Yönlü Kişilik Envanteri (MMPI)'nin somatizasyon bozukluğu ile ilgili olan maddelerin oluşturulan somatizasyon ölçeğinde 33 madde bulunmaktadır. Ölçeğin geçerlik, güvenirlik çalışması Dülgerler (2000) tarafından yapılmış ve iç güvenirlik katsayısı 0.83 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte bulunan her soru "doğru" ya da "yanlış" olmak üzere iki seçenek üzerinden cevaplanmaktadır. Ölçeğin puanlamasında, 1-4-5-6-7-10-11-19-20-21-22-23-26-27-32-33 numaralı maddelere "doğru" yanıtı verildiğinde 1 puan, "yanlış" yanıtı verildiğinde 0 puan, 2-3-8-9-12-13-14-15-16-17-18-24-25-28-29-30-31 numaralı maddelere "yanlış" yanıtı verildiğinde 1 puan, "doğru" yanıtı verildiğinde ise 0 puan verilmektedir. Ölçekten alınan puanlar 0-33 arasında değişmektedir. Toplam puanın yükselmesi somatizasyon belirtilerinin yüksek olduğunu ifade etmektedir (Dülgerler, 2000)

3.3.4 Yeni Çağ İnanışları Ölçeği (YÇİA)

Kaya ve Aydın (2013) tarafından geliştirilen ve bireylerin Yeni Çağ inanç düzeylerini belirlemeye yönelik 20 maddeden oluşan Yeni Çağ İnanışları Ölçeği bu çalışma kapsamında kullanılmıştır. Yeni Çağ (YÇ) kavramı üzerine çeşitli tanımlamalar ve tartışmalar göz önüne alındığında, üzerinde uzlaşılan ortak bir tanım olmadığı görülmektedir. Ancak bu çalışmada, kavramın operasyonel bir tanımının yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda, Yeni Çağ kavramı şu şekilde tanımlanabilir: "Yeni Çağ; Hinduizm, Budizm, Şamanizm, eski halk dini uygulamaları, Batı mistisizmi ve Doğu mistisizmi - ki buna İslam Tasavvufu da dahildir - gibi dini uygulamaların ve düşüncelerin birleşiminden oluşan; insanı merkeze alıp, Tanrı'yı evrendeki bir enerji kaynağı olarak gören, kurtuluşu içsel uyanışta arayan, evrendeki zıtlıkları reddedip birliği esas alan; belirli bir lidere, merkeze, ibadethaneye, üye listesine ve ortak kutsal metne sahip olmayan ve kökleri çok eski tarihlere dayanan, ancak kavramlaştırılması 1950'li yıllardan sonra yapılan bir akımdır."

Bu tanım çerçevesinde, alanında uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda araştırmacılar tarafından geliştirilen Yeni Çağ İnanışları Ölçeği 5'li Likert ölçeğinde hazırlanmıştır. Ölçekteki seçenekler sıklık derecesine göre 1 (Kesinlikle katılmıyorum), 2 (Katılmıyorum), 3 (Kararsızım), 4 (Katılıyorum) ve 5 (Kesinlikle katılıyorum) şeklindedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20 (20x1) ve en yüksek

puan 100 (20x5)'dir. Yüksek puan, yüksek Yeni Çağ inanç düzeyini, düşük puan ise düşük Yeni Çağ inanç düzeyini göstermektedir (Kaya ve Aydın, 2013).

Ölçek maddeleri üç faktörde toplanmıştır:

Faktör I: Eski Halk İnançları ve Geleceği Tahmin Etme: Tarot kartları, burçlar, astroloji, fal, medyum gibi araçlarla gelecek hakkında bilgi edinme ve eski halk inançlarına ilişkin maddeleri içerir (12, 17, 8, 5, 7, 13, 16, 1, 19).

Faktör II: Ruhçuluk ve Psişik Güçler: İnsan düşünce gücü veya manevi bir güçle fiziksel bir nesneyi etkileme ve ruhsal yaşamla ilgili durumları ifade eden maddeleri içerir (20, 15, 14, 18, 3, 2, 10, 9).

Faktör III: İyileştirici Nesne ve Yöntemler: Meditasyon, yoga, hipnoz, çeşitli ilaçlar, kristal ve kristal yapılı maddelerle insanları iyileştirme ve farkındalık artırma ile ilgili maddeleri içerir (11, 6, 4) (Aydın, 2015).

3.3.5 Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ)

“Yaşam Doyumu Ölçeği Diener ve arkadaşları (1985) aracılığıyla kişilerin hayatlarından edindikleri doyumunu göstermek hedefiyle geliştirilmiştir. Dağlı ve Baysal (2016) aracılığıyla geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapılarak Türkçe ’ye uygun hale getirilmiştir. Ölçek özgün haliyle 7’li likert tipinde ve 5 tane şıktan oluşmuş olmasına rağmen Türkçeye uygun hale getirme işlemleri sürecinde 5’li likert tipine düşürülmüştür. Ölçek, “Hiç katılmıyorum (1), Çok Az Katılıyorum (2), Orta Düzeyde Katılıyorum (3), Büyük Oranda Katılıyorum (4), Tamamen Katılıyorum (5)” olarak 5 şıktan oluşmaktadır. Ölçekten kazanılabilecek en fazla puan 25 en az puan ise 5’tir. Ölçekten alınan sayı çoğaldıkça yaşam doyumu düzeyinin yükseldiği, sayı azaldıkça yaşam doyumu düzeyinin azaldığı manası çıkarılır. Özgün formunda ölçeğin güvenirlik katsayısı (Cronbach Alpha) $\alpha=.87$ olarak hesaplanmış olup, bağımlı geçerliği ise .82 olarak çıkmıştır. Türkçe ’ye uygun hale getirme sürecinde ise ölçek güvenirliği Cronbach Alpha=.86 ve test-tekrar-test güvenirliği ise $r=0,73$ çıkmıştır (Dağlı & Baysal, 2016).”

4 BULGULAR

Tablo 4.1 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler

	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Yaşam Doyumu	204	16,41	4,602	-,491	,548
Dışa Dönüklük	204	24,61	5,124	-,069	-,332
Uyumluluk	204	35,35	4,638	-,491	,500
Sorumluluk	204	34,34	5,650	-,596	,636
Nevrotizm	204	22,08	5,247	-,068	-,343
Açıklık	204	38,21	6,116	-,445	-,171
Eski Halk İnanışları ve Geleceği Tahmin Etme	204	17,73	7,158	,103	-,710
Ruhçuluk ve Psişik Güçler	204	23,17	9,391	,027	-,912
İyileştirici Nesne ve Yöntemler	204	10,62	3,392	-,676	,069
Somatizasyon	204	48,55	3,199	,074	,060

Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerine ilişkin betimsel istatistikler incelendiğinde çarpıklık ve basıklık katsayılarının -1 ve +1 aralığında olduğu görülmektedir. Buna göre verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 4.2 Katılımcıların demografik değişkenlere göre dağılımları

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	156	76,5
	Erkek	48	23,5
Eğitim düzey	Lise	31	15,2
	Önlisans	26	12,7
	Lisans	101	49,5
	Lisansüstü	46	22,5

Medeni durum	Bekar	50	24,5
	Evli	130	63,7
	Boşanmış	24	11,8
Yaşamın çoğunu geçirdiği yer	İlçe	30	14,7
	Şehir	26	12,7
	Büyükşehir	148	72,5
Çalışma durumu	Çalışmıyor	62	30,4
	Çalışıyor	129	63,2
	Emekli	12	5,9
Meslek	Öğrenci	38	19,2
	Serbest Meslek	28	14,1
	Özel Sektör	103	52,0
	Kamu	29	14,6
Gelir düzeyi	Düşük (0 TL - 13.334 TL)	53	26,4
	Orta (13.400 TL - 43.433 TL)	103	51,2
	Yüksek (43.450 TL ve üzeri)	45	22,4
Çalıştığınız işten memnun musunuz?	Evet	88	44,0
	Hayır	19	9,5
	Çalışmıyorum	29	14,5
	Kararsızım	64	32,0
Kendinizi fiziksel olarak nasıl görüyorsunuz?	Kötü	12	5,9
	Orta	78	38,2
	İyi	114	55,9
Kendinizi ruh sağlığı açısından nasıl görüyorsunuz?	Kötü	26	12,7
	Orta	81	39,7
	İyi	97	47,5
Daha önce psikolojik destek aldınız mı?	Hayır	86	42,2
	Evet	118	57,8
	Var	30	14,7

Herhangi bir psikiyatrik hastalığınız ya da psikolojik rahatsızlığınız var mı?	Yok	174	85,3
Psikiyatrik hastalığınız ya da psikolojik rahatsızlığınız varsa, tedavi görüyor musunuz?	Evet	22	10,8
	Hayır	161	78,9
Düzenli Psikoterapi Seansı Aldınız mı?	Hayır	159	77,9
	5-10 seans	32	15,7
	11-20 seans	11	5,4
Kronik bir hastalığınız var mı?	Hayır	164	80,4
	Evet	38	18,6
New Age (Yeni Çağ) kavramını daha önce duydunuz mu?	Evet	91	44,6
	Hayır	113	55,4
Uygulamaları ve pratikleri(Yoga, Meditasyon Biyoenerji, Reiki, Access Bars vs.) hakkında bilgi sahibi misiniz?	Evet	138	67,6
	Hayır	66	32,4
Bu Uygulamalara hiç başvurdunuz mu? (Reiki, yoga, meditasyon vb.)	Evet	104	51,0
	Hayır	100	49,0
Uygulamalar ve pratiklere katıldıktan sonra hayatınızda öncesi- sonrası diyebileceğimiz önemli bir değişiklik oldu mu?	Evet	68	33,3
	Hayır	44	21,6
	Kararsızım	47	23,0
Bu yöntemlerin size katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	Evet	95	46,6
	Hayır	22	10,8
	Kararsızım	44	21,6
	Toplam	204	100

Araştırma katılan bireylerin demokratik değişkenlere göre dağılımları cinsiyet, eğitim düzeyi, medeni durum, yaşamın çoğunu geçirdiği yer, çalışma durumu, meslek, gelir düzeyi, çalıştığı işten memnun olma durumu, kendini fiziksel olarak nasıl gördüğü, kendini ruh sağlığı açısından nasıl gördüğü, daha önce psikolojik destek alıp almadı, psikiyatrik hastalığı ya da psikolojik rahatsızlığının olup olmadığı, düzenli psikoterapi seansı alma durumu, kronik hastalığı olma durumu, yeni çağ kavramı hakkında bilgi sahibi olma durumu, uygulamaları ve pratikleri hakkında bilgi sahibi olma durumu, bu uygulamalara başvurma durumu, uygulamalar ve pratiklere katıldıktan sonra hayatında değişiklik olma durumu, bu yöntemlerin katkısına ilişkin düşünce bakımından dağılımları incelenmiştir.

Bu değişkenlere göre katılımcıların durumu incelendiğinde %76,5'inin kadın, %23,5'nin erkek olduğu, %49,5'inin lisans ve %22,5'in lisansüstü eğitim düzeyine sahip olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %63,7'si evli, %24,5'i bekar. Katılımcıların yaşamının çoğunu geçirdiği yer bakımından %72,5'inin büyük şehirde yaşamının çoğunu geçirdiği belirtilmiştir. Çalışma durumu bakımından katılımcıların %30,4'ü çalışmadığını, %63,2'si çalıştığını belirtmiştir. Katılımcıların mesleki durumu bakımından %19,2'sinin öğrenci olduğu, %52'sinin özel sektörde ve %14,6'sının kamu sektöründe çalıştığı belirtilmiştir. Katılımcıların gelir düzeyi bakımından %26,4'ünün düşük gelir düzeyine sahip olduğu, %22,4'ünün yüksek düzeyde gelire sahip olduğu belirtilmiştir. Çalıştığı işten memnun olma durumu bakımından %44'ünün memnun olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %38,2's, kendini fiziksel olarak orta düzeyde, %55,9'u iyi düzeyde tanımlamaktadır. Katılımcıların ruh sağlığı bakımından %39,7'si kendini orta düzeyde, %47,5'i ise iyi düzeyde tanımlamaktadır. Katılımcıların %57,8'i daha önce psikolojik destek aldığını, %14,7'si herhangi bir psikiyatrik hastalığı ya da rahatsızlığı olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %10,8'i psikiyatrik hastalığına karşılık tedavi gördüğünü belirtmiş, katılımcıların %15,7'si daha önce 5-10 seans düzenli psikoterapi seansı aldığını, %5,4'ü ise daha önce 11-20 seans düzenli psikoterapi seansı aldığını belirtmiştir. Katılımcıların %80,4'ü kronik bir hastalığının olmadığını belirtmiştir. Yeni çağ kavramı ile ilgili katılımcıların %44,6'sının bilgi sahibi olduğu, %55,4'sının uygulamaları ve pratikleri hakkında bilgi sahibi olmadığı, katılımcıların %51'inin bu uygulamalara daha önce başvuru yaptığı, %33,3'ünün uygulamalar ve pratiklere

katıldıktan sonra hayatında önemli değişiklikler meydana geldiği belirtilmiştir. Katılımcıların %46,6'sı bu yöntemlerin kendisine katkı sağladığını düşünmektedir.

Tablo 4.3 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin yaş değişkenine göre karşılaştırması

	Yaş	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Yaşam Doyumu	19-24 yaş	34	14,5882	5,22301	4	3,626	,007
	25-30 yaş	24	16,6667	4,11431			
	31-40 yaş	69	16,2174	4,32459			
	41-50 yaş	59	16,6441	4,46350			
	51 ve üzeri yaş	18	19,5000	4,13379			
Dışa Dönüklük	19-24 yaş	34	23,7059	4,55624	4	1,254	,290
	25-30 yaş	24	25,1667	5,61571			
	31-40 yaş	69	24,8551	5,01256			
	41-50 yaş	59	24,0339	5,41698			
	51 ve üzeri yaş	18	26,6111	4,71716			
Uyumluluk	19-24 yaş	34	32,588	4,8437	4	6,565	,000
	25-30 yaş	24	34,958	4,7592			
	31-40 yaş	69	34,928	4,6820			
	41-50 yaş	59	37,051	3,7205			
	51 ve üzeri yaş	18	37,222	3,9787			
Sorumluluk	19-24 yaş	34	30,2647	6,83710	4	6,872	,000
	25-30 yaş	24	33,7500	6,23629			
	31-40 yaş	69	34,7536	4,67913			
	41-50 yaş	59	36,0169	4,93227			
	51 ve üzeri yaş	18	35,7778	4,64702			
Nevrotizm	19-24 yaş	34	24,5588	4,84419	4	7,666	,000
	25-30 yaş	24	23,8750	5,22796			
	31-40 yaş	69	22,7971	5,24006			
	41-50 yaş	59	20,0847	4,79687			
	51 ve üzeri yaş	18	18,8333	3,74559			
Açıklık	19-24 yaş	34	35,70588	6,230567	4	4,740	,001

	25-30 yaş	24	38,08333	5,586604			
	31-40 yaş	69	37,89855	6,121671			
	41-50 yaş	59	38,57627	6,029249			
	51 ve üzeri yaş	18	43,11111	4,042260			
Eski Halk İnanışları ve Geleceği Tahmin Etme	19-24 yaş	34	19,0294	8,27367	4	2,622	,036
	25-30 yaş	24	15,8750	5,81088			
	31-40 yaş	69	18,1014	7,21140			
	41-50 yaş	59	16,2034	6,43744			
	51 ve üzeri yaş	18	21,3333	7,29222			
Ruhçuluk ve Psikik Güçler	19-24 yaş	34	23,5294	9,68359	4	3,970	,004
	25-30 yaş	24	22,1250	7,44436			
	31-40 yaş	69	23,0870	9,41016			
	41-50 yaş	59	21,1695	9,68318			
	51 ve üzeri yaş	18	30,8333	6,70601			
İyileştirici Nesne ve Yöntemler	19-24 yaş	34	11,0294	3,75367	4	1,492	,206
	25-30 yaş	24	10,6667	3,42201			
	31-40 yaş	69	10,4058	3,39688			
	41-50 yaş	59	10,1525	3,26324			
	51 ve üzeri yaş	18	12,2222	2,77712			
Somatizasyon	19-24 yaş	34	48,4706	3,24957	4	1,272	,282
	25-30 yaş	24	49,6250	2,48145			
	31-40 yaş	69	48,1304	3,11973			
	41-50 yaş	59	48,4407	3,56840			
	51 ve üzeri yaş	18	49,3333	2,82843			

Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin yaş değişkenine göre karşılaştırması ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda;

Yaşam doyumu puanlarında anlamlı farklılık meydana geldiği belirlenmiştir ($p \leq 0,05$). Meydana gelen farklılığa ilişkin grup için karşılaştırmalar tukey testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda 19-24 yaş grubunda olan katılımcıların diğer yaş grubundakilere göre yaşam doyumu düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların dışa dönüklük puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği ($p>,05$), buna karşılık uyumluluk, sorumluluk, nevrotizm ve açıklık puanlarında anlamlı farklılık meydana geldiği belirlenmiştir ($p\leq,05$). Meydana gelen farklılığa ilişkin grup için karşılaştırmalar tukey testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda uyumluluk ve sorumluluk puanları bakımından 19-24 yaş grubundaki katılımcıların puanlarının daha düşük olduğu, 41-50 yaş ve 51 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların ise puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. 19-24 yaş ve 25-30 yaş grubundaki katılımcıların nevrotizm düzeylerinin daha yüksek olduğu, 51 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılarda nevrotizmin diğer yaş gruplarına göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Açıklık bakımından 19-24 yaş grubundaki katılımcılarda açıklık düzeyinin düşük olduğu, 51 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılarda ise açıklık düzeyinin diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yeni çağ inanışları bakımından iyileştirici nesne ve yöntemler boyutunda anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$). Buna karşılık eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme puanları ile ruhçuluk ve psişik güçler puanlarında anlamlı farklılık meydana geldiği belirlenmiştir ($p\leq,05$). Meydana gelen farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar tukey testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda 25-30 yaş ve 41-50 yaş grubundaki katılımcılarda eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme puanlarının daha düşük olduğu, 51 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılarda ise daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. 41-50 yaş grubundaki katılımcılarda ruhçuluk ve psişik güçler puanlarının diğer yaş gruplarına göre daha düşük düzeyde olduğu, 51 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılarda ise daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların somatizasyon puanları bakımından yaş gruplarına göre anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Tablo 4.4 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırması

	Cinsiyet	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	sd	p
Yaşam Doymu	Kadın	156	16,3526	4,79490	-,330	202	,741
	Erkek	48	16,6042	3,95044			
Dışa Dönüklük	Kadın	156	24,5192	5,22706	-,494	202	,622
	Erkek	48	24,9375	4,81313			
Uyumluluk	Kadın	156	35,115	4,6697	-1,349	202	,179
	Erkek	48	36,146	4,4911			
Sorumluluk	Kadın	156	33,7436	5,68628	-2,775	202	,006
	Erkek	48	36,2917	5,14040			
Nevrotizm	Kadın	156	22,8526	4,80967	3,905	202	,000
	Erkek	48	19,5833	5,85583			
Açıklık	Kadın	156	37,76923	6,213249	-1,870	202	,063
	Erkek	48	39,64583	5,613394			
Eski Halk İnanışları ve Geleceği Tahmin Etme	Kadın	156	19,0769	6,94359	5,138	202	,000
	Erkek	48	13,3542	6,05819			
Ruhçuluk ve Psikik Güçler	Kadın	156	24,8205	9,02576	4,738	202	,000
	Erkek	48	17,8333	8,62785			
İyileştirici Nesne ve Yöntemler	Kadın	156	11,1987	3,28520	4,541	202	,000
	Erkek	48	8,7708	3,08214			
Somatizasyon	Kadın	156	48,6987	3,32618	1,127	202	,261

Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre karşılaştırması bağımsız örneklem t testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda;

Yaşam doyumu puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Kişilik özellikleri bakımından dışa dönüklük, uyumluluk ve açıklık puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklı meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$). Buna karşılık sorumluluk ve nevrotizm puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık meydana geldiği belirlenmiştir ($p\leq,05$). Meydana gelen farklılığa ilişkin aritmetik ortalama puanları incelendiğinde kadınların erkeklere göre sorumluluk ve nevrotizm puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yeni Çağ inanışları bakımından kadınların erkeklere göre eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler bakımından daha yüksek puana sahip oldukları belirlenmiştir ($p\leq,05$). Buna göre kadınlarda yeni çağ inançlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Cinsiyete göre katılımcıların somatizasyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Tablo 4.5 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre karşılaştırması

	Eğitim Düzeyi	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Sd	F	p
Yaşam Doyumu	Lise	31	17,0645	4,22639	3	3,129	,027
	Önlisans	26	14,5000	5,18652			
	Lisans	101	16,1188	4,73347			
	Lisansüstü	46	17,6957	3,82314			
Dışa Dönüklük	Lise	31	25,4516	4,97888	3	,369	,776
	Önlisans	26	24,7692	5,39116			
	Lisans	101	24,3564	5,32838			
	Lisansüstü	46	24,5435	4,69376			
Uyumluluk	Lise	31	34,968	4,3473	3	1,881	,134
	Önlisans	26	36,077	5,2606			
	Lisans	101	34,752	4,6334			
	Lisansüstü	46	36,543	4,3241			
Sorumluluk	Lise	31	34,6774	4,77065	3	1,124	,341
	Önlisans	26	33,2692	6,95447			
	Lisans	101	33,9901	5,90507			

	Lisansüstü	46	35,5000	4,72699			
Nevrotizm	Lise	31	23,7097	4,90030	3	6,400	,000
	Önlisans	26	24,0769	4,59498			
	Lisans	101	22,2376	5,34069			
	Lisansüstü	46	19,5217	4,71282			
Açıklık	Lise	31	37,00000	6,110101	3	1,939	,124
	Önlisans	26	37,42308	6,054242			
	Lisans	101	37,97030	6,541338			
	Lisansüstü	46	40,00000	4,862555			
Eski Halk İnanışları ve Geleceği Tahmin Etme	Lise	31	18,9032	5,15335	3	,594	,620
	Önlisans	26	18,6538	6,54793			
	Lisans	101	17,2376	7,51951			
	Lisansüstü	46	17,5000	7,86766			
Ruhçuluk ve Psikik Güçler	Lise	31	24,4839	8,13991	3	,503	,680
	Önlisans	26	24,4615	9,65911			
	Lisans	101	22,6139	9,46781			
	Lisansüstü	46	22,8043	9,99915			
İyileştirici Nesne ve Yöntemler	Lise	31	10,8387	3,00108	3	,182	,909
	Önlisans	26	10,9615	3,54943			
	Lisans	101	10,4851	3,48601			
	Lisansüstü	46	10,6087	3,42850			
Somatizasyon	Lise	31	49,2258	3,36363	3	3,238	,023
	Önlisans	26	49,8846	3,40971			
	Lisans	101	47,9604	3,18095			
	Lisansüstü	46	48,6739	2,74918			

Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin eğitim düzeyi değişkenine göre karşılaştırması anova testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda;

Katılımcıların eğitim düzeyine göre yaşam doyumu puanlarında anlamlı farklılık meydana geldiği belirlenmiştir ($p \leq 0,05$). Meydana gelen anlamlı farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar tukey testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda ön lisans mezunu olan katılımcılarda yaşam doyumu düzeylerinin diğer

eğitim düzeyine sahip katılımcılara göre daha düşük düzeyde gerçekleştiği belirlenmiştir.

Katılımcıların eğitim düzeyine göre kişilik özelliklerinden dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk ve açıklık puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$). Buna karşılık nevrotizm puanlarında anlamlı farklılık meydana geldiği belirlenmiştir ($p\leq,05$). Meydana gelen anlamlı farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar tukey testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda lise ve önlisans mezunu olan katılımcılarda nevrotizm düzeylerinin daha yüksek olduğu, lisansüstü mezunu olan katılımcılarda ise nevrotizm düzeylerinin diğer katılımcılara göre daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir. Puanlar incelendiğinde katılımcıların eğitim düzeyinin artmasına bağlı olarak nevrotizm düzeylerinin azaldığı söylenebilir.

Katılımcıların yeni çağ inanışları bakımından, eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler puanlarında eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Katılımcıların somatizasyon puanları bakımından eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık meydana geldiği belirlenmiştir ($p\leq,05$). Meydana gelen anlamlı farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar tukey testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda lisans mezunu olan katılımcıların somatizasyon düzeylerinin lise ve ön lisans mezunu olan katılımcılara göre daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.6 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin medeni durum değişkenine göre karşılaştırması

	Medeni Durum	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Sd	F	p
Yaşam Doyumu	Bekar	50	14,7200	4,50415	2	4,923	,008
	Evli	130	17,0769	4,25289			
	Boşanmış	24	16,3333	5,79105			
Dışa Dönüklük	Bekar	50	23,4400	4,84098	2	1,840	,161
	Evli	130	24,9308	5,10690			
	Boşanmış	24	25,3750	5,60134			
Uyumluluk	Bekar	50	33,400	4,6159	2	6,415	,002
	Evli	130	36,092	4,4833			

	Boşanmış	24	35,458	4,5107			
Sorumluluk	Bekar	50	31,2800	6,28909	2	11,611	,000
	Evli	130	35,5846	4,88596			
	Boşanmış	24	34,0000	5,90505			
Nevrotizm	Bekar	50	23,7200	5,08315	2	3,295	,039
	Evli	130	21,5538	5,32809			
	Boşanmış	24	21,5417	4,58712			
Açıklık	Bekar	50	37,44000	6,682783	2	1,642	,196
	Evli	130	38,14615	5,909015			
	Boşanmış	24	40,16667	5,821001			
Eski Halk İnanışları ve Geleceği Tahmin Etme	Bekar	50	19,3200	7,56587	2	1,669	,191
	Evli	130	17,2692	6,91677			
	Boşanmış	24	16,9167	7,38339			
Ruhçuluk ve Psikik Güçler	Bekar	50	23,4400	9,36158	2	,489	,614
	Evli	130	22,7769	9,27384			
	Boşanmış	24	24,7917	10,30398			
İyileştirici Nesne ve Yöntemler	Bekar	50	10,8800	3,34200	2	,392	,676
	Evli	130	10,4692	3,32757			
	Boşanmış	24	10,9583	3,90628			
Somatizasyon	Bekar	50	48,6200	3,72466	2	,487	,615
	Evli	130	48,4308	3,14985			
	Boşanmış	24	49,1250	2,17321			

Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin medeni durum değişkenine göre karşılaştırması Anova testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda;

Katılımcıların yaşam doyumu puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamı farklılık gösterdiği belirlenmiştir ($p \leq 0,05$). Meydana gelen farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar tukey testi ile yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda bekar olan katılımcıların yaşam doyumu düzeylerinin evli ve boşanmış olan katılımcılara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların kişilik özellikleri medeni durum değişkenine göre analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda dışa dönüklük ve açıklık puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$). Buna karşılık uyumluluk, sorumluluk, nevrotizm puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmiştir ($p\leq,05$). Meydana gelen farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar tukey testi ile yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda bekar olan katılımcıların uyumluluk ve sorumluluk düzeylerinin daha düşük olduğu, nevrotizm düzeylerinin ise daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yeni çağ inanışları bakımından katılımcıların eski halk inançları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Katılımcıların somatizasyon düzeyleri bakımından medeni durum değişkenine göre puanlar arasında anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Tablo 4.7 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin yaşamın çoğunluğunu geçirdiği yer değişkenine göre karşılaştırması

	Yaşamın Çoğunluğun u Geçirdiği Yer	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Sd	F	p
Yaşam Doyumu	İlçe	30	16,0000	5,40753	2	,162	,851
	Şehir	26	16,3077	5,73250			
	Büyükşehir	148	16,5135	4,22414			
Dışa Dönüklük	İlçe	30	25,0667	4,92659	2	,165	,848
	Şehir	26	24,3077	5,84308			
	Büyükşehir	148	24,5811	5,06020			
Uyumluluk	İlçe	30	35,367	4,3429	2	,080	,924
	Şehir	26	35,692	5,2898			
	Büyükşehir	148	35,297	4,6047			
Sorumluluk	İlçe	30	34,6000	5,05555	2	,468	,627
	Şehir	26	33,3462	6,18348			
	Büyükşehir	148	34,4662	5,69331			

Nevrotizm	İlçe	30	22,9000	5,50454	2	1,003	,369
	Şehir	26	20,9231	5,71960			
	Büyükşehir	148	22,1216	5,10956			
Açıklık	İlçe	30	38,00000	6,977797	2	,054	,948
	Şehir	26	37,96154	6,630118			
	Büyükşehir	148	38,29730	5,877965			
Eski Halk İnanışları ve Geleceği Tahmin Etme	İlçe	30	17,2000	7,14577	2	,152	,859
	Şehir	26	17,3846	7,72568			
	Büyükşehir	148	17,8986	7,10058			
Ruhçuluk ve Psikik Güçler	İlçe	30	22,0667	10,12315	2	,772	,463
	Şehir	26	25,1154	11,08630			
	Büyükşehir	148	23,0608	8,93531			
İyileştirici Nesne ve Yöntemler	İlçe	30	10,3333	4,13007	2	,303	,739
	Şehir	26	11,0385	3,96465			
	Büyükşehir	148	10,6149	3,13098			
Somatizasyon	İlçe	30	49,3667	3,64345	2	1,122	,328
	Şehir	26	48,4231	2,98226			
	Büyükşehir	148	48,4189	3,13855			

Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin yaşamın çoğunluğunu geçirdiği yer değişkenine göre karşılaştırması anova testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda;

Yaşam doyumu puanları bakımından katılımcıların yaşamın çoğunluğunu geçirdiği yere göre anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Katılımcıların kişilik özelliklerinden dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nevrozizm ve açıklık puanları bakımından yaşamın çoğunluğunu geçirdiği yere göre anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Katılımcıların yeni çağ inanışları puanları bakımından yaşamın çoğunluğunu geçirdiği yere göre anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Katılımcıların yaşamın çoğunluğunu geçirdiği yere göre somatizasyon puanları arasında anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Tablo 4.8 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin çalışma durumu değişkenine göre karşılaştırması

	Çalışma Durumu	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Sd	F	p
Yaşam Doyumu	Çalışmıyor	62	16,1129	4,53802	2	1,187	,307
	Çalışıyor	129	16,4419	4,57388			
	Emekli	12	18,3333	4,71619			
Dışa Dönüklük	Çalışmıyor	62	23,3226	4,79335	2	3,110	,047
	Çalışıyor	129	25,2713	5,11852			
	Emekli	12	24,8333	5,81273			
Uyumluluk	Çalışmıyor	62	34,435	4,9708	2	2,284	,105
	Çalışıyor	129	35,667	4,4622			
	Emekli	12	37,000	4,3485			
Sorumluluk	Çalışmıyor	62	32,9677	5,63353	2	2,895	,058
	Çalışıyor	129	34,9535	5,50548			
	Emekli	12	35,5000	6,33174			
Nevrotizm	Çalışmıyor	62	23,6129	4,31678	2	4,097	,018
	Çalışıyor	129	21,4574	5,63888			
	Emekli	12	20,6667	3,74975			
Açıklık	Çalışmıyor	62	36,95161	5,957300	2	2,772	,065
	Çalışıyor	129	38,58915	6,176584			
	Emekli	12	40,91667	5,484828			
Eski Halk İnanışları ve Geleceği Tahmin Etme	Çalışmıyor	62	17,3871	6,88871	2	1,547	,216
	Çalışıyor	129	17,5969	7,45247			
	Emekli	12	21,2500	4,51513			
Ruhçuluk ve Psikik Güçler	Çalışmıyor	62	23,0000	8,58134	2	3,979	,020
	Çalışıyor	129	22,6279	9,75406			
	Emekli	12	30,5000	6,90849			
	Çalışmıyor	62	10,5806	3,63295	2	1,769	,173

İyileştirici Nesne ve Yöntemler	Çalışıyor	129	10,5039	3,31927			
	Emekli	12	12,4167	2,57464			
Somatizasyon	Çalışmıyor	62	48,2258	3,13321	2	,773	,463
	Çalışıyor	129	48,5736	3,17897			
	Emekli	12	49,4167	2,99874			

Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin çalışma durumu değişkenine göre karşılaştırması anova testi ile analiz edilmiştir. yapılan analiz sonucunda;

Yaşam doyumu puanları bakımından katılımcıların çalışma durumuna göre anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Katılımcıların kişilik özelliklerinden uyumluluk, sorumluluk ve açıklık puanlarında çalışma durumuna göre anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$). Dışa dönüklük ve nevrotizm puanlarında anlamlı farklılık meydana geldiği belirlenmiştir ($p\leq,05$). Meydana gelen anlamlı farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar tukey testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda çalışan katılımcıların dışa dönüklük düzeylerinin daha yüksek olduğu, çalışmayan katılımcılarda ise nevrotizm düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yeni çağa inanışları bakımından katılımcıların eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme ile iyileştirici nesne ve yöntemler puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$). Buna karşılık ölçeğin ruhçuluk ve psişik güçler puanlarında anlamlı farklılık meydana geldiği belirlenmiştir ($p\leq,05$). Meydana gelen anlamlı farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar tukey testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda emekli olan katılımcılarda ruhçuluk ve psişik güçler puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çalışma durumuna göre katılımcıların somatizasyon puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Tablo 4.9 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin meslek değişkenine göre karşılaştırması

	Meslek	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Sd	F	p
Yaşam Doyumu	Öğrenci	38	15,5263	4,91955	3	,689	,560
	Serbest Meslek	28	16,7143	4,35343			
	Özel Sektör	103	16,4078	4,65777			
	Kamu	29	17,0690	4,51134			
Dışa Dönüklük	Öğrenci	38	24,2895	4,34902	3	,212	,888
	Serbest Meslek	28	25,0357	5,35054			
	Özel Sektör	103	24,7282	5,13388			
	Kamu	29	25,2069	5,51219			
Uyumluluk	Öğrenci	38	33,553	5,2179	3	2,435	,066
	Serbest Meslek	28	35,036	4,4678			
	Özel Sektör	103	35,816	4,5022			
	Kamu	29	35,931	4,4395			
Sorumluluk	Öğrenci	38	31,8158	6,37077	3	4,454	,005
	Serbest Meslek	28	34,0357	4,60661			
	Özel Sektör	103	35,5922	5,54383			
	Kamu	29	33,8276	5,31889			
Nevrotizm	Öğrenci	38	23,4737	4,22180	3	2,332	,075
	Serbest Meslek	28	23,1429	5,11870			
	Özel Sektör	103	21,8155	5,42642			
	Kamu	29	20,4483	5,62257			
Açıklık	Öğrenci	38	36,97368	6,082704	3	2,457	,064
	Serbest Meslek	28	38,17857	5,624375			
	Özel Sektör	103	38,14563	5,693835			

	Kamu	29	40,86207	6,849005			
Eski Halk	Öğrenci	38	18,1316	7,74656	3	,233	,873
İnanışları ve	Serbest	28	18,6429	6,51616			
Geleceği	Meslek	103	17,4563	7,11361			
Tahmin	Özel Sektör	29	17,8621	7,41005			
Etme	Kamu	29	17,8621	7,41005			
Ruhçuluk ve	Öğrenci	38	22,6842	8,63715	3	1,911	,129
Psişik	Serbest	28	25,2143	9,17063			
Güçler	Meslek	103	22,0388	9,55061			
	Özel Sektör	29	26,0690	9,69142			
İyileştirici	Öğrenci	38	10,7368	3,76100	3	,783	,505
Nesne ve	Serbest	28	10,5000	3,30544			
Yöntemler	Meslek	103	10,3786	3,23315			
	Özel Sektör	29	11,4483	3,43913			
Somatizasyo	Öğrenci	38	48,6842	3,18871	3	,418	,740
n	Serbest	28	48,3929	3,24710			
	Meslek	103	48,8350	3,23006			
	Özel Sektör	29	48,1379	3,19290			

Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin meslek değişkenine göre karşılaştırması anova testi ile analiz edilmiştir. yapılan analiz sonucunda;

Meslek değişkeni bakımından katılımcıların yaşam doyumu puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Katılımcıların kişilik özellikleri bakımından dışa dönüklük, uyumluluk, nevrotizm ve açıklık puanlarında meslek değişkenine göre anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$). Buna karşılık ölçeğin sorumluluk puanlarında anlamlı farklılık meydana geldiği belirlenmiştir ($p\leq,05$). Meydana gelen farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar tukey testi ile analiz edilmiştir. Yapılar analiz

sonucunda katılımcılardan öğrenci olanlarda sorumluluk düzeylerinin daha düşük olduğu, serbest meslek ve özel sektör çalışanlarında ise sorumluluk puanlarının daha iyi yüksek düzeyde gerçekleştiği belirlenmiştir.

Katılımcıların yeni çağ inanışları puanları bakımından meslek değişkenine göre değişkenine göre anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Çalışma durumu bakımından katılımcıların somatizasyon düzeylerinde anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Tablo 4.10 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin gelir düzeyi değişkenine göre karşılaştırması

	Gelir Düzeyi	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Sd	F	p
Yaşam Doyumu	Düşük (0 TL - 13.334 TL)	53	14,7736	5,07498	2	7,725	,001
	Orta (13.400 TL - 43.433 TL)	103	16,3301	4,17835			
	Yüksek (43.450 TL ve üzeri)	45	18,3333	4,35890			
Dışa Dönüklük	Düşük (0 TL - 13.334 TL)	53	24,2453	5,06460	2	,709	,493
	Orta (13.400 TL - 43.433 TL)	103	24,5825	5,20468			
	Yüksek (43.450 TL ve üzeri)	45	25,4444	5,01614			
Uyumluluk	Düşük (0 TL - 13.334 TL)	53	33,981	4,8536	2	4,987	,008

	Orta (13.400 TL - 43.433 TL)	103	35,350	4,7932			
	Yüksek (43.450 TL ve üzeri)	45	36,911	3,6296			
Sorumluluk	Düşük (0 TL - 13.334 TL)	53	31,5472	6,52087	2	10,201	,000
	Orta (3.400 TL - 43.433 TL)	103	35,0874	5,04899			
	Yüksek (43.450 TL ve üzeri)	45	36,0667	4,90547			
Nevrotizm	Düşük (0 TL - 13.334 TL)	53	23,3774	4,78068	2	7,654	,001
	Orta (13.400 TL - 43.433 TL)	103	22,5825	5,24783			
	Yüksek (43.450 TL ve üzeri)	45	19,5778	5,07440			
Açıklık	Düşük (0 TL - 13.334 TL)	53	36,83019	6,059753	2	4,951	,008
	Orta (13.400 TL - 43.433 TL)	103	38,10680	6,296455			
	Yüksek (43.450 TL ve üzeri)	45	40,55556	4,741287			
Eski Halk İnanışları ve	Düşük (0 TL - 13.334 TL)	53	18,7736	7,06193	2	3,786	,024

Geleceği Tahmin Etme	Orta (13.400 TL - 43.433 TL)	103	18,4272	7,25934			
	Yüksek (43.450 TL ve üzeri)	45	15,2667	6,66538			
Ruhçuluk ve Psşik Güçler	Düşük (0 TL - 13.334 TL)	53	23,9811	8,98394			
	Orta (13.400 TL - 43.433 TL)	103	24,3981	9,35607	2	4,136	,017
	Yüksek (43.450 TL ve üzeri)	45	19,7556	9,48241			
İyileştirici Nesne ve Yöntemler	Düşük (0 TL - 13.334 TL)	53	11,1698	3,41792			
	Orta (13.400 TL - 43.433 TL)	103	10,7282	3,41908	2	2,296	,103
	Yüksek (43.450 TL ve üzeri)	45	9,7333	3,26413			
Somatizasyo n	Düşük (0 TL - 13.334 TL)	53	48,4906	3,48415			
	Orta (13.400 TL - 43.433 TL)	103	48,8932	3,08670	2	1,302	,274
	Yüksek (43.450 TL ve üzeri)	45	47,9778	3,15860			

Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin gelir düzeyi değişkenine göre karşılaştırması anova testi ile analiz edilmiştir. yapılan analiz sonucunda;

Gelir düzeyi bakımından katılımcıların yaşam doyumu puanlarında anlamlı farklılık meydana geldiği belirlenmiştir ($p \leq 0,05$). Meydana gelen farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar tukey testi ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda gelir düzeyi düşük olan katılımcıların yaşam doyumlarının daha düşük olduğu, gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların ise yaşam doyumu düzeylerinin de daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların kişilik özellikleri bakımından dışa dönüklük puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p > 0,05$). Buna karşılık ölçeğin uyumluluk, sorumluluk, nevrut izin ve açıklık puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmiştir ($p \leq 0,05$). Meydana gelen farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar tukey testi ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda gelir düzeyi düşük olan katılımcılarda uyumluluk, sorumluluk ve açıklık puanlarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca gelir düzeyi yüksek olan katılımcılarda nevrozizm puanlarının daha düşük olduğu, açıklık düzeylerinin ise daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yeni çağ inanışları bakımından katılımcıların gelir düzeyine göre iyileştirici nesne ve yöntemler puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p > 0,05$). Buna karşılık eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme ile ruhçuluk ve psişik güçler puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmiştir ($p \leq 0,05$). Meydana gelen farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar tukey testi ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda gelir düzeyi yüksek olan katılımcılarda eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme ile ruhçuluk ve psişik güçler puanlarının daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların gelir düzeylerine göre somatizasyon puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p > 0,05$).

Tablo 4.11 Katılımcıların yaşam doyumu, kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin çalıştığı işten memnun olma durumu değişkenine göre karşılaştırması

	Çalıştığınız işten memnun musunuz?	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Sd	F	p
Yaşam Doyumu	Evet	88	17,5227	4,02000	3	5,484	,001
	Hayır	19	13,2632	4,78240			
	Çalışmıyoru m	29	15,3448	3,70594			
	Kararsızım	64	16,2969	5,25442			
Dışa Dönüklük	Evet	88	25,5795	5,25821	3	1,875	,135
	Hayır	19	23,5789	5,26325			
	Çalışmıyoru m	29	24,0345	4,92430			
	Kararsızım	64	23,8750	4,94895			
Uyumluluk	Evet	88	35,864	4,2132	3	,926	,429
	Hayır	19	35,526	5,5113			
	Çalışmıyoru m	29	34,897	4,1862			
	Kararsızım	64	34,656	5,1369			
Sorumluluk	Evet	88	35,8409	4,76550	3	3,957	,009
	Hayır	19	32,6316	7,96667			
	Çalışmıyoru m	29	32,7931	5,13656			
	Kararsızım	64	33,5313	5,86615			
Nevrotizm	Evet	88	20,8523	5,68430	3	3,224	,024
	Hayır	19	23,8421	5,95598			
	Çalışmıyoru m	29	22,2759	4,68201			
	Kararsızım	64	23,1094	4,39378			
Açıklık	Evet	88	38,88636	5,861293	3	,634	,594
	Hayır	19	38,15789	7,410677			

	Çalışmıyoru m	29	37,34483	6,783782			
	Kararsızım	64	37,79688	5,941994			
Eski Halk İnanışları ve Geleceği Tahmin Etme	Evet	88	16,7841	6,86897	3	5,023	,002
	Hayır	19	23,5263	6,66974			
	Çalışmıyoru m	29	17,0345	7,34109			
	Kararsızım	64	17,6094	7,02290			
Ruhçuluk ve Psşik Güçler	Evet	88	21,7159	8,93263	3	4,916	,003
	Hayır	19	30,3158	9,16547			
	Çalışmıyoru m	29	21,9310	8,93601			
	Kararsızım	64	23,8750	9,48934			
İyileştirici Nesne ve Yöntemler	Evet	88	10,2273	2,98166	3	3,688	,013
	Hayır	19	13,0000	2,98142			
	Çalışmıyoru m	29	10,3103	3,11796			
	Kararsızım	64	10,6563	3,96500			
Somatizasyon	Evet	88	48,3636	3,05573	3	1,435	,234
	Hayır	19	49,3684	3,04066			
	Çalışmıyoru m	29	49,4483	3,80400			
	Kararsızım	64	48,2656	3,14840			

Katılımcıların çalıştıkları işten memnun olma durumu bakımından elde ettikleri puanlar ANOVA testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda;

Yaşam doyumu puanlarında çalıştığı işten memnun olma durumuna göre anlamı farklı meydana geldiği belirlenmiştir ($p \leq 0,05$). Meydana gelen farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar Tukey testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda çalıştığı işten memnun olmayan katılımcılarda yaşam doyumunun diğer katılımcılara göre daha düşük düzeyde olduğu, çalışanların ise yaşam durumunun diğer katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Katılımcıların çalıştığı işten memnun olma durumuna göre dışa dönüklük uyumluluk ve açıklık puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$). Buna karşılık sorumluluk ve nevrotizm puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmiştir ($p\leq,05$). Meydana gelen farklılığa ilişkin grup içi karşılaştırmalar Tukey testi ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda çalıştığı işten memnun olan katılımcılarda sorumluluk puanlarının diğer katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu çalışmayan ve çalıştığı işten memnun olmayan katılımcılarda nevrotizm düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Yeni Çağ inanışlarında, eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler bakımından çalıştığı işten memnun olmayan katılımcıların puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p\leq,05$).

Katılımcıların çalıştığı işten memnun olma durumuna göre somatizasyon puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir ($p>,05$).

Tablo 4.12 Katılımcıların kişilik özellikleri yeni çağ inanışları, somatizasyon düzeyleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişki

		Eski Halk İnanışları Yaşam ve Doyumu Geleceği Tahmin Etme				
			Ruhçuluk	İyileştirici	ve Psişik	Nesne ve Somatizasyon
			Güçler	Yöntemler		
Dışa Dönüklük	r	,345	,033	,029	,084	-,018
	p	,000	,638	,681	,235	,797
	N	204	204	204	204	204
Uyumluluk	r	,256	-,077	-,038	,083	-,020
	p	,000	,273	,591	,238	,778
	N	204	204	204	204	204
Sorumluluk	r	,274	-,232	-,193	-,111	,000
	p	,000	,001	,006	,113	,997
	N	204	204	204	204	204
Nevrotizm	r	-,334	,099	,008	,018	,037

	p	,000	,160	,904	,800	,598
	N	204	204	204	204	204
	r	,272	,013	,164	,159	,060
Açıklık	p	,000	,854	,019	,023	,397
	N	204	204	204	204	204

Katılımcıların kişilik özellikleri yeni çağ inanışları, somatizasyon düzeyleri ve yaşam doyumları arasındaki ilişki Pearson korelasyon analizi ile test edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda dışa dönüklük ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki meydana geldiği belirlenmiştir ($p \leq ,05$). Buna göre dışa dönük özelliğe sahip bireylerin yaşam doyumlarının da daha yüksek olduğu söylenebilir. Ancak dışa dönük olma ile eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler ile somatizasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > ,05$).

Katılımcıların uyumluluk ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki meydana geldiği belirlenmiştir ($p \leq ,05$). Buna göre uyumluluk özelliğine sahip bireylerin yaşam doyumlarının da daha yüksek olduğu söylenebilir. Ancak uyumluluk ile eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler ile somatizasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > ,05$).

Katılımcıların sorumluluk ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki meydana geldiği belirlenmiştir ($p \leq ,05$). Buna göre sorumluluk özelliğine sahip bireylerin yaşam doyumlarının da daha yüksek olduğu söylenebilir. Buna karşılık sorumluluk özelliğine sahip olan bireylerin eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler arasında negatif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki meydana geldiği belirlenmiştir. Dolayısı ile sorumluluk yaşam doyumunu artırmakta iken, eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler puanlarını azaltmaktadır. Ancak sorumluluk ile iyileştirici nesne ve yöntemler ile somatizasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > ,05$).

Katılımcıların nevrozizm ile yaşam doyumu arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki meydana geldiği belirlenmiştir ($p \leq ,05$). Buna göre nevrozizm özelliğine sahip bireylerin yaşam doyumlarının daha düşük olduğu söylenebilir. Ancak

nevrotiklik ile eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler ile somatizasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>,05$).

Katılımcıların açıklık ile yaşam doyumu, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki meydana geldiği belirlenmiştir ($p\leq,05$). Buna göre açıklık özelliğine sahip bireylerin yaşam doyumlarının, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler puanlarının daha yüksek olduğu söylenebilir. Ancak açıklık ile eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme ile somatizasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.13 Katılımcıların kişilik özellikleri yeni çağ inanışları ve somatizasyon düzeylerinin yaşam doyumuna etkisi

	β	Standart Hata	Std. β	t	p
Sabit	13,144	6,006		2,189	,030
Dışa Dönüklük	,172	,068	,191	2,518	,013
Uyumluluk	,003	,077	,003	,034	,973
Sorumluluk	,091	,061	,111	1,481	,140
Nevrotizm	-,182	,068	-,207	-2,683	,008
Açıklık	,043	,059	,057	,722	,471
Eski Halk İnanışları ve Geleceği Tahmin Etme	,010	,074	,015	,129	,897
Ruhçuluk ve Psişik Güçler	-,086	,064	-,176	-1,350	,179
İyileştirici Nesne ve Yöntemler	,373	,153	,275	2,442	,016
Somatizasyon	-,081	,094	-,056	-,860	,391
	$R^2= 21,8$	$F= 6,025$	$P = ,000$		

Bağımlı Değişken: Yaşam Doyumu

Bağımsız Değişkenler (Yordayıcılar): Somatizasyon, Sorumluluk, İyileştirici Nesne ve Yöntemler, Dışa Dönüklük, Nevrotizm, Uyumluluk, Açıklık, Eski Halk İnanışları ve Geleceği Tahmin Etme, Ruhçuluk ve Psişik Güçler

Araştırmaya katılan bireylerin somatizasyon, sorumluluk, iyileştirici nesne ve yöntemler, dışa dönüklük, nevrotizm, uyumluluk, açıklık, eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler ile ilgili puanlarının yaşam durumu üzerindeki etkisi regresyon modeli ile test edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda modelin %95 güven aralığında anlamlı olduğu belirlenmiştir ($f= 6,025$; $p = ,000$). Buna göre modele ilişkin değerler incelendiğinde bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde %21,8 oranında etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Değişkenlere ilişkin model incelendiğinde ise uyumluluk, sorumluluk, açıklık, eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler ve sanatsal puanlarının yaşam doyumu üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir ($p<,05$). Buna karşılık dışa dönüklük yaşam doyumu üzerinde pozitif ve anlamlı etkiye sahip olduğu, nevrotizmin yaşam doyumu üzerinde negatif yönlü anlamlı etkiye sahip olduğu, iyileştirici nesne ve yöntemlerin yaşam doyumu üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkiye sahip olduğu belirlenmiştir ($p\leq,05$). Dolayısıyla iyileştirici nesneler ve yöntemler ile dışa dönüklük yaşam doyumunu artırmakta iken, nevrotizm yaşam doyumunu azaltmaktadır.

5 TARTIŞMA

Bu bölümde; araştırma sonuçlarına göre yaşam doyumu, kişilik özellikleri, New Age inanç düzeyleri ve somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişki değerlendirilip araştırmadan çıkarılan sonuçların demografik değişkenlere göre anlamlı şekilde farklılık gösterip göstermediğine yönelik bulgular yorumlanacaktır. Bulgular literatürde var olan diğer araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılarak değerlendirilecek ve tartışılacaktır.

Yaşam Doyumunun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi

Bu çalışmada, 19-24 yaş grubundaki katılımcıların diğer yaş grubundakilere göre yaşam doyumu düzeylerinin daha düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, yaş faktörünün yaşam doyumu üzerindeki etkisini anlamak için diğer araştırma bulguları ile karşılaştırılacaktır.

Benzer şekilde Ersoy (2020), kamu hastanesinde çalışan yoğun bakım hemşireleri üzerinde yaptığı çalışmada, yaşları daha yüksek olan katılımcıların yaşam doyumlarının daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Bu bulgu, yaş ilerledikçe bireylerin yaşam deneyimlerinin artması ve hayattan aldıkları memnuniyetin artması ile açıklanabilir. Benzer şekilde, yaş arttıkça bireylerin iş ve yaşam arasında denge kurma becerilerinin de geliştiği düşünülebilir.

Özavci ve diğerleri (2022) tarafından özel sektör çalışanları üzerinde yapılan araştırmada ise, yaşa göre yaşam doyumu düzeylerinde bir farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu bulgu, özel sektör çalışanlarının farklı yaş gruplarındaki bireyler için benzer çalışma koşullarına sahip olmasından kaynaklanabilir. Özel sektörün dinamik ve rekabetçi yapısı, yaş farklarını ortadan kaldırarak, tüm çalışanlar için benzer yaşam doyumu düzeylerine neden olabilir.

Camcı ve Kavuran (2021) hemşirelerin iş stresi ve tükenmişlik düzeyleri ile meslek ve yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve yaşı daha düşük olan katılımcılarda yaşam doyumunun daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Bu bulgu, genç hemşirelerin mesleki ideallerini gerçekleştirme heyecanı ve enerjilerinin yüksek olmasından kaynaklanabilir. Ancak bu durum, mesleki deneyim arttıkça stres

ve tükenmişlik düzeylerinin de artabileceği gerçeğini göz ardı etmemize sebep olmamalı.

Durak (2021) tarafından yapılan araştırmada, psikolojik sağlamlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide yaşa göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Benzer şekilde, Babahanoğlu (2020) da çalışan bireylerde yaşam doyumu üzerinde yaşa göre anlamlı bir farklılık olmadığını belirlemiştir.

Bu bulgular, yaş faktörünün tek başına yaşam doyumunu belirleyici bir faktör olmayabileceğini, diğer değişkenlerin de (psikolojik sağlamlık, öz yeterlik, iş koşulları vb.) önemli rol oynadığını düşündürülebilir.

Yukarıdaki araştırma bulguları incelendiğinde, yaşın yaşam doyumu üzerinde tek başına belirleyici bir faktör olmadığını söylemek mümkündür. Bazıları için aile ve sosyal ilişkiler önemli olabilirken, diğerleri için kariyer başarısı veya kişisel gelişim daha belirleyici olabilir. Buna göre, yaşam doyumu yaş grubuna göre değişebilir ve yaşamın farklı dönemlerinde farklı faktörlere bağlı olarak şekillenebilir.

Önemli olan, bireylerin yaşamlarını tatmin edici bir şekilde yaşamalarına yardımcı olacak kişisel ve çevresel destek sistemlerinin güçlendirilmesidir. Bu nedenle, yaşam doyumunu artırmak için bireylerin yaşlarına ve yaşam evrelerine uygun stratejiler geliştirilmelidir. Özellikle genç bireyler için kariyer rehberliği ve yaşam dengesi sağlama konularında destek sağlanması, yaşam doyumlarının artırılmasına katkı sağlayabilir. Aynı şekilde, yaşlı bireylerin de yaşam deneyimlerinden faydalanarak, iş ve yaşam dengelerini korumaları teşvik edilebilir.

Bu çalışmada, cinsiyete göre yaşam doyumu puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ersoy (2020), kamu hastanesinde çalışan yoğun bakım hemşireleri üzerinde yaptığı çalışmada, cinsiyete göre katılımcıların yaşam doyumu düzeylerinde farklılık olmadığını belirlemiştir.

Benzer şekilde, Özavci ve diğerleri (2022) tarafından özel sektör çalışanları üzerinde yapılan araştırmada da, cinsiyete göre yaşam doyumu düzeylerinde bir farklılık bulunmamıştır.

Demir ve diğerleri (2021) ise, yaşam kalitesinin yordayıcıları olarak psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve yine cinsiyete göre yaşam doyumu arasında anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir.

Ancak, Camcı ve Kavuran (2021) hemşireler üzerinde yaptıkları araştırmada, kadınların yaşam doyumu düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Yukarıdaki araştırma bulguları incelendiğinde, cinsiyetin yaşam doyumu üzerinde her zaman belirleyici bir faktör olmadığı görülmektedir.

Cinsiyete göre yaşam doyumu üzerinde fark olmamasının birkaç nedeni olabilir. Öncelikle, modern toplumlarda cinsiyet rolleri ve beklentileri giderek dengelenmekte, kadınlar ve erkekler benzer yaşam koşullarına sahip olabilmektedir. Bu durum, cinsiyetler arasındaki yaşam doyumu farklarını azaltabilir.

Çoğu araştırma cinsiyete göre anlamlı bir fark bulmamış olsa da, kadınların yaşam doyumunun daha yüksek olabileceğini gösteren bazı bulgular da vardır. Farklılıklar katılımcıların iş ve yaşam dengesini kurmalarına yardımcı olacak politikalar, iş koşulları, aile yaşamı, kişisel hedefler ve sosyal destek sistemleri gibi durumlardan kaynaklı olabilir.

Bu çalışmada, ön lisans mezunu olan katılımcıların yaşam doyumu düzeylerinin, diğer eğitim düzeyine sahip katılımcılara göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Benzer şekilde Babahanoğlu (2020), çalışan bireylerde yaptığı araştırmada, eğitim durumuna göre yaşam doyumu düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğunu ve bu farklılığın eğitim düzeyi yüksek olan bireyler lehine gerçekleştiğini belirlemiştir. Bu bulgu, yüksek eğitim düzeyine sahip bireylerin genellikle daha iyi iş imkanlarına ve sosyal statüye sahip olabilme ihtimalinden dolayı yaşam doyumlarının daha yüksek olabileceğini düşünülebilir.

Ersoy (2020), kamu hastanesinde çalışan yoğun bakım hemşireleri üzerinde yaptığı çalışmada, eğitim düzeyi daha düşük olan katılımcılarda yaşam doyumunun daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Bu bulgu, eğitim düzeyinin yaşam doyumu üzerindeki etkisinin her zaman lineer olmadığını, bazı durumlarda daha düşük eğitim düzeyine sahip bireylerin daha yüksek yaşam doyumuna sahip olabileceğini göstermektedir.

Durak (2021) tarafından yapılan araştırmada, psikolojik sağlamlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide eğitim düzeyinin yaşam doyumu üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı belirlenmiştir. Bu sonuç, eğitim düzeyinin tek başına yaşam doyumunu belirlemede yeterli olmadığını, psikolojik sağlamlık ve öz yeterlik gibi diğer faktörlerin de önemli rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Bu çalışmada, bekar olan katılımcıların yaşam doyumu düzeylerinin, evli ve boşanmış olan katılımcılara göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ersoy (2020), kamu hastanesinde çalışan yoğun bakım hemşireleri üzerinde yaptığı çalışmada, medeni durum bakımından yaşam doyumu düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığını belirlemiştir. Bu farklılık, araştırmanın yapıldığı örneklem grubunun (yoğun bakım hemşireleri) özel koşullarından kaynaklanabilir. Yoğun ve stresli çalışma ortamları, bireylerin genel yaşam doyumlarını etkileyen diğer faktörlerin (örneğin iş stresi, mesleki tatmin) daha baskın olmasına neden olabilir.

Babahanoğlu (2020) ise, çalışan bireyler üzerinde yaptığı araştırmada, medeni duruma göre yaşam doyumu düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğunu ve bu farklılığın evli bireyler lehine gerçekleştiğini belirlemiştir. Bu bulgu, evliliğin bireyler için önemli bir sosyal destek sistemi sunduğunu ve duygusal tatmini artırdığını düşündürülebilir. Evli bireyler, genellikle eşlerinden aldıkları destek ve paylaşılan sorumluluklar sayesinde daha yüksek bir yaşam doyumu düzeyine sahip olabilirler.

Camcı ve Kavuran (2021) de benzer şekilde, sosyal ilişkilerin ve aile yapısının yaşam doyumu üzerindeki önemli rolünü vurgulamışlardır. Evlilik, bireylerin sosyal destek sistemlerini güçlendirir ve duygusal tatminlerini artırabilirken, bekarlık durumu bazı bireylerde yaşamlarında belirli bir eksiklik hissi yaratabilir. Boşanmış bireylerde

ise, yaşanan ilişki sorunları ve duygusal zorluklar nedeniyle yaşam doyumunda düşüşler yaşanabilir.

Bu çalışmada, gelir düzeyi düşük olan katılımcıların yaşam doyum düzeylerinin düşük olduğu, gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların ise yaşam doyum düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Benzer şekilde Ersoy (2020), bir kamu hastanesinde çalışan yoğun bakım hemşireleri üzerinde yaptığı araştırmada, gelir düzeyi arttıkça yaşam doyumunun da arttığını belirlemiştir.

Babahanoğlu (2020) tarafından yapılan başka bir araştırmada ise, çalışan bireylerde yaşam doyum üzerinde gelir durumuna göre anlamlı farklılıkların olduğu ve bu farklılıkların gelir düzeyi yüksek olan bireyler lehine gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Araştırma bulguları, gelir düzeyinin yaşam doyum üzerinde önemli bir belirleyici olduğunu göstermektedir. Gelir düzeyi düşük olan katılımcıların yaşam doyumlarının daha düşük olması, çeşitli nedenlerle açıklanabilir. Düşük gelir düzeyi, bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılamada zorlanmasına, maddi stres yaşamalarına ve yaşam koşullarının kalitesiz olmasına neden olabilir. Bu durum, bireylerin genel yaşam doyumlarını olumsuz yönde etkileyebileceği düşünülebilir.

Ersoy (2020) ve Babahanoğlu (2020) tarafından yapılan araştırmalar, gelir düzeyi ile yaşam doyum arasında pozitif bir ilişki olduğunu desteklemektedir.

Bu çalışmada, çalıştığı işten memnun olmayan katılımcıların yaşam doyumunun diğer katılımcılara göre daha düşük düzeyde olduğu, çalışanların ise yaşam doyumunun diğer katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İş memnuniyeti ve yaşam doyum arasındaki ilişkiyi inceleyen diğer araştırmaların bulguları da bu sonuçları desteklemektedir.

Özavci ve diğerleri (2022) tarafından yapılan araştırmada, özel sektör çalışanları arasında iş memnuniyeti ve yaşam doyum arasındaki ilişki incelenmiş ve çalıştığı işten memnun olan katılımcıların yaşam doyumunun daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Benzer şekilde, Ersoy (2020) kamu hastanesinde çalışan yoğun bakım hemşireleri üzerinde yaptığı araştırmada, iş memnuniyeti yüksek olan katılımcıların yaşam doyumlarının da yüksek olduğunu saptamıştır.

Eğimli (2009) tarafından yapılan araştırmada ise, iş doyumunu yüksek olan çalışanların genel memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Durak (2021) tarafından yapılan araştırmada, psikolojik sağlamlık ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkide öz yeterliğin aracı etkisi incelenmiş ve bireylerin yaşamdan ve işlerinden memnun olmalarının yaşam doyumlarını artırdığı belirlenmiştir.

Ayrıca, Babahanoğlu (2020) tarafından yapılan araştırma, çalışan anneler arasında iş memnuniyeti ve yaşam doyumunu arasındaki anlamlı ilişkileri ortaya koymuştur.

Durak (2021) ve Babahanoğlu (2020) tarafından yapılan araştırmalar, iş memnuniyetinin yaşam doyumunu üzerindeki etkisini daha geniş bir bağlamda ele almıştır. Özellikle, psikolojik sağlamlık ve öz yeterlik gibi faktörlerin, iş memnuniyeti ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkiyi nasıl etkilediği incelenmiş ve kişilerin iş-yaşam dengesini korumak ve duygusal ve psikolojik refahının desteklenmesi gibi stratejilerden ve politikalarından etkilendiğini bulmuştur.

Kişilik Tiplerinin Demografik Özelliklere Göre İncelemesi

Bu çalışmada, yaş değişkenine göre kişilik özelliklerine baktığımızda, katılımcıların dışa dönüklük puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği, buna karşın uyumluluk ve sorumluluk puanlarının 19-24 yaş grubundaki katılımcıların daha düşük olduğu, 41-50 yaş ve 51 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların ise puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. 19-24 yaş ve 25-30 yaş grubundaki katılımcıların nevrozizm düzeylerinin daha yüksek olduğu, 51 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılarda nevrozizmin diğer yaş gruplarına göre daha düşük olduğu belirlenmiştir. Açıklık bakımından 19-24 yaş grubundaki katılımcılarda açıklık düzeyinin düşük olduğu, 51 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılarda ise açıklık düzeyinin diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Çalışmanızda, yaş grupları arasında dışa dönüklük puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Benzer şekilde Eryılmaz, Yıldırım Kurtuluş & Uzun (2023) üniversite öğrencileri arasında yaptıkları araştırmada, üniversite öğrencilerinin yaşlarına göre dışa dönüklük puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur. Bu, dışa dönüklüğün genç yetişkinler arasında homojen bir şekilde dağıldığını ve yaşla birlikte önemli bir değişiklik göstermediğini destekler niteliktedir.

Sülün ve arkadaşlarının (2021) judo antrenörleri üzerine yaptığı çalışmada da dışa dönüklük puanlarının yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Tekin ve arkadaşlarının (2012) yaptığı araştırmada, dışa dönüklük puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu çalışmada otel işletmelerinde çalışan bireylerin kişilik özellikleri incelenmiş ve dışa dönüklük ile yaş arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır

Bu sonuçlar, dışa dönüklüğün yaşam boyu daha sabit bir kişilik özelliği olabileceğini düşündürmektedir

Ancak, Roberts ve Mroczek (2008), yetişkinlikte kişilik özelliği değişimi ile ilgili sundukları çalışmada, yaşla birlikte dışa dönüklükte hafif bir düşüş olabileceğini belirtmişlerdir.

Bu bulgular, dışa dönüklüğün yaşla birlikte büyük ölçüde sabit kalabileceğini, ancak bireysel farklılıkların da mevcut olabileceğini göstermektedir.

Uyumluluk ve sorumluluk puanlarının 19-24 yaş grubunda düşük, 41-50 yaş ve 51 ve üzeri yaş gruplarında yüksek olması, literatürde yaygın olarak desteklenen bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır

Tekin ve diğerleri (2012), Ankara'daki beş yıldızlı otel çalışanları üzerinde yapılan bir araştırmada, daha yaşlı bireylerin uyumluluk ve sorumluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, yaşla birlikte bireylerin daha olgun ve sorumlu davranışlar sergilemesiyle açıklanabilir

Yıldız ve Bulut (2017), Ölüm kaygısı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelendiği çalışmada, yaş ilerledikçe uyumluluk ve sorumluluk düzeylerinin arttığı gözlemlenmiştir. Yaşlı bireylerin daha az nevrotik ve daha uyumlu oldukları saptanmıştır.

Yıldırım ve Oruç (2020) aynı şekilde yaş değişkenine bağlı olarak, 42 yaş ve üzeri katılımcıların diğer yaş grubundaki bireylere oranla daha fazla sorumluluk sahibi oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Fakat Börü (2018), Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adayları üzerinde yapılan araştırmada, yaş değişkeninin uyumluluk ve sorumluluk üzerinde belirgin bir etkisi olmadığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, belirli meslek gruplarında yaş faktörünün kişilik özelliklerini etkileyebileceği konusundaki farklılıkları ortaya koymaktadır.

McCrae ve Costa'nın (2003), Beş Faktör Kuramı'na göre, uyumluluk ve sorumluluk genellikle yaşla birlikte arttığını ortaya koymuştur.

Roberts ve Mroczek (2008), sorumluluk ve uyumluluğun yetişkinlik döneminde artış gösterdiğini, özellikle orta yaş ve ileri yaşlarda bu artışın belirgin olduğunu belirtmiştir.

Bu durumda, yaş ilerledikçe bireylerin sosyal ilişkilerde daha uyumlu ve sorumluluk sahibi hale geldiklerini, yaşam deneyimlerinin bu özellikleri güçlendirdiğini söyleyebiliriz.

Çalışmada, 19-24 ve 25-30 yaş gruplarındaki katılımcıların nevrotizm düzeylerinin daha yüksek olduğu, 51 ve üzeri yaş grubunda ise nevrotizmin daha düşük olduğu bulunmuştur.

Benzer şekilde Soylu ve Kağıtçıbaşı (2006), genç yetişkinlerde nevrotizmin daha yüksek olduğunu, yaş ilerledikçe bu düzeyin azaldığını rapor etmiştir. Bu bulgu, gençlerin yaşamın erken dönemlerinde daha fazla duygusal dalgalanma yaşadıklarını, olgunlaştıkça duygusal denge kazandıklarının bir belirtisi olarak görülebilir.

Yıldırım ve Oruç (2020) aynı şekilde 18-25 yaş aralığındaki bireylerin ise, diğer yaş grubundaki bireylere oranla daha fazla nevrozizm kişilik özelliğine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Roberts ve Mroczek (2008), yaşla birlikte nevrozizmin azalabileceğini belirtmiştir. Bu durum, yaş ilerledikçe bireylerin duygusal istikrar kazanması ve strese daha az eğilimli hale gelmeleri ile açıklanabilir.

Açıklık puanlarının 19-24 yaş grubunda düşük, 51 ve üzeri yaş grubunda yüksek çıkmıştır. Literatürde, açıklığın yaşla birlikte değişimi konusunda karışık bulgular ile karşılaşmıştır. Bu yüzden çıkan sonucun literatüre katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Costa ve McCrae (1992), açıklığın yaşla birlikte hafif bir azalma eğilimi gösterdiğini ileri sürerken, diğer bazı çalışmalar bu özelliğin orta yaş ve sonrasında belirli bir dengeye ulaştığını göstermiştir. Çalışmada gözlemlenen artış, yaşlı bireylerin daha fazla yaşam deneyimi kazandıkça yeni fikirlere ve deneyimlere daha açık hale gelebileceği düşüncesiyle açıklanabilir.

Eryılmaz ve Kurtuluş (2023), Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada, yaşın kişilik özellikleri üzerindeki etkisi incelendiğinde, yaş ilerledikçe nevrozizm düzeylerinin azalmakla birlikte açıklık ve dışa dönüklük gibi kişilik özelliklerinde belirgin bir değişim gözlenmemiştir. Bu da bazı kişilik özelliklerinin yaşa bağlı olarak değişmeyebileceğini gösterebilir.

Bu bulgular, yaşın kişilik gelişimindeki rolünü daha iyi anlamak için literatürdeki diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında büyük ölçüde tutarlılık göstermektedir. Ancak, kültürel farklılıklar ve bireysel deneyimler gibi diğer faktörlerin de bu değişikliklerde etkili olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu çalışmada, cinsiyet değişkenine göre kişilik özelliklerine baktığımızda kadınların erkeklere göre daha yüksek sorumluluk ve nevrozizm puanlarına sahip olduğu görülmüştür. Araştırma bulguları ile toplumsal cinsiyet rollerinin ve biyolojik faktörlerin kişilik özellikleri üzerindeki etkisi ortaya koymak istenmiştir.

Dağlar (2020) tarafından beş faktör kişilik özelliklerinin örgütsel sessizlik üzerine etkisini incelediği araştırmada, kadınlarda nevrotik özelliklerin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Benzer şekilde, Tatlılıoğlu (2013) üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramına göre kişilik özelliklerinin bazı değişkenlere göre incelendiği araştırmasında, kız öğrencilerin nevrotizm puan ortalamalarının erkek öğrencilerden anlamlı düzeyde yüksek olduğunu, ancak sorumluluk puanlarında anlamlı bir fark bulunmadığını belirtmiştir.

Yıldırım (2021) tarafından yapılan araştırmada ise, nevrotik kişilik tipleri ve evli bireylerin ilişki istikrarı arasındaki ilişki incelenmiş ve cinsiyete göre nevrotik kişilik özelliklerinin farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Yıldırım ve Oruç (2020) da çalışmasında cinsiyet ve kişilik özellikleri arasında herhangi bir fark bulmamıştır.

Sonuçlardaki bu farklılıklar, çeşitli araştırmalarda kullanılan metodolojik yaklaşımlar ve örneklem farklılıkları nedeniyle ortaya çıkabilir.

Araştırmalar, kadınların genellikle erkeklere göre daha yüksek sorumluluk puanlarına sahip olduğunu göstermektedir. Sorumluluk, bireylerin görev ve yükümlülüklerine ne kadar bağlı olduklarını ve işlerini ne kadar titizlikle yerine getirdiklerini ifade eden bir kişilik özelliği olarak değerlendirilebilir. Costa, Terracciano ve McCrae (2001) bu durumu açıklarken, kadınların toplumsal normlar ve rollere bağlı olarak daha yüksek sorumluluk duygusuna sahip olabileceğini belirtmişlerdir. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin ve beklentilerinin bir yansıması olabilir. Kadınlar, toplumsal normlar gereği daha fazla ev içi sorumluluk ve bakım işleriyle yükümlü tutulabilirler.

Kadınların nevrotizm puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu bulgusu, biyolojik ve çevresel faktörlerin bir kombinasyonu ile açıklanabilir. Hormonal farklılıklar, kadınların duygusal tepkilerini ve stres yanıtlarını etkileyebilir. Weisberg, DeYoung ve Hirsh (2011) bu durumu açıklarken, hormonal ve biyolojik faktörlerin kadınların duygusal reaktivitesini artırabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca, kadınlar

sosyal beklentiler ve toplumsal baskılar nedeniyle daha fazla duygusal yük ve stres altında olabilirler.

Yıldırım (2021) tarafından yapılan araştırmada ise nevrotik kişilik özelliklerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu farklılık, örneklem grubu ve araştırma yöntemlerindeki değişikliklerle açıklanabilir. Örneğin, evli bireyler arasında yapılan bir çalışmada, cinsiyet farkı belirgin olmayabilir çünkü evlilik ilişkileri ve ortak yaşam deneyimleri, nevrotik özelliklerin cinsiyet farklılıklarını dengeleyebilir.

Araştırmada, çalışan katılımcıların dışa dönüklük düzeylerinin daha yüksek olduğu, çalışmayan katılımcılarda ise nevrotizm düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Judge, Bono, Thoresen ve Patton (2001), iş yerinde başarı ve memnuniyet ile dışa dönüklük arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır. Bu, dışa dönük bireylerin iş hayatında daha başarılı olmaları ve dolayısıyla daha çok çalışmaya eğilimli olmalarıyla örtüşmektedir.

Eaton ve Bradley (2008), işsizlik ve düşük iş tatmini gibi faktörlerin psikolojik rahatsızlıkları artırabileceğini ve nevrotizm seviyelerini yükseltebileceğini göstermiştir. İşsizlik, bireylerin güvenlik duygusunu zedeleyebilir ve duygusal istikrarlarını olumsuz yönde etkileyebilir.

Çalışan bireylerin daha yüksek dışa dönüklük seviyelerine sahip olması, iş yerinde sosyal etkileşimlerin ve aktif olmanın dışa dönüklüğü artırdığını düşündürebilir.

Çalışmayan katılımcılarda ise nevrotizm düzeylerinin daha yüksek olması, işsizlik nedeniyle yaşanan stres ve belirsizlikle ilişkili olabilir.

Bu araştırmada, çalıştığı işten memnun olan katılımcılarda sorumluluk puanlarının daha yüksek, çalışmayan ve çalıştığı işten memnun olmayan katılımcılarda ise nevrotizm düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu bulgu, Akman (2021) tarafından yapılan araştırma ile de uyumludur. Akman, kişi-iş uyumu ve kişilik özelliklerinin çalışan iş performansı üzerindeki etkilerini incelediği çalışmada, iş memnuniyeti düşük olan katılımcıların sorumluluk düzeylerinin daha düşük ve nevrotik kişilik özelliklerinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

Tuna ve diğerleri (2020) tarafından yapılan çalışmada ise kişilik tiplerinin banka hizmet kalitesi algısı üzerindeki etkisi incelenmiş ve işten memnuniyetin çalışanlarda sorumluluk, uyumluluk ve nevrotizm gibi kişilik özellikleriyle ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, iş memnuniyetinin kişilik özelliklerini etkileyebileceğini düşündürmektedir.

Yıldırım (2021), nevrotik kişilik tipleri ve evli bireylerin ilişki istikrarı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, çalışan ve yaşamından memnun olan kişilerde dışadönüklüğün arttığı ve nevrotik özelliklerin azaldığını belirlemiştir. Bu, iş memnuniyetinin genel yaşam kalitesi ve psikolojik iyi oluş üzerinde bir etkisi olduğunu gösterebilir.

Atmaca (2020), öğretmenlerin kişilik tipleri ile mesleğe yabancılaşma arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, mesleğe yabancılaşmanın arttıkça nevrotikliğin arttığını, dışa dönüklük, sorumluluk, yumuşak başlılık ve deneyime açıklığın azaldığını belirlemiştir. Bu bulgu, mesleki yabancılaşmanın kişilik özellikleri üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini gösterir diyebiliriz.

Yapılan analiz sonucunda katılımcılardan öğrenci olanlarda sorumluluk düzeylerinin daha düşük olduğu, serbest meslek ve özel sektör çalışanlarında ise sorumluluk puanlarının daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya göre Öğrenciler genellikle gelecekteki kariyerlerine hazırlık aşamasında olduklarından ve akademik sorumlulukları iş sorumluluklarından farklı olduğundan, sorumluluk düzeyleri nispeten düşük olabilir. Ancak, serbest meslek ve özel sektör çalışanları, işlerini sürdürmek ve başarılı olmak için yüksek düzeyde sorumluluk sergilemek zorunda kalabilmektedir düşüncesini ortaya koymuştur. Literatürde çalışmaların genellikle iş tatminleri ve çalışma performansları üzerine olduğu görülmüştür. Bu bakımdan çıkan sonuçların literatüre katkısının olacağı düşünülmüştür.

Yeni Çağ İnanışlarının Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi

Araştırmada kadınlarda yeni çağ inanç düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır

Benzer Şekilde, Granqvist ve arkadaşları (2007), yeni çağ inançlarının kadınlar arasında daha yaygın olduğunu belirlemiştir. Bu durumda, kadınların ve ruhsal deneyimlere daha fazla ilgi gösterdiğini söyleyebiliriz.

Ulu ve Osmanoğlu (2023) tarafından yapılan araştırma, ilahiyat fakültesi öğrencileri arasında Yeni Çağ inançlarının erkeklerde daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, genellikle kadınların Yeni Çağ inançlarına daha yatkın olduğu yönündeki genel kanının aksine, erkeklerin de bu inanç sistemine ilgi duyabileceğini göstermektedir. Erkeklerin Yeni Çağ inançlarına yönelmesinin, geleneksel dini inançların yanı sıra kişisel gelişim ve bireysel ruhsal arayışlarla ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, Yeni Çağ inançları ve geleneksel dinlerin bir arada var olma eğilimi, bireylerin ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak için daha geniş ve çok yönlü bir inanç yelpazesi geliştirdiğini gösterebilir. Bu bulguların, din ve inanç sistemlerinin evrimine dair önemli ipuçları sunmakta olduğu ve gelecekteki araştırmalar için yeni perspektifler sağlayacağı düşünülmektedir.

Özellikle yerli literatürde New Age yaklaşımı ve gelir düzeyi ilişkisini ortaya koyan araştırma bulunamamıştır, bu yönüyle araştırmanın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmada gelir düzeyi yüksek olan katılımcılarda eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme ile ruhçuluk ve psişik güçler puanlarının daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Bu durum, ekonomik ve sosyal koşulların bireylerin inanç sistemleri üzerindeki etkisini ortaya koyabilir. Yüksek gelir seviyesine sahip bireyler genellikle daha iyi eğitim almış olup, bilimsel ve rasyonel düşünceye daha fazla önem verme eğiliminde olabilirler. Bu nedenle, bu bireyler arasında yeni çağ inanışlarına olan ilgi daha düşük olabilir. Eğitim seviyesi arttıkça, bireylerin geleneksel ve yeni çağ

inancılarına karşı eleştirel yaklaşımları da artabilmektedir. Buda, bu tür inanışlara olan eğilimi azaltmaktadır diye düşünülebilir.

Ancak, düşük gelir seviyesine sahip bireyler, sosyal ve ekonomik zorluklarla başa çıkmak için alternatif inanç sistemlerine daha fazla yönelebilirler. Bu bireyler, günlük yaşamlarında karşılaştıkları belirsizlikleri ve zorlukları yönetmek için ruhçuluk, psişik güçler ve geleceği tahmin etme gibi inanç sistemlerine daha fazla başvurabilirler.

Farias, Claridge ve Lalljee (2005), Yüksek eğitim düzeyi ve gelir ile Yeni Çağ inançlarına olan ilginin azalması arasında bir ilişki bulmuşlardır. Bu, daha yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin genellikle daha eleştirel ve analitik düşünme eğiliminde olmalarıyla açıklanabilir.

Emmons ve Sobal (1981), Yüksek gelirli bireylerde, sağlık ve refah ile ilgili spiritüel uygulamalara (örneğin, meditasyon ve yoga) ilginin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Bu durum, yüksek gelirli bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlıklarını korumak için alternatif yöntemlere başvurduklarını gösterebilir.

Houtman ve Aupers (2007), Yüksek gelir ve eğitim düzeyine sahip bireylerin, geleneksel dini inançlardan ziyade kişisel ve ruhsal gelişime yönelik inançlara daha fazla ilgi duyduklarını belirlemiştir. Bu, bireysellik ve kişisel gelişim arayışının yüksek sosyoekonomik gruplar arasında daha yaygın olduğunu ortaya koyabilir.

Benzer şekilde Kaya ve diğerleri (2020), Yüksek gelirli bireylerin, manevi tatmin arayışında olduklarını ve bu nedenle bazı Yeni Çağ inançlarına (örneğin, enerji şifası) ilgi duyduklarını bulmuştur. Bu bulgu, yüksek gelirli bireylerin farklı manevi ve kişisel gelişim yollarına yönelmelerini açıklayabilir.

Gelir düzeyi ile eski halk inançları, geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler arasındaki ilişki karmaşık ve farklı faktörlerden etkilenmektedir diyebiliriz. Bu ilişkinin neden bu kadar karmaşık olduğu tam olarak anlaşılamamıştır. Kontrol duygusu, eğitim düzeyi, kültürel arka plan ve kişilik gibi faktörler bu ilişkiyi etkileyebilir diye düşünüyoruz. Ayrıca, farklı inanç sistemleri ve uygulamaların farklı kültürlerde ve farklı sosyoekonomik gruplarda farklı şekilde algılanması ve kabul görmesi de bulguların farklılaşmasına neden olabilir.

Somatizasyon Düzeylerinin Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi

Araştırma sonuçlarına göre somatizasyon puanları bakımından yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir. Bu bulgu, somatizasyonun yaşa bağlı olarak belirgin bir değişiklik göstermediğini, yani yaşın somatizasyon üzerinde etkili bir faktör olmadığını düşündürmektedir.

Ancak, bu bulguya karşılık, Kulaksız ve Erensoy (2021) tarafından yapılan araştırmada 18-65 yaş aralığındaki bireylerde, erken çocuklukta babalarından algıladıkları kabul/red ilişkisinin somatizasyon ve anksiyete geliştirme arasındaki ilişkileri incelenmiştir. Bu araştırmada, yaşa göre somatizasyon düzeylerinin farklılaştığı ve yaşı daha yüksek olan kişilerde somatizasyonun daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ayrıca, Konal Korkmaz ve diğerleri (2020) tarafından yapılan araştırmada, hemşirelerde aleksitimi ve aleksitiminin tükenmişlik, öfke ve somatizasyon ile ilişkisi incelenmiş ve yaş düzeyi arttıkça somatizasyon düzeylerinde artış yaşandığı belirlenmiştir.

Yavuz ve diğerleri (2019) ergenlerde somatizasyonun aleksitimi ve ruhsal sorunlarla ilişkisini inceledikleri araştırmada, yaşın somatizasyonu anlamlı derecede yordadığı yani ergenlerin yaşlarının arttıkça veya azaldıkça somatizasyon düzeylerinde belirgin değişiklikler olabileceğini göstermektedir. Özetle, yaşın somatizasyon üzerinde belirleyici bir rol oynadığı belirlenmiştir.

Fidanoğlu (2007) evlilik uyumu ile eşlerin somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve diğer sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırma yapmıştır ve yaşın artması ile somatizasyonun ilişkili olduğunu bulmuştur.

Ancak, Yaya ve diğerleri (2019) tarafından akademisyenler üzerinde yapılan araştırmada, sosyodemografik değişkenlere göre mobbing, psikosomatik belirtiler ve ruminatif düşünce biçimi incelenmiş ve 29 yaş ve altındaki kişilerde somatizasyonun daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Bu farklılıkların nedeni, katılımcıların demografik özellikleri, araştırma yöntemleri veya örneklem gruplarının farklılıklarından kaynaklanabilir.

Kulaksız ve Erensoy (2021) ile Konal Korkmaz ve diğerlerinin (2020) çalışmaları, daha geniş yaş aralıklarını ve çeşitli meslek gruplarını içermekteyken, Yaya ve diğerlerinin (2019) çalışması spesifik olarak akademisyenlere odaklanmıştır. Bu, akademik stres faktörlerinin genç akademisyenlerde daha yüksek somatizasyon düzeylerine yol açabileceğini düşündürebilir.

Araştırma sonuçlarına göre, cinsiyete göre katılımcıların somatizasyon düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir.

Benzer şekilde, Kulaksız ve Erensoy (2021) tarafından yapılan araştırmada, 18-65 yaş aralığındaki bireylerde erken çocuklukta babalarından algıladıkları kabul/red ilişkisinin somatizasyon ve anksiyete geliştirme arasındaki ilişkileri incelenmiştir ve bireylerde cinsiyete göre farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Yaya ve diğerleri (2019) tarafından akademisyenler üzerinde yapılan araştırmada, sosyodemografik değişkenlere göre mobbing, psikosomatik belirtiler ve ruminatif düşünce biçimi incelenmiş ve cinsiyet bakımından somatizasyon düzeylerinin farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Ayrıca, Kaya ve Gündüz (2019) tarafından yapılan araştırmada, anne ve babası boşanmış olan çocuklarda somatizasyon düzeyleri incelenmiş ve araştırma sonucunda cinsiyet bakımından katılımcılarda somatizasyon puanlarının farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Ancak, Fidanoğlu (2007), evlilik uyumu ile eşlerin somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve diğer sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırma yapmış ve kadınlarda somatizasyonun daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Yavuz ve diğerleri (2019), ergenlerde somatizasyonun aleksitimi ve ruhsal sorunlarla ilişkisini inceledikleri araştırmada, cinsiyete göre somatizasyon puanlarının kızların somatizasyon puanları erkeklerden anlamlı derecede yüksek olarak bulunmuştur.

Bu çalışma, cinsiyete göre somatizasyon düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermiştir. Bu bulgu, literatürdeki bazı araştırmalarla uyumludur.

Bu farklılık, araştırma yöntemlerinin ve örneklem gruplarının çeşitliliğinden ve psikososyal özelliklerinden kaynaklanıyor olabilir.

Araştırma sonuçlarına göre, somatizasyon düzeyleri bakımından medeni durum değişkenine göre puanlar arasında anlamlı bir farklılık meydana gelmediği belirlenmiştir. Bu bulgu, bazı literatürle uyumlu olmasına rağmen, bazı araştırmalar ile de çelişmektedir.

Yavuz ve diğerleri (2019) ergenlerde somatizasyonun aleksitimi ve ruhsal sorunlarla ilişkisinin incelenmesine ilişkin yaptıkları araştırmada, boşanmış olan katılımcılarda somatizasyonun daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

Yaya ve diğerleri (2019) tarafından akademisyenler üzerinde yapılan araştırmada, sosyodemografik değişkenlere göre mobbing, psikosomatik belirtiler ve ruminatif düşünce biçimi incelenmiş ve bekar katılımcılarda somatizasyonun daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Medeni durumun somatizasyon düzeyleri üzerindeki etkisi genellikle kişinin yaşam koşulları, sosyal destek ağı ve stresle başa çıkma mekanizmalarıyla ilişkilendirilir. Evli bireylerin genellikle daha stabil bir sosyal destek ağına sahip olduğu ve bu nedenle somatizasyon belirtilerinin daha düşük olabileceği düşünülmüştür. Evlilik, duygusal destek ve pratik yardım sağlayabilecek bir ortaklığı içerir, bu da stresle başa çıkma yeteneğini artırabilir ve dolayısıyla somatizasyon belirtilerini azaltabilir (Yavuz vd., 2019).

Bu farklılıkların nedeni, örneklem gruplarının demografik ve sosyokültürel özelliklerinden, araştırma yöntemleri ve kullanılan ölçüm araçlarından kaynaklanabilir.

Bu çalışma, katılımcıların gelir düzeylerine göre somatizasyon puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermiştir. Ancak, literatürdeki diğer çalışmalar bu bulguyla çelişmektedir.

Örneğin, Yavuz ve diğerleri (2019) ergenlerde gelir düzeyinin somatizasyon üzerindeki etkisini araştırırken, düşük gelirli ailelerde yetişen ergenlerin daha yüksek somatizasyon belirtileri gösterdiğini bulmuşlardır.

Kulaksız ve Erensoy (2021) ise, 18-65 yaş aralığındaki bireylerde gelir düzeyinin somatizasyon ve anksiyete üzerindeki etkisini incelemiş ve düşük gelirli bireylerin daha yüksek somatizasyon belirtileri gösterdiğini belirlemiştir.

Bu bulgular, düşük gelir düzeyinin bireylerin yaşam koşullarını olumsuz etkileyebileceğini ve somatizasyon belirtilerini artırabileceğini göstermektedir.

Fidanoğlu (2007), Kaya ve Gündüz (2019) tarafından yapılan çalışmalar da düşük gelir düzeyinin somatizasyon üzerindeki olumsuz etkilerini desteklemektedir.

Bu araştırmalar, düşük sosyo-ekonomik düzeyin bireylerin stresle başa çıkma yeteneklerini zayıflatarak somatizasyon belirtilerini artırabileceğini düşündürmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışmada gelir düzeyine göre somatizasyon puanlarında anlamlı bir fark bulunmamasına rağmen, literatürdeki diğer çalışmaların bulguları, düşük gelir düzeyinin somatizasyon üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu tutarsızlıkların nedenleri, örneklem gruplarının farklılıkları, araştırma yöntemleri ve kullanılan ölçüm araçlarından kaynaklanabilir.

Çalıştığı işten memnun olma durumuna göre somatizasyon puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Bazı çalışmalar, çalışma memnuniyeti arttıkça somatizasyon semptomlarının azaldığını göstermiştir.

Örneğin, Konal Korkmaz ve diğerlerinin (2020) hemşireler üzerinde yaptığı araştırma, iş memnuniyetinin somatizasyon düzeylerini etkileyebileceğini göstermektedir. Araştırmada, çalıştığı işten memnun olan hemşirelerin somatizasyon düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu sonuç, iş memnuniyetinin fiziksel sağlık üzerindeki olumlu etkilerini destekler niteliktedir.

Yaya ve diğerleri (2019) tarafından yapılan bir diğer çalışmada, akademisyenler üzerinde sosyodemografik değişkenlere göre mobbing, psikosomatik belirtiler ve ruminatif düşünce biçimi incelenmiştir. Bu çalışmada da, iş memnuniyeti arttıkça somatizasyonda azalma meydana geldiği belirlenmiştir. Bu bulgu, iş

memnuniyetinin psikosomatik belirtiler üzerindeki koruyucu etkisini düşündürmektedir.

Bununla birlikte, Yavuz ve diğerlerinin (2019) ergenlerde somatizasyonun aleksitimi ve ruhsal sorunlarla ilişkisini inceledikleri araştırmada, çalıştığı işten memnun olanlarda somatizasyonun daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, ergenler arasında iş memnuniyeti ve somatizasyon arasındaki ilişkinin daha karmaşık olabileceğini ve belki de yaş grubu, çalışma koşulları veya bireysel farklılıkların etkisini yansıtabilir ve ergenlerin psikososyal dinamiklerinin somatizasyon düzeylerine etkilerini düşündürebilir.

Çalışma bulguları, literatürdeki diğer çalışmalarla farklılıklar göstermektedir. Literatürde, bu iki kavram arasında karmaşık bir ilişki olduğu görülmektedir. Bazı çalışmalar, çalışma memnuniyeti ile somatizasyon arasında negatif bir ilişki bulurken, bazı çalışmalar ise bu ilişkinin zayıf veya hiç olmadığını göstermektedir.

İş memnuniyeti ve somatizasyon arasındaki ilişki birçok faktörden etkilenebilir. Örneğin, iş stresi, çalışma-yaşam dengesi, sosyal destek ve kişilik gibi faktörler bu ilişkiyi etkileyebilir. Ayrıca, çalışma memnuniyeti ve somatizasyonun farklı kültürlerde ve farklı meslek gruplarında farklı şekilde ölçülmesi de bulguların farklılaşmasına neden olabilir. İş memnuniyetinin somatizasyon üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığı sonucuna varmak, bu faktörlerin etkisinin karmaşık olduğunu göstermektedir.

Kişilik Özellikleri Yeni Çağ İnanışları, Somatizasyon Düzeyleri ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Somatizasyon ve Kişilik

Araştırmada kişilik özellikleri ile somatizasyon arasında ilişki bulunulabileceği düşünülmüştür. Fakat, hiçbir alt boyutta (dışa dönüklük, uyumluluk, sorumluluk, nevrotiklik ve açıklık) anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Ancak Costa ve McCrae (1987), araştırmalarında bazı kişilik özelliklerinin (özellikle nevrotiklik) sağlık sonuçları üzerinde daha belirgin etkiler gösterebileceğini, ancak her zaman doğrudan ve basit ilişkiler bulunamayabileceğini göstermiştir.

Smith ve Williams (1992), yüksek nevrotiklik düzeyine sahip bireylerin daha yüksek somatizasyon belirtileri gösterme eğiliminde olduklarını bulmuşlardır. Bu, nevrotikliğin genellikle artan somatik şikayetlerle ilişkili olduğunu öne süren birçok araştırmayı destekler.

Denollet (2005), kişilik tipi D (yüksek nevrotiklik ve sosyal inhibisyon) olan bireylerin somatizasyon ve diğer psikolojik sorunlar açısından daha yüksek risk taşıdıklarını belirtmiştir.

Araştırmada kişilik özellikleri ile somatizasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması, bu iki değişken arasındaki karmaşık etkileşimlerin tam olarak anlaşılamadığına ve daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu işaret edebilir.

New Age ve Kişilik

New Age yaklaşımları günümüzde çok popüler olmasına karşın literatür incelendiğinde bu konu ile ilgili çok kısıtlı veri bulunduğu ve birebir incelemelerin neredeyse olmadığı görülmüştür. Literatür de genellikle dini inançlar, kısıtlı olarak paranormal inançlar ve mistik inançlar gibi konularda araştırmalar ile karşılaşmıştır. Paranormal inanç ölçeği incelendiğinde New Age inanç ölçeği ile paralellik görülmüştür. Buna dayanarak bulgularına araştırmamamızda yer verilmiştir.

Günümüzde sekülerleşme kavramı ile insanların maddi ve manevi sorunlar yaşadığında ya da hastalıklarına alternatif çözüm arayışları içerisine girdiğinde New age yaklaşımlarına yöneliminin arttığı düşünülmektedir. Araştırmada bu yöneline kişiliğin etkisini ortaya koyabilmek ve literatüre katkı sunabilmek hedeflenmiştir.

Araştırmada dışa dönük olma, uyumluluk ve nevrotiklik ile New Age inançları (eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler) arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Benzer şekilde, Betsch, Aßmann ve Glöckner (2020), 599 katılımcıya dışa dönüklük, nevrotizm(duygusallık), açıklık ve vicdanlılık ile New Age inançları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir anket uygulaması çalışmıştır. Bulgular, dışa dönüklük ve New Age inançları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını göstermiştir.

Buna karşın açıklık ve duygusallık özelliklerin yüksek olmasının New Age (paranormal) inançlara sahip olma eğilimini de yükselttiğini bulmuşlardır.

Benzer şekilde Smith, Johnson ve Hathaway (2009) açıklık ve paranormal inanç arasında ilişki bulmuştur. Bu alışmalar, çalışmamızda ortaya çıkan açıklık ile ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki sonucunu destekleyebilir. Fakat bu sonuçların, farklı kişilik özelliklerinin farklı inanç türleri ile olan ilişkilerinin karmaşıklığını vurguladığını söyleyebiliriz.

Perdue (2013) ise dışa dönük bireylerin paranormal inançlara daha açık olma eğiliminde olduğunu bulmuştur. Bu ilişkinin altında yatan birkaç sebep olabileceğini ileri sürmüştür. Dışadnklğ kişilerin doğası ile açıklamış ve bu kişiler daha sosyal ve birçok aktiviteye katılım sağlama eğiliminde olduğunu söylemiştir.

Dışa dönük bireyler, daha fazla sosyal etkileşimde bulunarak ve farklı aktivitelerde bulunarak çeşitli inanç sistemlerine daha fazla maruz kalabilirler. Bu da onları paranormal inançlara daha açık hale getirebileceği düşünülebilir.

Ayrıca Perdue (2013) nevrotiklik puanı yüksek olan bireylerin paranormal inançlara sahip olma olasılığının daha düşük olduğunu söylüyor. Bu, nevrotik bireylerin gerçeklikten daha fazla kopuk olma eğiliminde olmadıklarını ve paranormal olaylara inanma olasılıklarının daha düşük olduğunu gösterebilir.

Araştırma, sorumluluk özelliğine sahip bireylerin eski halk inançları, gelecek tahmini, ruhçuluk ve psişik güçler gibi konulara dair inançlarının daha zayıf olduğunu gösteriyor. Bu ilişkinin "anlamlı" olması, istatistiksel olarak tesadüf değil, önemli bir bağlantı olduğunu ifade ediyor. "Negatif yönlü" olması ise bu ilişkinin ters yönde olduğunu, sorumluluk arttıa inançların azaldığını gösteriyor. Buna göre sorumluluk sahibi bireyler genellikle mantıksal ve analitik düşünmeye daha yatkın olma eğilimindedir. Bu da, doğaüstü veya kanıtlanamayan inançlara inanma olasılıklarının daha düşük olduğu anlamına gelir diyebiliriz.

Sonuç olarak, dışa dönüklük, uyumluluk, açıklık, sorumluluk ve nevrotiklik ile belirli inanç sistemleri arasındaki ilişki karmaşıktır ve çeşitli faktörlerden

etkilenmektedir. Dışa dönüklüğün sosyal doğası, bireylerin farklı deneyimlere ve inanç sistemlerine olan açıklığını artırabilir, ancak bu ilişki her zaman doğrudan ve basit değildir. Bu nedenle, kişilik özelliklerinin inanç sistemleri üzerindeki etkisini anlamak için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir.

Yaşam Doyumu ve Kişilik

Dışa Dönüklük

Araştırmada dışa dönüklük ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bulgu, literatürdeki geniş çaplı çalışmalarla da tutarlıdır.

Örneğin, Diener, Oishi ve Lucas (2003), dışa dönüklük ile yaşam doyumu arasında pozitif bir ilişki olduğunu ve dışa dönük bireylerin daha fazla sosyal etkileşim ve destek aradığını, bu durumun da mutluluk ve yaşam doyumlarını artırdığını öne sürmüşlerdir.

Bulut ve Yıldız (2020), dışadönüklük ile yaşam doyumu arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Dışadönük bireyler, daha sosyal, enerjik ve pozitif olma eğiliminde olabilir. Bu özellikler, onların daha yüksek yaşam doyumuna sahip olmalarını etkileyebilir.

Benzer şekilde, Steel, Schmidt ve Shultz (2008), kişilik ve öznel refah arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlı 149 araştırmadan toplanan 29.034 katılımcının verilerini analiz etmiş ve dışa dönük bireylerin, içe dönük bireylere kıyasla daha yüksek yaşam doyumuna, mutluluğa ve pozitif duygulara sahip olma eğiliminde olduğunu bulmuşlardır. Bu sonuçlar, dışa dönüklüğün sosyal bağlantılar ve pozitif duygusal deneyimlerle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Loehlin, McCrae, Costa Jr., ve John (1998), ikiz örneklem üzerinde yaptıkları çalışmada, dışa dönüklük ve yaşam doyumunun genetik ve çevresel faktörlerden nasıl etkilendiğini incelemişlerdir. Bu çalışma, dışa dönüklüğün hem genetik hem de çevresel faktörlerden etkilendiğini ve bu özellik ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin kısmen genetik kökenli olduğunu göstermiştir.

DeNeve ve Cooper (1998) ise dışa dönüklük ve yaşam doyumu arasındaki ilişkinin, kişilik özelliklerinin diğer boyutlarına bağlı olarak da değişebileceğini göstermiştir. Örneğin, yüksek nevrotizm düzeyine sahip dışa dönük bireylerin, düşük nevrotizm düzeyine sahip dışa dönük bireylere kıyasla daha düşük yaşam doyumuna sahip olabileceğini belirtmişlerdir. Bu, kişilik özelliklerinin karmaşık etkileşimlerinin yaşam doyumunu nasıl şekillendirdiğini vurgular.

Sonuç olarak, dışa dönüklük ile yaşam doyumu arasındaki ilişki, sosyal etkileşim, destek arayışı, kişilik özelliklerinin diğer boyutları ve genetik faktörlerin karmaşık etkileşimleri tarafından şekillenir diyebiliriz. Bu bulguların, bireylerin refahını artırmak için kişilik özellikleri ve çevresel faktörlerin birlikte dikkate alınması gerektiğini vurguladığını söyleyebiliriz.

Nevrotiklik

Çalışmada nevrotiklik ve yaşam doyumu arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki meydana geldiği belirlenmiştir. Bu bulgu, nevrotik özelliğine sahip bireylerin yaşam doyumlarının daha düşük olduğunu göstermektedir. Nevrotiklik, duygusal istikrarsızlık, kaygı, depresyon ve stresle başa çıkma becerilerinin düşük olması gibi özelliklerle karakterizedir (Costa & McCrae, 1992). Bu nedenle, yüksek nevrotiklik düzeyine sahip bireyler genellikle daha düşük yaşam doyumuna sahiptirler. Bu bulgu literatürde de geniş bir destek bulmaktadır.

Bulut ve Yıldız (2020), üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada, nevrotiklik ile yaşam doyumu arasında negatif bir ilişki bulmuşlardır. Benzer şekilde, Steel, Schmidt ve Shultz (2008) tarafından yapılan meta-analiz çalışması da nevrotiklik ile yaşam doyumu arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Bu meta-analiz, birçok farklı çalışmanın sonuçlarını bir araya getirerek, nevrotikliğin yaşam doyumunu üzerindeki olumsuz etkisini ortaya koymaktadır.

Yalçın ve Karaman (2020) de nevrotik kişilik özelliklerinin yaşam doyumunu negatif yönde etkilediğini bulmuşlardır. Bu çalışmada, nevrotiklik arttıkça yaşam doyumunun azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, nevrotikliğin bireylerin yaşam kalitesini olumsuz etkileyen önemli bir faktör olduğunu vurgulamaktadır.

Malvaso ve Kang (2022) tarafından yapılan çalışma da nevrotikliğin yaşam doyumunu düşürdüğünü ortaya koymuştur. Bu çalışma, nevrotik kişilik özelliklerinin bireylerin genel yaşam memnuniyetini nasıl olumsuz etkilediğini daha da pekiştirmektedir.

Bulgularımız literatür ile uyumludur ve bu yönüyle destek niteliğinde katkı sağlamıştır.

Uyumluluk

Araştırmada uyumluluk ile yaşam doyumunda pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki meydana geldiği belirlenmiştir. Bu bulgu, uyumluluk özelliğine sahip bireylerin yaşam doyumlarının da daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Benzer bulgular, Bulut ve Yıldız (2020) tarafından yapılan çalışmada da ortaya konmuştur. Bu araştırma, uyumluluk ile yaşam doyumunda pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Aynı şekilde, Steel, Schmidt ve Shultz (2008) tarafından yapılan meta-analiz çalışmasında, yaşam doyumunda ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok çalışmanın sonuçları değerlendirilmiş ve uyumluluk ile yaşam doyumunda pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Malvaso ve Kang (2022) tarafından yapılan çalışmada da benzer sonuçlar bulunmuştur. Bu çalışmada, uyumluluk düzeyi yüksek bireylerin yaşam doyumlarının da yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, uyumlu bireylerin başkalarıyla daha iyi ilişkiler kurma, stresi daha iyi yönetme ve hayattan daha fazla tat alma eğiliminde olduğunu destekler niteliktedir.

Ancak, bu konuda çelişkili bulgular da mevcuttur. Toker ve Kalıpçı (2017) tarafından yapılan bir çalışmada, üniversite öğrencileri ile ilgili olarak yaşam doyumunda ve uyumluluk arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Bu durum, uyumluluğun yaşam doyumunda etkileyen tek faktör olmadığını, diğer kişilik özellikleri, yaşam koşulları ve kültürel bağlamların da önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu farklı sonuçlar, örneklem gruplarının farklılıklarından, kültürel faktörlerden veya kullanılan ölçüm araçlarının çeşitliliğinden kaynaklanabilir.

Sorumluluk

Araştırmada sorumluluk ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, sorumluluk özelliğine sahip bireylerin yaşam doyumlarının da daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Benzer bulgular, Bulut ve Yıldız (2020) ile Steel, Schmidt ve Shultz (2008) tarafından yapılan çalışmalarda da görülmüştür. Bu araştırmalar, sorumluluk ile yaşam doyumu arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Sorumluluk düzeyi yüksek bireylerin, genellikle daha düzenli, planlı ve hedef odaklı olması, onların yaşamlarında daha başarılı ve tatmin edici olmalarına katkıda bulunabilir.

Gilman ve Ashby (2003) ergenler üzerinde yaptıkları mükemmeliyetçilik ve yaşam doyumu araştırmasında, yüksek standart hedefleyen bireyler için yaşam doyumlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgu, mükemmeliyetçilik ile sorumluluk arasındaki ilişkinin yaşam doyumunu artırıcı etkisini göstermektedir.

Yalçın ve Karaman (2020) da sorumluluk kişilik özelliklerinin yaşam doyumunu pozitif yönlü olarak yordadığını belirtmişlerdir. Bu çalışmaya göre, sorumluluk özelliğinin yaşam doyumuna katkı sağladığı söylenebilir.

Toker ve Kalıpçı (2017) üniversite öğrencileri ile yaptıkları araştırmada da yaşam doyumu ile sorumluluk arasında pozitif yönlü bir ilişki bulmuşlardır. Bu, sorumluluk sahibi olmanın yaşam doyumunu artırıcı etkisini desteklemektedir.

Malvaso ve Kang (2022) ise vicdanlılık ile yaşam doyumu arasında ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Araştırmada çıkan sonuçlar literatürdeki sonuçlar ile örtüşmüştür ve literatürü destekler nitelikte katkı sağlamıştır.

Açıklık

Araştırmada açıklık ile yaşam doyumu arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu, açıklık düzeyi arttıkça yaşam doyumunun da artabileceği anlamına gelir.

Yalçın ve Karaman (2020), açıklık kişilik özelliğinin yaşam doyumunu pozitif yönlü olarak yordadığını bulmuştur. Bu da açıklık özelliğinin yaşam doyumuna katkı sağladığını göstermektedir.

Malvaso ve Kang (2022), kişilik ve genel yaşam tatmini üzerine yaptıkları çalışmada, açıklık düzeyi yüksek bireylerin yaşam doyumunun da daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Bu da açıklık özelliğinin genel yaşam memnuniyeti ile olumlu bir ilişkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Bulut ve Yıldız (2020), Steel, Schnnidt ve Shultz (2008) ve Toker ve Kalıpçı (2017), deneyime açıklık ile yaşam doyumunu arasında herhangi bir anlamlı ilişki bulamamışlardır. Bu farklılık, örneklem gruplarının farklılığından kaynaklanabilir. Bulut ve Yıldız (2020) ile Toker ve Kalıpçı (2017) çalışmaları üniversite öğrencileri ile sınırlı kalmıştır. Üniversite öğrencileri, eğitim süreçleri ve yaşam koşulları gereği yeniliklere ve farklı fikirlere daha temkinli yaklaşabilirler. Bu durum, yaşam doyumları ile açıklık arasındaki ilişkinin zayıf veya anlamsız bulunmasına neden olabilir.

Steel, Schnnidt ve Shultz (2008) ise 149 çalışmayı içeren bir meta-analiz yapmıştır. Bu geniş kapsamlı çalışma, daha çeşitli ve heterojen bir örneklem içerdiği için açıklık ve yaşam doyumunu arasındaki ilişkinin genel popülasyonda nasıl görüldüğünü daha iyi yansıtabilir.

Bununla birlikte, üniversite öğrencileri gibi spesifik gruplarda yapılan araştırmalar, bu özellik ile yaşam doyumunu arasındaki ilişkinin farklı sonuçlar vermesine neden olabilir. Üniversite öğrencileri, yaşamlarının bu evresinde eğitimlerinin getirdiği baskılar nedeniyle yeniliklere ve farklı fikirlere daha az açık olabilirler.

Sonuç olarak, açıklık ve yaşam doyumunu arasındaki ilişki üzerine yapılan araştırmalar, genel olarak bu iki değişken arasında pozitif bir ilişki olduğunu desteklese de örneklem gruplarının farklılıkları bu ilişkinin gücünü ve yönünü etkileyebilir.

6 SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuçlar

Araştırmada verilerin analizi yapıldıktan sonra ulaşılan sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Yaşam Doyumu ile İlgili Sonuçlar

19-24 yaş grubunda olan katılımcıların diğer yaş grubundakilere göre yaşam doyumu düzeylerinin daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yaşam doyumu puanlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ön lisans mezunu olan katılımcılarda yaşam doyumu düzeylerinin diğer eğitim düzeyine sahip katılımcılara göre daha düşük düzeyde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bekar olan katılımcıların yaşam doyumu düzeylerinin evli ve boşanmış olan katılımcılara göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yaşam doyumu puanları bakımından katılımcıların yaşamın çoğunluğunu geçirdiği yere göre anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yaşam doyumu puanları bakımından katılımcıların çalışma durumuna göre anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Meslek değişkeni bakımından katılımcıların yaşam doyumu puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Gelir düzeyi düşük olan katılımcıların yaşam doyumlarının daha düşük olduğu, gelir düzeyi yüksek olan katılımcıların ise yaşam doyumu düzeylerinin de daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalıştığı işten memnun olmayan katılımcılarda yaşam doyumunun diğer katılımcılara göre daha düşük düzeyde olduğu, çalışanların ise yaşam durumunun diğer katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kişilik Tipleri Bakımından Sonuçlar

Dışa dönüklük puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği buna karşın uyumluluk ve sorumluluk puanları bakımından 19-24 yaş grubundaki katılımcıların puanlarının daha düşük olduğu, 41-50 yaş ve 51 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların ise daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

19-24 yaş ve 25-30 yaş grubundaki katılımcıların nevrozizm düzeylerinin daha yüksek olduğu, 51 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılarda nevrozizmin diğer yaş gruplarına göre daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Açıklık bakımından 19-24 yaş grubundaki katılımcılarda açıklık düzeyinin düşük olduğu, 51 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılarda ise açıklık düzeyinin diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Kadınların erkeklere göre sorumluluk ve nevrozizm puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Lise ve önlisans mezunu olan katılımcılarda nevrozizm düzeylerinin daha yüksek olduğu, lisansüstü mezunu olan katılımcılarda ise nevrozizm düzeylerinin diğer katılımcılara göre daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bekar olan katılımcıların uyumluluk ve sorumluluk düzeylerinin daha düşük olduğu, nevrozizm düzeylerinin ise daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kişilik özelliklerinin yaşamın çoğunluğunu geçirdiği yere göre anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışan katılımcıların dışa dönüklük düzeylerinin daha yüksek olduğu, çalışmayan katılımcılarda ise nevrozizm düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcılardan öğrenci olanlarda sorumluluk düzeylerinin daha düşük olduğu, serbest meslek ve özel sektör çalışanlarında ise sorumluluk puanlarının daha iyi yüksek düzeyde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Gelir düzeyi düşük olan katılımcılarda uyumluluk, sorumluluk ve açıklık puanlarının daha düşük olduğu, gelir düzeyi yüksek olan katılımcılarda da nevrozizm puanlarının daha düşük olduğu ve açıklık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalıştığı işten memnun olan katılımcılarda sorumluluk puanlarının diğer katılımcılara göre daha yüksek düzeyde olduğu çalışmayan ve çalıştığı işten memnun olmayan katılımcılarda nevrozizm düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yeni Çağ İnanışlarına İlişkin Sonuçlar

25-30 yaş ve 41-50 yaş grubundaki katılımcılarda eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme puanlarının daha düşük olduğu, 51 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılarda ise daha yüksek düzeyde olduğu ve 41-50 yaş grubundaki katılımcılarda ruhçuluk ve psişik güçler puanlarının diğer yaş gruplarına göre daha düşük düzeyde olduğu, 51 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılarda ise daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Kadınlarda yeni çağ inançlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu, yeni çağ inanışları bakımından, eğitim düzeyine göre anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yeni çağ inanışları bakımından katılımcıların medeni duruma göre anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yeni çağ inanışları puanları bakımından yaşamın çoğunluğunu geçirdiği yere göre anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Emekli olan katılımcılarda ruhçuluk ve psişik güçler puanlarının daha yüksek olduğu, katılımcıların yeni çağ inanışları puanları bakımından çalışma durumu değişkenine göre anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Gelir düzeyi yüksek olan katılımcılarda eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme ile ruhçuluk ve psişik güçler puanlarının daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yeni çağ inanışları puanları bakımından çalıştığı işten memnun olmayan katılımcıların puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Somatizasyona İlişkin Sonuçlar

Somatizasyon puanları bakımından yaş gruplarına göre anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyete göre katılımcıların somatizasyon düzeyleri arasında anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Lisans mezunu olan katılımcıların somatizasyon düzeylerinin lise ve ön lisans mezunu olan katılımcılara göre daha düşük düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Somatizasyon düzeyleri bakımından medeni durum değişkenine göre puanlar arasında anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yaşamın çoğunluğunu geçirdiği yere göre somatizasyon puanları arasında anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma durumuna göre katılımcıların somatizasyon puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma durumu bakımından katılımcıların somatizasyon düzeylerinde anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların gelir düzeylerine göre somatizasyon puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalıştığı işten memnun olma durumuna göre somatizasyon puanlarında anlamlı farklılık meydana gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kişilik Özellikleri Yeni Çağ İnanışları, Somatizasyon Düzeyleri ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişki ile İlgili Sonuçlar

H₁; Kişilik özelliklerinin somatizasyon arasında ilişki vardır.

Hipotez dışlanmıştır. Hiçbir alt boyutta ilişki bulunamamıştır

H₂;Kişilik özellikleri ile new age inançları arasında ilişki vardır.

Hipotez kısmi desteklenmiş kısmi dışlanmıştır. Açıklık ve sorumluluk kişilik özelliğine sahip bireylerde alt boyutlarda ilişki bulunmuştur.

H₃; Nevrotik kişilik özelliğine sahip bireylerin yaşam doyum düzeyleri düşüktür.

Hipotez desteklenmiştir.

H₄; Açıklık kişilik özelliği ile yaşam doyumunda ilişki vardır.

Hipotez desteklenmiştir. Pozitif yönde zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur

Dışa dönüklük ile yaşam doyumunda pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre dışa dönük özelliğe sahip bireylerin yaşam doyumlarının da daha yüksek olduğu söylenebilir.

Dışa dönük olma ile eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler ile somatizasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Uyumluluk ile yaşam doyumunda pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre uyumluluk özelliğine sahip bireylerin yaşam doyumlarının da daha yüksek olduğu söylenebilir.

Uyumluluk ile eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler ile somatizasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Sorumluluk ile yaşam doyumunda pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre sorumluluk özelliğine sahip bireylerin yaşam doyumlarının da daha yüksek olduğu söylenebilir.

Sorumluluk özelliğine sahip olan bireylerin eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler arasında negatif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Dolayısı ile sorumluluk yaşam doyumunu artırmakta iken, eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler puanlarını azaltmaktadır.

Sorumluluk ile iyileştirici nesne ve yöntemler ile somatizasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Nevrotiklik ile yaşam doyumunu arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre nevroitik özelliğine sahip bireylerin yaşam doyumlarının daha düşük olduğu söylenebilir.

Nevrotiklik ile eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler ile somatizasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Açıklık ile yaşam doyumunu, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler arasında pozitif yönlü zayıf düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre açıklık özelliğine sahip bireylerin yaşam doyumlarının, ruhçuluk ve psişik güçler, iyileştirici nesne ve yöntemler puanlarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Açıklık ile eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme ile somatizasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Kişilik Özellikleri Yeni Çağ İnanışları ve Somatizasyon Düzeylerinin Yaşam Doyumuna Etkisine İlişkin Sonuçlar

Modelin %95 güven aralığında anlamlı olduğu ayrıca modele ilişkin değerler incelendiğinde bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerinde %21,8 oranında etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Uyumluluk, sorumluluk, açıklık, eski halk inanışları ve geleceği tahmin etme, ruhçuluk ve psişik güçler ve sanatsal puanlarının yaşam doyumunu üzerinde anlamlı etkiye sahip olmadığı bulunmuştur.

Dışa dönüklük yaşam doyumu üzerinde pozitif ve anlamlı etkiye sahip olduğu, nevrotizmin yaşam doyumu üzerinde negatif yönlü anlamlı etkiye sahip olduğu, iyileştirici nesne ve yöntemlerin yaşam doyumu üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkiye sahip olduğu bulunmuştur.

Dolayısıyla iyileştirici nesneler ve yöntemler ile dışa dönüklük yaşam doyumunu artırmakta iken, nevrotizm yaşam doyumunu azaltmaktadır sonucuna ulaşılmıştır.

6.2 Öneriler

Araştırmanın bulgularına istinaden aşağıdaki öneriler oluşturulmuştur.

1. Araştırmanın örneklemini evren içerisinde 204 kişi ile sınırlıdır. Gelecekte yapılacak çalışmalarda kişi sayısı artırılarak çıkan sonuçlar ile literatüre katkı sağlanabilir.
2. Araştırma nicel olarak ölçekler kullanılarak yapılmıştır. Geçerlilik ve güvenirlik esasları göz önünde bulundurularak ve sağlıklı sonuçlar elde edebilmek için uzman bir görüşmeci ile bireysel görüşmeler yapılarak farklı araştırma yöntemlerinden faydalanılabilir.
3. Yaşın yaşam doyumu üzerinde etkisi üzerinde daha detaylı çalışmalar yapılabilir. Her birey farklı yaşam deneyimlerine ve kişisel koşullara sahiptir, bu nedenle yaşam doyumu her birey için farklı olabilir. Önemli olan, bireylerin yaşamlarını tatmin edici bir şekilde yaşamalarına yardımcı olacak kişisel ve çevresel destek sistemlerinin güçlendirilmesidir. Bu nedenle, yaşam doyumunu artırmak için bireylerin yaşlarına ve yaşam evrelerine uygun stratejiler geliştirilebilir. Özellikle genç bireyler için kariyer rehberliği ve yaşam dengesi sağlama konularında destek sağlanması, yaşam doyumlarının artırılmasına katkı sağlayabilir. Aynı şekilde, yaşlı bireylerin de yaşam deneyimlerinden faydalanarak, iş ve yaşam dengelerini korumaları teşvik edilebilir.
4. Cinsiyetin yaşam doyumu üzerindeki etkisini daha iyi anlamlandırmak için geniş kapsamlı araştırmalar yapılabilir. Çoğu araştırma cinsiyete göre yaşam

doyumlarında anlamlı bir fark bulunamamış olsa da, kadınların yaşam doyumunun daha yüksek olabileceğini gösteren bazı bulgular da vardır. Bu nedenle, yaşam doyumunu artırmak için cinsiyetler arası farklılıkları göz önünde bulunduran ve bireylerin ihtiyaçlarına uygun stratejiler geliştirilmelidir. Her iki cinsiyetin de iş ve yaşam dengesini kurmalarına yardımcı olacak destek sistemleri ve politikalar oluşturulması, genel yaşam doyumunu artırmada önemli rol oynayabilir.

5. Literatürde eğitim düzeyinin yaşam doyumunu üzerindeki etkisi incelendiğinde farklı sonuçlar ile karşılaşmıştır. Eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin daha yüksek yaşam doyumuna sahip olma eğilimi gösterebilmesine rağmen, bu durum her zaman geçerli olmayabilir. Bu nedenle, yaşam doyumunu artırmak için bireylerin eğitim düzeylerine uygun stratejiler geliştirilmelidir. Özellikle, eğitim düzeyi düşük olan bireyler için iş imkanlarını artıracak ve mesleki gelişimlerini destekleyecek politikalar oluşturulmalıdır. Aynı şekilde, yüksek eğitim düzeyine sahip bireyler için de iş-yaşam dengesini koruyacak ve beklentilerini yönetmelerine yardımcı olacak destek sistemleri sağlanmalıdır. Eğitim düzeyi ne olursa olsun, bireylerin psikolojik sağlamlıklarını ve öz yeterliklerini artırmaya yönelik çalışmalar, genel yaşam doyumunu artırmada önemli rol oynayabilir.
6. Medeni durumun yaşam doyumunu üzerindeki etkisi ile ilgili daha geniş kapsamlı araştırmalar yapılabilir. Bunun dışında çıkan sonuçlara istinaden; bekar bireyler için sosyal destek sistemlerinin güçlendirilmesi ve duygusal tatminin artırılmasına yönelik stratejiler geliştirilebilir. Evli bireyler için ise, mevcut destek sistemlerinin korunması ve güçlendirilmesi göz önünde bulundurulmalı. Boşanmış bireyler için ise, boşanma sonrası dönemde sosyal ve duygusal destek sağlanması, yaşam doyumlarını artırmada önemli rol oynayabilir. Genel olarak, sosyal ilişkilerin ve aile yapısının yaşam doyumunu üzerindeki etkisi dikkate alınarak, bireylerin ihtiyaçlarına uygun politikalar ve destek mekanizmaları oluşturmak fayda sağlayabilir.
7. Yapılan araştırma sonuçlarına göre gelir düzeyi, yaşam doyumunu üzerinde önemli bir belirleyicidir. Gelir düzeyi düşük olan bireyler için yaşam

koşullarını iyileştirmek ve maddi streslerini azaltmak amacıyla sosyal politikalar geliştirilmelidir. Bu tür politikalar, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimi artırmak, iş fırsatlarını genişletmek ve gelir eşitsizliğini azaltmak gibi çeşitli alanlarda uygulanabilir. Gelir düzeyi yüksek olan bireyler için ise, mevcut refah düzeylerini koruyacak ve geliştirecek sosyal ve ekonomik destekler sunulmalıdır. Genel olarak, gelir düzeyinin bireylerin yaşam doyumu üzerindeki etkisi dikkate alındığında, toplumun genel refahını artırmak için gelir dağılımını daha adil hale getirmek ve tüm bireylerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri bir yaşam standardı sağlamak gereklidir. Bu doğrultuda, ekonomik ve sosyal politikalar geliştirilerek, her bireyin yaşam doyumunun artırılması hedeflenmelidir.

8. Yapılan araştırma sonucunda iş memnuniyeti, bireylerin genel yaşam doyumunu önemli ölçüde etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmıştır. İş memnuniyetini artırmak için iş yerlerinde daha iyi çalışma koşulları, daha fazla destek ve takdir ortamı yaratmak önemli olabilir. Ayrıca, iş-yaşam dengesini korumak ve çalışanların duygusal ve psikolojik refahını desteklemek için çeşitli stratejiler ve politikalar geliştirilebilir. Bu doğrultuda, iş yerlerinde memnuniyeti artıracak ve bireylerin genel yaşam doyumlarını yükseltecek uygulamalar hayata geçirilebilir ve sürdürülebilir.
9. Dışa dönüklüğün yaşla ilişkisi üzerine yapılan araştırmalar bulgularımızla tutarlı olmakla beraber karışık sonuçlar da vermektedir. Bu konuda kesin bir yargıya varmak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Farklı demografik gruplar ve yaş aralıkları üzerinde yapılacak çalışmalar, dışa dönüklüğün yaşla nasıl değiştiğine dair daha kapsamlı bilgiler sağlayabilir.
10. Sunulan çalışmada, yaş ve kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, kişilik gelişiminin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğunu ve yaşın kişilik üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Yaşlanmanın ve yaşın kişilik üzerindeki etkisini daha iyi anlamak için daha fazla araştırma yapılmalıdır. Bu, kişilik psikolojisi ve gerontoloji için önemli bir araştırma alanı olarak değerlendirilebilir.

11. Yapılan literatür taramasında cinsiyetin kişilik özellikleri üzerindeki etkisinin karmaşık ve çok boyutlu olduğu düşünülmüştür. Kadınların erkeklere göre daha yüksek sorumluluk ve nevrotizm puanlarına sahip olması, hem biyolojik hem de toplumsal faktörlerle birlikte değerlendirilebilir. Toplumsal normlar, biyolojik faktörler ve çevresel etmenler, kadınların ve erkeklerin kişilik özelliklerini şekillendirmede önemli rol oynadığı düşünülebilir. Bu farklılıklar, kadınların iş ve yaşam tatminleri üzerinde de önemli etkilere sahip olabilir. Kadınların bu zorluklarla başa çıkabilmeleri için destekleyici iş ortamları ve toplumsal normların gözden geçirilmesi gerektiğini vurgulayabiliriz. Bu nedenle, kişilik özelliklerini cinsiyete göre değerlendiren araştırmalar, bu faktörleri dikkate alarak daha derinlemesine analizler yapmalıdır. Genel olarak, toplumsal cinsiyet rollerinin ve biyolojik faktörlerin kişilik özellikleri üzerindeki etkisini anlamak, bireylerin psikolojik sağlığını ve sosyal uyumunu desteklemek için önemlidir. Daha fazla araştırma, bu konudaki anlayışımızı derinleştirebilir ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik adımlar atılmasını sağlayabilir.
12. Yeni Çağ inançları ile ilgili literatüre katkı sağlamak adına daha geniş araştırmalar yapılabilir. Literatür incelemelerinde New Age inançların ve geleneksel dinlerin bireylerin ruhsal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için bir arada var olma eğilimi ile ilgili çalışmalar, bireylerin ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak için daha geniş ve çok yönlü bir inanç yelpazesi geliştirdiğine dair çalışmalar yapılabileceği düşünülmüştür. Bu bulguların, din ve inanç sistemlerinin evrimine dair önemli ipuçları sunacağı ve gelecekteki araştırmalar için yeni perspektifler sağlayacağı düşünülmektedir.
13. Gelir düzeyi ile ilgili elde ettiğimiz sonuçlar ve literatür taramasına göre, toplumsal ve ekonomik faktörlerin bireylerin inanç sistemleri üzerindeki etkisini anlamak açısından önemli ipuçları olarak değerlendirilebilir. Gelir düzeyi, kişisel inançlar ve spiritüel uygulamalar arasındaki ilişki, bireylerin yaşam tarzları ve düşünce biçimlerini de yansıtabilir, dolayısıyla daha geniş toplumsal dinamikler hakkında bilgi verebilir. Daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmasına rağmen, gelir düzeyi, inançlar ve uygulamalar arasındaki ilişkinin önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle sosyologlar ve psikologlar, bu

ilişkinin altında yatan mekanizmaları daha iyi anlamak için daha fazla araştırma yapılabilir.

14. Somatizasyonun yaşla nasıl ilişkilendiği konusunda literatürde tutarsızlıklar ile karşılaşmıştır. Bu durum, gelecekte daha büyük ve çeşitli örneklerle yapılacak çalışmalarla daha net bir şekilde ortaya konulabilir. Ayrıca, sosyoekonomik durum, mesleki stres faktörleri ve bireysel psikolojik özellikler gibi diğer değişkenlerin de somatizasyon üzerindeki etkilerinin araştırılması gerekmektedir. Bu sayede, somatizasyonun yaşla ilişkisini daha kapsamlı bir şekilde anlamak mümkün olabilir.
15. Somatizasyonun cinsiyetle ilişkisi konusunda literatürde farklı sonuçlar olduğu görülmektedir. Bu durum, gelecekte daha büyük ve çeşitli örneklerle yapılacak çalışmalarla daha net bir şekilde ortaya konulabilir. Ayrıca, psikososyal faktörler, evlilik durumu ve mesleki stres gibi değişkenlerin somatizasyon üzerindeki etkilerinin daha detaylı araştırılmalı. Bu sayede, cinsiyetin somatizasyon üzerindeki rolü daha kapsamlı bir şekilde anlaşılabilir.
16. Somatizasyonun medeni durumla ilişkisi karmaşık ve çok boyutlu olduğu düşünülmüştür. Gelecekte daha büyük ve çeşitli örneklerle yapılacak çalışmalar, bu ilişkinin daha net bir şekilde anlaşılmasına yardımcı olabilir. Ayrıca, sosyal destek ağları, stresle başa çıkma mekanizmaları ve yaşam koşulları gibi diğer değişkenlerin somatizasyon üzerindeki etkilerinin daha detaylı araştırılması gerekmektedir. Bu sayede, medeni durumun somatizasyon üzerindeki rolü daha kapsamlı bir şekilde anlaşılabilir.
17. Çalışmada gelir düzeyine göre somatizasyon puanlarında anlamlı bir fark bulunmamasına rağmen, literatürdeki diğer çalışmaların bulguları, düşük gelir düzeyinin somatizasyon üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu göstermektedir. Gelecekte daha büyük ve çeşitli örneklerle yapılacak çalışmalar, gelir düzeyinin somatizasyon üzerindeki etkisini daha net bir şekilde ortaya koyabilir. Ayrıca, sosyal destek sistemleri, stresle başa çıkma mekanizmaları ve yaşam koşulları gibi diğer değişkenlerin somatizasyon üzerindeki

etkilerinin daha detaylı araştırılması gerekmektedir. Bu sayede, gelir düzeyinin somatizasyon üzerindeki rolü daha kapsamlı bir şekilde anlaşılabilir.

18. Literatürde, çalışma memnuniyeti ile somatizasyon arasında karmaşık bir ilişki olduğunu düşündüren sonuçlar ile karşılaşmıştır. Bazı çalışmalar, çalışma memnuniyeti ile somatizasyon arasında negatif bir ilişki bulurken, bazı çalışmalar ise bu ilişkinin zayıf veya hiç olmadığını göstermektedir. Bu sonuçlara istinaden daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu ve bu ilişkinin önemli olduğunu söyleyebiliriz. Buna göre işverenler, çalışanlarının iş memnuniyetini artırmak için çaba göstererek çalışanlarının zihinsel ve bedensel sağlıklarını önemseyerek bu yönde destek sağlayabilirler. Araştırmada kişilik özellikleri ile somatizasyon arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması, bu iki değişken arasındaki karmaşık etkileşimlerin tam olarak anlaşılamadığına ve daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğunu işaret edebilir. Gelecekteki araştırmalar, daha geniş ve çeşitli örneklem grupları üzerinde, daha hassas ölçüm araçları kullanarak bu ilişkileri daha detaylı inceleyebilir. Ayrıca, kişilik özellikleri ve somatizasyon arasındaki ilişkiyi etkileyebilecek diğer faktörlerin de dikkate alınması gerektiği düşünülmüştür.

7 KAYNAKLAR

Ak, S. (2008). *Yeni Dini Akımlar Bağlamında Dünya Kardeşlik Birliği Mevlana Yüce Vakfı Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Akman, E. (2021). *Kiş-i-İş uyumu ve kişilik özelliklerinin çalışan iş performansı üzerindeki etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Altıntaş, E., Gültekin, M. (2014) Psikolojik danışma kuramları. Ankara: Nobel Yayınları.

Amerikan Psikiyatri Birliği, Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Beşinci Baskı (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı'ndan, çev. Köroğlu E., Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2013.

Amerikan Psikiyatri Birliği: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı, Yeniden Gözden Geçirilmiş Dördüncü Baskı (DSM-IV-TR), Amerikan Psikiyatri Birliği, Washington DC, 2000'den çev. Köroğlu E., Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2001.

Aral, G., & Civil Arslan, F. (2019). A New Operational Guide Against to Traditional Classification Systems in Consultation-Liaison Psychiatry: Diagnostic Criteria for Psychosomatic Research (DCPR). *Klinik Psikiyatri Dergisi-Turkish Journal Of Clinical Psychiatry*, 22(2).

Arslan, M., (2006), Değişim Sürecinde Yeni Dindarlık Formları: “Yeni Çağ” İnanışları Örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4 (11), s. 9-25.

Atmaca, T. (2020). Öğretmenlerin kişilik tipleri ile mesleğe yabancılaşma arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 491-506.

Aydemir, F. (2018). Kültürel, ekonomik, politik bir söylem ve uygulama alanı olarak kişisel halkla ilişkiler: teorik bir değerlendirme. *Halkla İlişkiler ve Reklam Çalışmaları E-Dergisi*, 1(2).

Aydın Sevim, B., (2013). Kişisel gelişim kitaplarındaki başarı ideolojisi: mümin sekman örneği, *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(3), s. 17-35.

Aydın, C. (2008). Dinsel fundamentalizm ile yeni çağ inançlarına yönelik tutumlar arasındaki ilişkiler. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydın, C. (2015). *İnsanın anlam arayışı ile Yeni Çağ İnanışları Arasındaki İlişki*. Doktora Tezi. Ankara. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Samsun.

Babahanoğlu, R. (2020). Çalışan annelerin yaşam doyumlarının incelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 518-530.

Başkaya, Ş. (2006). *New Age Hareketi: Modern Bir Dinsellik Biçiminin SosyoKültürel Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Benet-Martinez, V. ve John, O.P. (1998). Los cinco grandes across cultures and ethnic groups: Multitrait multimethod analyses of the big five in Spanish and English. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(3), 729-750.

Betsch, T., Aßmann, L., & Glöckner, A. (2020). Paranormal beliefs and individual differences: story seeking without reasoned review. *Heliyon*, 6(6), e04259. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e04259>

Bıyık, M. (2003). Yeni Dünya Düzenine Küresel Bir Din Modeli: Moonculuk. Milet ve Nihal İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi, (1), 93.

Biçer, R. (2007). Kutsal Kitaplar Üstü Apokratif Kutsal "Bilgi Kitabı". *Kelam Araştırmaları Dergisi*, (5), 15-40

Boduroğlu, G. E. (2010). *Hakim ve cumhuriyet savcılarında psikosomatik hastalıklar ve tükenmişlik sendromu*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.

Bolat, T. (2010). *Bir hastanede çalışan sağlık personelinin kişilik özelliklerinin somatizasyon belirtileri üzerine etkisi*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Börü, N. (2018). Öğretmen Adaylarının Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Kişilik Özelliklerini Gösterme Düzeyi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*(14), 19-30.

Boztilki, M. ve Ardıç, E. (2017). Maneviyat ve sağlık. *G.O.P. Taksim E.A.H. Jaren* 3(Ek sayı), 39-45.

Bulut, M. B., & Yıldız, M. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin Yaşam Doyumlarına Etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 24(2), 397-412.

Burger, J. M. (2006). Kişilik, Çev. İnan Deniz Erguvan Sarioğlu. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Burger, J. M. (2006). Kişilik. (İ.D.E.Sarioğlu Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Butcher, J.N., Mineka, S. ve Hooley, J.M. (2013). Anormal psikoloji. Çev. O. Gündüz. İstanbul: Kaknüs Yayıncılık.

Camci, G., & Kavuran, E. (2021). Hemşirelerin iş stresi ve tükenmişlik düzeyleri ile meslek ve yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 24(2), 274-283.

Can, N. (2019). *Başa Çıkma Davranışına Kaynak Oluşturan Dini İnanç Ve Değerler Üzerine Bir Değerlendirme*, Yüksek Lisans Tezi. Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Din Psikolojisi Bilim Dalı, Bursa.

Ceyhan, D. ve Tasa Yiğit, T. (2016). Güncel tamamlayıcı ve alternatif tıbbi tedavilerin sağlık uygulamalarındaki yeri. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(3). 178-189.

Cloninger C. R., Przybeck T. R., Svrakic D. M. and Wetzel R. D. (1994). The temperament and character inventory (TCI): A guide to its development and use. St. Louis: Washington University Center for Psychobiology of Personality. Department of Psychiatry, Washington University School of Medicine. <http://www.rgoekoop.dds.nl/fi>

Cloninger, C. R. (1987). A systematic method for clinical description and classification of personality variants: A proposal. *Archives of General Psychiatry*, 44, 573-588. doi: 10.1001/archpsyc.1987.01800180093014.

Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1987). Neuroticism, somatic complaints, and disease: Is the bark worse than the bite? *Journal of Personality*, 55(2), 299–316. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1987.tb00438.x>

Costa, P. T. and McCrae R. R. (2000). Revised NEO Personality Inventory Interpretive Report. Client Information, p.2-18. Erişim adresi: https://www.acer.org/files/NEO_PIR_IR_Sample_Report.pdf

Costa, P. T., Terracciano, A., & McCrae, R. R. (2001). Gender differences in personality traits across cultures: Robust and surprising findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(2), 322-331.

Cüceloğlu, D. (2000). İçimizdeki çocuk, yaşamımıza yön veren güçlü varlık. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çağlayan, H. (2019). *Psikolojik hastalıkların yanlış yorumlanması ve inanç eksikliği olarak damgalanması sürecinde manevi destek ihtiyacı*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Psikolojisi Bilim Dalı, İstanbul.

Çağlayan, K. ve Göcen, G. (2020). Psikolojik yardım almanın dini / manevi açıdan damgalanması ve bu süreci yaşayanların manevi danışmanlık hizmetlerinden beklentileri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 18(39), 137-172.

Çapri, B. ve Gökçakan, Z. (2008). Akılcı duygusal davranış terapisi (Addt)'ne dayalı grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin problem çözme

becerisi algısına etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,17.

Çetin C. ve Bağcı Kurt, N. (2016). Mobbing ve sonuçlarından biri: psikosomatik belirtiler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 29-49.

Çevik, A. (1989) Psikosomatik Hastalıklar ve Bir Tedavi Yaklaşımı. Psikiyatrik Tedaviler ve Davranışçı Teknikler Sempozyumu Kitabı. Sivas, s. 52-61.

Çevik, A. (1992) Psikosomatik Bozukluklar ve A.Ü.T.F. Psikosomatik Serviste Uygulamalar. I. Psikosomatik Sempozyumu Bilimsel Yayınları. Hekimler Yayın Birliği, Ankara.

Çevik, A. (1997) Psikosomatik hastalıklarda psikolojik etyoloji. *Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları*, 2(1). 19-35.

Çevik, A. (1998). Özgül psikosomatik bozukluklar. psikiyatri temel kitabı (Ed. C. Güleç, E. Köroğlu). Ankara: Hekimler Yayın Birliği, 769-788,

Çöl, G. ve Gül, H. (2005). Kişisel özelliklerin örgütsel bağlılık üzerine etkileri ve kamu üniversitelerinde bir uygulama. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1).

Dağlar, H. (2020). Beş faktör kişilik özelliklerinin örgütsel sessizlik üzerine etkisi: Öğretmenler üzerine bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 2487-2500.

Dedeli, Ö. ve Karadeniz, G. (2009). Kanser ağrısının kontrolü ile psikososyal-spiritüel modelin birleştirilmesi, *Ağrı*, 21(2), 45-53.

Demir, R., Tanhan, A., Çiçek, İ., Yerlikaya, İ., Kurt, S. Ç., & Ünverdi, B. (2021). Yaşam kalitesinin yordayıcıları olarak psikolojik iyi oluş ve yaşam doyumu. *Yaşadıkça Eğitim*, 35(1), 192-206.

DeNeve, K. L., & Cooper, H. M. (1998). The happy personality: A meta-analysis of 137 personality traits and subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 124(2), 197-229. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.124.2.197>

Denollet, J. (2005). DS14: Standard assessment of negative affectivity, social inhibition, and Type D personality. *Psychosomatic Medicine*, 67(1), 89-97. <https://doi.org/10.1097/01.psy.0000149256.81953.49>

Diener, E. (1984). Subjective well-being. . *Psychological Bulletin*, 95(3).
Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E. (2003). Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual Review of Psychology*, 54, 403–425. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.54.101601.145056>

Doğan, E. (2020). *Türkiye’de New Age Hareketi: Şifacı Grupların Sosyo-Ekonomik ve kültürel Tabanı Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme* (Master's thesis, Bursa Uludag University (Turkey)).

Duman, N. ve Oral, G. (2018). Esrar kullananlarda psikosomatik düşünce biçiminin rorschach testi ile incelenmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 19(43), 1-13.

Durak, İ. (2021). Psikolojik sağlık ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide öz yeterliğin aracı etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(78), 1175-1190.

Dursun, E. (2021). <https://githayoga.com.tr/butuncul-sagliga-psikosomatik-bakis>

Eaton, L. G., & Bradley, G. L. (2008). The role of gender and negative affectivity in stressor appraisal and coping selection. *International Journal of Stress Management*, 15(1), 94-115. <https://doi.org/10.1037/1072-5245.15.1.94>

Eğinli, A. T. (2009). Çalışanlarda iş doyumu: Kamu ve özel sektör çalışanlarının iş doyumuna yönelik bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(3), 35-52.

Erdem, H., S. (2010). İnsan şahsiyetinin gelişimine holistik bakış: felsefi perspektiften davranışçı ve bilişselci ekolün eleştirisi. *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 179-194.

Ergün Çelebi, R. (2020). Çalışanların iş tatmini ve performansı arasındaki ilişkide beş faktör kişilik özelliklerinin rolü: bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 639181).

Eroğlu, F. (2017). Davranış bilimleri. İstanbul: Beta Yayıncılık.

Ersoy, L. (2020). *Bir kamu hastanesi'nde çalışan yoğun bakım hemşirelerinin iş ve yaşam doyumları ile ekip çalışması tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Eryılmaz, A., Yıldırım Kurtuluş, H., & Uzun, G. (2023). Üniversite Öğrencilerinde Kişilik Özellikleri ile Depresyon, Stres, Anksiyete Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 344-358. <https://doi.org/10.17336/igusb.910826>

Ezer, E. (2017). *Yetişkinlerde Bağlanma ile İlişki Doyumu Ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; İstanbul.

Farias, M., Claridge, G., & Lalljee, M. (2005). Personality and cognitive predictors of New Age practices and beliefs. *Personality and Individual Differences*, 39(5), 979-989. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2005.04.003>

Fidanoğlu, O. (2007). *Evlilik uyumu ile eşlerin somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişki ve diğer sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırılması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Furnham, A. (2009). Personality and beliefs about astrology. *Personality and Individual Differences*, 47(8), 940-945

Gençtan, E. (2014). *Psikanaliz ve Sonrası*. (16.Basım).İstanbul: Metis Yayınları.

Gerring, R.J., Zimbardo, P.G. (2012). *Psikoloji ve yaşam*. Çev. G. Sart. Ankara: Nobel Yayıncılık

Gilman, R. & Ashby, J. S. (2003). A first study of perfectionism and multidimensional life satisfaction among adolescents. *Journal of Elderly Adolescence*, 23, 218–235.

Göçer, K. (2019). *Ekzema hastalarında psikosomatik işleyişin deri-benlik kuramı bağlamında araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.

Göka, E., ve Beyazyüz, M. (2014). *Geçimsizler kişilikleri tanıma ve geçinmeyi kolaylaştırma*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Gökben Çetin, N. ve Beceren, E. (2007). Lider kişilik: Gandi. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(5), 110-132.Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/215620>

Granqvist, P., Ivarsson, T., Broberg, A. G., & Hagekull, B. (2007). Examining relations among attachment, religiosity, and new age spirituality using the Adult Attachment Interview. *Developmental psychology*, 43(3), 590.

Gültekin, M. (2019). *Manevi Değerlerin Farklılıklar Yönetimi Üzerindeki Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnsan Kaynakları Yöneticiliği Ana Bilim Dalı, İstanbul.

Gölcü, A., Balcı, Ş., & Arsal Gölcü, A. (2019). Sosyal Medya Kullanımı İle Kendini Gizleme ve Yaşam Doyumu Arasında Bir Bağlantı Var mı?. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(1), 173-190. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.511318>

Güney, S. (2014). *Davranış bilimleri*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Gürbüz, Gamze - Aygül, Hasan Hüseyin. “Arayıştan Uyanışa, Şifadan Estetiğe Yeni Çağ İnançları”. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 23/43 (Haziran 2021), 19-51. <https://doi.org/10.17335/sakaifd.872353>.

Gürbüz, G. (2020). *Yeni çağ inanışları: Faaliyet alanları etkileri ve görünümünün sosyolojik analizi (Antalya Örneği)*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

Gürsoy, S. Ş. (2019). *Tüketim Toplumu ve Ontolojik Güvenlik Erozyonu Dâhilinde Yükselen Akım “Yoga”*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Haque, A. (2011). İslâmî bir perspektiften psikoloji ve din arasındaki ilişki ve bütünleşme. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(1), 227-258.

Houtman, D., & Aupers, S. (2007). The spiritual turn and the decline of tradition: The spread of post-Christian spirituality in 14 Western countries, 1981-2000. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 46(3), 305-320.

İbicioğlu, H. (1998). Kişilik-liderlik. *Yönetim Dergisi*, 9 (30), s.21.

İlhan, S. (2013). Akışkan Toplumda Kimlik İnşası: Geçişken, Eklektik, Ben Odaklı Kimlikler, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(23) s. 233-24.

İnanç, Y.B., Yerlikaya, E. E. (2015). *Kişilik Kuramları*. (10.Baskı).Ankara: Pegem Akademi.

Judge, T. A., Bono, J. E., Thoresen, C. J., & Patton, G. K. (2001). The job satisfaction–job performance relationship: A qualitative and quantitative review. *Psychological Bulletin*, 127(3), 376-407. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.127.3.376>

Kanık, C. (2017). Batı'da ortaya çıkan yeni dini hareketlere genel bir bakış. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(17), 178-188.

Karaduman, S. (2010). Modernizmden postmodernizme kimliğin yapısal dönüşümü, *Journal of Yasar University*, 17(5), s.2886-2899.

Kartalpepe, S. (2019). *Psikosomatik sindirim sistemi rahatsızlığı olan bireylerin nörotizm ve affedicilik düzeyleri arasındaki ilişki*, Yüksek Lisans Tezi. Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, Lefkoşa.

Kaya, F. Ş., & Gündüz, İ. (2019). Anne-babası evli veya boşanmış olan çocukların algıladıkları ebeveyn tutumu ile somatizasyon belirtileri arasındaki ilişki. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 35-56.

Kaya, A., Yılmaz, M., Demir, S., & Özcan, H. (2020). Yüksek gelirli bireylerin manevi tatmin arayışları ve Yeni Çağ inançlarına ilgileri. *Maneviyat ve Kişisel Gelişim Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 250-270

Kaymakcan, R. ve Şirin, T. (2013). Bilişsel-davranışçı psikoterapi yaklaşımı ile bütünleştirilmiş dini danışmanlık modeli'nin din eğitimi alan erkek üniversite öğrencilerinin durumluk ve sürekli kaygı düzeylerine etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 111-148.

Kılıç, A. (2019). *Farklı Anne-Baba Tutum Bileşenlerinin Horney'in Nevrotik Kişilik Tiplerini Yordayıcı Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Sabahattin

Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Bilim Dalı, İstanbul.

Kınalı, T., & Ercan, S. (2010). Hastane hemşirelerinde iş tatmini ve somatizasyon semptomları arasındaki ilişki. *Journal of Behavioral Sciences*, 18(2), 225-233.

Kirman, M. A. (2003). Yeni dini hareketleri tanımlama problemi ve tipolojik yaklaşımlar. *Din Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi*, 3(4), 33.

Kocabıyık, T. (2021). *Okul Yöneticilerinin Enneagram Kişilik Tipleri ve İş Tatmin Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Tezli Yüksek Lisans Programı, Antalya.

Koçak, O. Eti ve Gürsoy (2017). A ve B kişilik tipine sahip kamu ve özel sektör çalışanlarının kişilik tiplerinin incelenmesi: Yalova örneği, *Emek ve Toplum*, 6(15). ISSN: 2147-3668.

Konal Korkmaz, E., Telli, S., Kadioglu, H., & Karaca, S. (2020). Hemşirelerde aleksitimi ve aleksitiminin tükenmişlik, öfke ve somatizasyon ile ilişkisi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 11(4), 284-291.

Köknel, Ö. (2005). Kaygıdan mutluluğa kişilik. İstanbul: Altın Kitaplar.

Kurt, Z. (2005). *Kanserli hastaların iyileşmesinde manevi değerlerin rolü*, Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri (Din Psikolojisi) Ana Bilim Dalı, Ankara.

Kulaksız, G., & Erensoy, H. (2021). 18-65 Yaş kişilerde erken çocuklukta babalarından algıladıkları kabul/red ilişkisinin somatizasyon ve anksiyete geliştirme etkisinin incelenmesi. *International Journal of Academic Medicine and Pharmacy*, 3(2), 142-149.

Küçükcan, T. (2005), Modernleşme ve Sekülerleşme Kuramları Bağlamında Din, Toplumsal Değişme ve İslâm Dünyası, *İslâm Araştırmaları Dergisi*, 13, 109-128.

Loehlin, J. C., McCrae, R. R., Costa, P. T., Jr., & John, O. P. (1998). Heritabilities of common and measure-specific components of the Big Five personality factors. *Journal of Research in Personality*, 32(4), 431–453. <https://doi.org/10.1006/jrpe.1998.2225>

Malvaso A and Kang W (2022) The relationship between areas of life satisfaction, personality, and overall life satisfaction: An integrated account. *Front. Psychol.* 13:894610. doi: 10.3389/fpsyg.2022.894610

McCrae, R. R., & Costa, P. T. (2003). *Yetişkinlikte kişilik: Beş faktörlü bir teori perspektifi* (3. Baskı). Guilford Press.

Meissner, W. W. (2006). Psychoanalysis and the mind-body relation: Psychosomatic perspectives. *Bulletin of the Menninger Clinic*, 70 (4), 295-315.

Menkü B., ve Coşar B. (2021). Psikosomatik bozukluklar. Ankara: Türkiye Klinikleri, 32-6.

Mevlüt, K. ve Aydın, C. (2013). Yeni çağ inanışları ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35(35), 5-19.

Mirza, G. A. (2014). *Yeni dinselleşme eğilimleri ve maneviyat arayışları*, Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Nişancı, A. (2019). Ruh sağlığı alanında iyileşme yaklaşımı ve psikiyatrik sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 231-259.

Okutan, E. (2018). Kişilik: tanımı, boyutları, etki faktörleri ve tipolojisi1. *Adem Uğur2. Seçme Yazılar-11(1)*.

Olçay Çam, M.ve Uğuryol, M. (2019). Ruhsal hastalıktan iyileşmeye kültürel etki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 11(1), 55-64. doi:10.18863/pgy.391783.

Özakkaş, T. (2018). Psikoterapi tarihi ve bütüncül psikoterapi. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 1(1), 1-24.

Özavci, R., Özkan, E., & Koç, O. (2022). Özel sektör çalışanlarında mutluluk ve yaşam doyumu ilişkisi. *International Journal of Sport Exercise and Training Sciences-IJSETS*, 8(4), 143-151.

Özcan, Y. D. (2001). Tıbbi sorunları etkileyen psikolojik faktörler (psikosomatik bozuklar). *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2).

Özçeşmeci, E. (2020). *Türkiye'deki Kişisel Gelişim Kitaplarına Yönelik Bir İnceleme: Postmodern Toplum Bağlamında Eleştirel Bir Analiz*, Yüksek Lisans Tezi, Türkiye Cumhuriyeti Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Ankara.

Özdoğan, Ö. (2006). İnsanı anlamaya yönelik bir yaklaşım: pastoral psikoloji. *AÜİFD*, 47(2), 127-14.

Özgün, M. S. (2007). *Okul Psikolojik Danışmanlarının Kişilik Özellikleri İle Mesleki Yetkinlik Beklentileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Özkan, A. R. (2010). Yeni dini görünümlü hareketlerin ortaya çıkış sebepleri. *Yeni Ümit, Dini İlimler ve Kültür Dergisi*, (87), 48-53.

Özkan, S. (2018). Psikosomatik hastalıklar. Humanite Psikiyatri, 1-16. Erişim adresi: [psikosomatik-2018-kitap-min, Özkan.pdf](#)

Öztürk, D. (2015). *Türkiye'de Yeniçağ Ruhaniliği ve Pratikleri: Evren Tasarımı, Birey ve Olumlama*, Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Öztürk, M., Uluşahin A., (2014). Ruh sağlığı ve bozuklukları I. Cilt. Ankara.

Prior, M. (1992). Childhood temperament. Journal Of Child Psychology And Psychiatry, 33(1), 249-279. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1992.tb00863.x>

Perdue, A. (2013). The relationship between the Big Five personality traits and paranormal belief Retrieved from: <http://purl.flvc.org/ucf/fd/CFH0004508>

Roberts, B. W., & Mroczek, D. B. (2008). Personality trait change in adulthood. Journal of Personality and Social Psychology, 95(4), 819-831.

Robbins, S. P. and Judge, T. A. (2012). Örgütsel Davranış. 14. Bs. Çeviri Editörü: İnci Erdem. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Rubin, G. (2017). Dört Kişilik Eğilimi. İstanbul: Sola Unitas Yayınları.

Ruhi, Y. (2013). *Öğretmen adaylarının öznel iyi oluşu ile sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. İlköğretim Online, 12(2).

Santrock, J. W. (2018). Eğitim psikolojisi. (Çev. Ed. D. M., Siyez). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Sayman, E. (2021). *Yoga Turizmi Deneyimi İle Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkide Kişiliğin Aracı Etkisi*. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Denizli.

Schultz, D.P., Schultz, S. E. (2002). *Modern psikoloji tarihi*. (Y.Asly Çev.).İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Schmitt, D.P., Allik, J., McCrae, R.R. ve Benet-Martinez, V. (2007). The geographic distribution of big five personality traits patterns and profiles of human self-description across 56 nations. Journal of Cross-Cultural Psychology, 38(2), 173-212.

Szcześniak, M., Bajkowska, I., Czaprowska, A., & Sileńska, A. (2022). Adolescents' Self-Esteem and Life Satisfaction: Communication with Peers as a Mediator. International Journal of Environmental Research and Public Health, 19(7), 3777. DOI:10.3390/ijerph19073777.

Smith, T., Johnson, W., & Hathaway, A. (2009). Personality Traits and the Propensity for Paranormal. *Individual Differences Research* 7(2):85-96.

Smith, T. W., & Williams, P. G. (1992). Personality and health: Advantages and limitations of the five-factor model. *Journal of Personality*, 60(2), 395–423. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1992.tb00978.x>

Soysal, A. Ş., Can, H., & Kılıç, K. M. (2009). Üniversite öğrencilerinde a tipi davranış örüntüsü ile öfke ifadesi arasındaki ilişkinin analizi ve cinsiyetler açısından karşılaştırılması. *Klinik Psikiyatri*, 12(2), 61-67.

Steel, P., Schmidt, J., & Shultz, J. (2008). Refining the relationship between personality and subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 134(1), 138-161. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.134.1.138>

Sümer, N., Lajunen, T. ve Özkan, T. (2005). Big five personality traits as the distal predictors of road accident involvement. *Traffic and Transport Psychology G. Underwood*.

Şengül, F. (2007). *Dindarlık ve Ruh Sağlığı İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlahiyat Anabilim Dalı Din Psikolojisi Bilim Dalı, İstanbul.

Şirin, T. (2020). Manevi danışmanlık ve rehberlik (Cilt-I). 1. Basım, İstanbul: Pasifik Ofset.

Şirin, Turgay (2013). *Bilişsel–Davranışçı Psikoterapi Yaklaşımıyla Bütünleştirilmiş Dini Danışmanlık Modeli*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Sülün, F., Susuz, Y. E., Kalemoglu Varol, Y., & Çolakoğlu, F. F. (2021). Judo Antrenörlerinin Sportmenlik Yönelimleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(2), 285-300.

Sürme, Y. (2019). Stres, stresle ilişkili hastalıklar ve stres yönetimi. *Journal of International Social Research*, 12(64).

Tatlıhoğlu, K. (2013). Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramı'na göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 2014(XVII). <https://doi.org/10.14225/Joh400>

Taymur, İ. ve. Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 154-177.

TDK.(2018).http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid

Tekin, Ömer Akgün (2012). *Yabancılaşma ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler: Antalya Kemer'deki Beş Yıldızlı Otel İşletmeleri Çalışanları Üzerinde Bir Uygulama*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Tekin, Ö. A., Turan, S. N., Özmen, M., Turhan, A. A., & Kökçü, A. (2012). Beş Faktör Kişilik Özellikleri ve Örgütsel Çatışma Yönetimi Arasındaki İlişkiler: Ankara'daki Beş Yıldızlı Otel İşletmeleri Üzerinde Bir Uygulama. *Journal of Yaşar University*, 27, 4611-4641.

Toker, B., & Kalıpçı, M. B. (2017). Beş faktör kişilik özelliklerinin yaşam doyumuna etkisi: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. 5. Örgütsel Davranış Kongresi, Antalya.

Toptaş Kılıç S., (2019). *Kanser Hastalarının Bütüncül İyilik Hallerinin ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi*, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Hemşireliği Programı Doktora Tezi, Ankara.

Tuna, A. A., Can, İ., & Doğan, İ. (2020). Kişilik tiplerinin banka hizmet kalitesi algısı üzerindeki etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1), 471-494.

Tuncer, N. (2017). *Bir grup üniversite öğrencisinde belirlenen sosyal anksiyete düzeylerine göre bilinçli farkındalık ve yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi* (Master's thesis, Işık Üniversitesi).

Tunç, P. (2019). Destekleyici dinamik psikoterapinin temel stratejileri. *Kriz Dergisi*, 27(3). 158-178.

Tunçer, Ö. (2005). Stres, Psikosomatik ve Somatoform Bozukluklar, Medikal Açıdan Stres ve Çareleri Sempozyum Dizisi, İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, 47, s. 153-162.

Tuzgöl Dost, M. (2020). Psikolojik danışma ve psikoterapide bütünleşmeye doğru. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15 (10. Yıl Özel Sayısı), 5252-5276. DOI: 10.26466/opus.688166.

Türkdoğan, O. (1999). Türk toplumunda yeni dini hareketler ve cemaatleşme. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 39 (2), 55-63.

Ulu, M., & Osmanoğlu, C. (2023). İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinde Hayatın Anlamı ve Yeni Çağ İnançları Üzerine Bir Araştırma. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*(60), 82-96. <https://doi.org/10.5152/ilted.2023.23423>

Uysal, E. (2015). *20. Yüzyıl New Age Akımı Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz*, Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Üstündağ, S. (2013). *Kemoterapi Alan Kanser Hastalarının Semptom Yönetiminde Kullandıkları Tamamlayıcı Tedavi Yaklaşımlarının Yaşam Kalitesine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi. Türkiye Cumhuriyeti Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Ankara.

Varlık, S. (2019). *Türkiye 'de Din Dışı Spiritüel Akımlar Üzerine Bir Araştırma* Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Çanakkale.

Weisberg, Y. J., DeYoung, C. G., & Hirsh, J. B. (2011). Gender differences in personality across the ten aspects of the Big Five. *Frontiers in Psychology*, 2, 178.

Yağcı, İ., Akbulut, N., Kıvrak, Y., Özçetin, A., Ataoğlu, A., (2014) Bir üniversite hastanesi psikiyatri polikliniğine başvuran hastaların sosyodemografik özellikleri ile tanı grupları arasındaki ilişki, *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 3,s.14-18

Yalçın A, Karaman B (2020). Yetişkinlerde Sıfatlara Dayalı Kişilik Özellikleri, Otomatik Düşünceler ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(Eğitim ve Toplum Özel Sayısı), 5792 - 5817. 10.26466/opus.681101

Yalvaç Arıcı, H. (2021). Modern şifacılık yönelimleri. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9, 291-324

Yanardağ, M. Z., Özmete, E. (2017). Bir mesleki uygulama alanı olarak geçmişten geleceğe klinik sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), 203-226.

Yavuz, M., Erdur, B., Işık, M., Boğday, H., Ince, H. E., Kök, Ö., & Sönmez, A. Ö. (2019). Ergenlerde somatizasyonun aleksitimi ve ruhsal sorunlarla ilişkisinin incelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20(3), 321-326.

Yaya, B., Ergün, D., & Yılmaz, B. (2019). Akademisyenlerde sosyodemografik değişkenlere göre mobbing, psikosomatik belirtiler ve ruminatif düşünce biçiminin incelenmesi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(3), 139-144.

Yaya, G. (2016). *Alopesi areatada psikanalitik psikosomatik kuramın kavramları ile erken dönem nesne ilişkileri ve narsisizmin araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.

Yazıcı Güleç, M. (2009). Psikosomatik hastalıklarda mizaç ve karakter. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 1, 201-214.

Yelboğa, A. (2006). Kişilik özellikleri ve iş performansı arasındaki ilişkinin incelenmesi. "İş, Güç" *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 2, 197-211.

Yerlikaya, E.E. (2003). *Mizah Tarzları Ölçeği'nin(The Humor Styles Questionnaire) uyarlama çalışması*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, A. (2019). Eğitim ve gelir düzeyi arttıkça bireylerin alternatif inanç sistemlerine olan ilgisinin azalması üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 123-145.

Yıldırım, M. H., & Oruç, Ş. (2020). Çalışanların beş faktör kişilik özellikleri ile başarısızlık korkuları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 55(3), 1863-1886. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.20.08.1412>

Yıldırım, S.N. (2021). *Nevrotik Kişilik Tipleri ve Evli Bireylerin İlişki İstikrarı Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.

Yıldız, H., & Bulut, S. (2017). Ölüm kaygısı ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(2), 225-236.

Yıldız, T. (2018). *Çalışmaya Tutkunluk, İş Özellikleri, Kişilik Tipleri, İşkolliklik, Stratejik Çeviklik ve Başarı Hedef Yöneliminin Örgütsel Bağlılığa Etkisi Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı, İstanbul.

Yılmaz, E. D., Genç, A.G. ve Aydemir, Ö. (2011). Tarihsel bir sistemin yeni bir kişilik modeline evrimi: dokuz tip kişilik modeli. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12, 165- 16.

Yılmaz, O. Yıldırım, A. ve Yücedağ, D. (2018). Assessment of personality from a new perspective: characterix personality types inventory. *International Journal of Scientific Research and Management*, 6 (3), 103-116.

Yörük, T. (2015). *Alfred Adler sosyal roller ve kişilik*. (4.Basım). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Yücel, D. (2007). *Reiki'nin Oluşumu, Gelişimi ve Türkiye'deki Yansımaları*, Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

8 EKLER

EK A Kişisel Bilgi Formu

1. Yaş

☐19-24

☐25-30

☐31-40

☐41-50

☐51-65

2. Cinsiyet

☐Erkek

☐Kadın

3. Eğitim Düzeyiniz

☐İlkokul

☐Lise

☐Önlisans

☐Lisans

☐Lisansüstü

☐Doktora ve Üstü

4. Medeni Durumunuz

☐Evli

☐Bekar

☐Boşanmış

☐Bekar -İlişkisi Var

5. Yaşamın Çoğunu Geçirdiğiniz Yer

☐Büyük Şehir

☐Şehir

☐İlçe-Kasaba

☐Mecra-Köy

6. Çalışma Durumunuz

☐ Çalışıyor

☐ Çalışmıyor

☐ Emekli

7. Mesleğiniz

☐ Öğrenci

☐ Özel sektör

☐ Serbest Meslek

☐ Memur

8. Gelir Düzeyiniz

☐ Düşük (0-13.334)

☐ Orta (13.400-43.433)

☐ Yüksek (43.450 ve üzeri)

9. Çalıştığınız İşten Memnun musunuz?

☐ Evet

☐ Hayır

☐ Kararsızım

10. Kendinizi fiziksel olarak nasıl görüyorsunuz?

☐ Çok iyi

☐ İyi

☐ Orta

☐ Kötü

☐ Çok Kötü

11. Kendinizi ruh sağlığı açısından nasıl görüyorsunuz?

☐ Çok iyi

☐ İyi

☐ Orta

☐ Kötü

☐ Çok Kötü

12. Daha önce psikolojik destek aldınız mı?

☐Evet

☐Hayır

13. Herhangi bir psikiyatrik hastalığınız ya da psikolojik rahatsızlığınız var mı?

☐ Yok

☐ Var (Belirtiniz.....)

14. Psikiyatrik hastalığınız ya da psikolojik rahatsızlığınız varsa, tedavi görüyor musunuz?

☐Evet

☐Hayır

15. Düzenli Psikoterapi Seansı Aldınız mı?

☐ Evet ☐ Hayır

☐ 5-10 seans ☐ 11-20 ☐ 21 ve üzeri

16. Kronik Bir Hastalığınız Var mı?

☐ Rahatsızlığım var

☐ Rahatsızlığım yok

17. New Age(Yeni Çağ) kavramını daha önce duydunuz mu?

☐ Evet

☐ Hayır

18. Uygulamaları ve pratikleri(Yoga, Meditasyon Biyoenerji, Reiki, Acces Bars vs.) hakkında bilgi sahibi misiniz?

☐ Evet

☐ Hayır

19. Bu Uygulamalara hiç başvurduğunuz mu? (Reiki,yoga,meditasyon vb)

☐ Evet

☐ Hayır

20. Bu uygulamalara ve pratiklere katılma amacınız nedir?

☐ Merak ☐ Deneyim ☐ Kişisel ilgi ☐ Ruhsal Motivasyon ☐ Sağlık ☐
Sosyalleşme

☐ Yaşamınızdaki önemli dönüm noktaları ☐ Alternatif Din Arayışı ☐ Hayat
Amacımı Bulma Çabası ☐ Diğer

.....

**21. Uygulamalar ve pratiklere katıldıktan sonra hayatınızda öncesi- sonrası
diyebileceğimiz önemli bir değişiklik oldu mu?**

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Emin Değilim

22. Bu Yöntemlerin Size Katkı Sağladığını Düşünüyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Emin Değilim

23. Sağladığı Katkıyı Puanlar mısınız?

☐ Sağlamadı ☐ 1-4 ☐ 5-7 ☐ 8-10 ☐ 10 ve üzeri

EK B Beş Faktör Kişilik Ölçeği (BFI)

Aşağıda sizi kısmen tanımlayan (ya da pek tanımlayamayan) birtakım özellikler sunulmaktadır. Örneğin, başkaları ile zaman geçirmekten hoşlanan birisi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Lütfen aşağıda verilen özelliklerin sizi ne oranda yansıttığını ya da yansıtmadığını belirtmek için sizi en iyi tanımlayan rakamı her bir özelliğin yanına yazınız.

1 = Hiç katılmıyorum

2 = Biraz katılmıyorum

3 = Ne katılıyorum ne de katılmıyorum (kararsızım)

4 = Biraz katılıyorum

5 = Tamamen katılıyorum

Kendimi biri olarak görüyorum

___ 1. Konuşkan

___ 2. Başkalarında hata arayan

___ 3. İşini tam yapan

___ 4. Bunalımlı, melankolik

___ 5. Orijinal, yeni görüşler ortaya koyan

___ 6. Ketum/vakur

___ 7. Yardımsever ve çıkarıcı olmayan

___ 8. Biraz umursamaz

___ 9. Rahat, stresle kolay baş eden

___ 10. Çok değişik konuları merak eden

- ___ 11. Enerji dolu
- ___ 12. Başkalarıyla sürekli didişen
- ___ 13. Güvenilir bir çalışan
- ___ 14. Gergin olabilen
- ___ 15. Maharetli, derin düşünen
- ___ 16. Heyecan yaratabilen
- ___ 17. Affedici bir yapıya sahip
- ___ 18. Dağınık olma eğiliminde
- ___ 19. Çok endişelenen
- ___ 20. Hayal gücü yüksek
- ___ 21. Sessiz bir yapıda
- ___ 22. Genellikle başkalarına güvenen
- ___ 23. Tembel olma eğiliminde olan
- ___ 24. Duygusal
- ___ 25. Keşfeden, icat eden olarak dengeli, kolayca keyfi kaçmayan
- ___ 26. Atılgan bir kişiliğe sahip
- ___ 27. Soğuk ve mesafeli olabilen
- ___ 28. Görevi tamamlanıncaya kadar sebat edebilen
- ___ 29. Dakikası dakikasına uymayan
- ___ 30. Sanata ve estetik değarlere önem veren

- ___ 31. Bazen utangaç, çekingen olan
- ___ 32. Hemen hemen herkese karşı saygılı ve nazik olan
- ___ 33. İşleri verimli yapan
- ___ 34. Gergin ortamlarda sakin kalabilen
- ___ 35. Rutin işleri yapmayı tercih eden
- ___ 36. Sosyal, girişken
- ___ 37. Bazen başkalarına kaba davranabilen
- ___ 38. Planlar yapan ve bunları takip eden
- ___ 39. Kolayca sinirlenen
- ___ 40. Düşünmeyi seven, fikirler geliştirebilen
- ___ 41. Sanata ilgisi çok az olan
- ___ 42. Başkalarıyla iş birliği yapmayı seven
- ___ 43. Kolaylıkla dikkati dağılan
- ___ 44. Sanat, müzik ve edebiyatta çok bilgili

Lütfen kontrol ediniz: Bütün ifadelerin önüne bir rakam yazdınız mı?

EK C Somatizasyon Ölçeği

Bu formda "Doğru" ve "Yanlış" cevaplarından birisini seşebileceğiniz sıralı sorular bulunmaktadır. Her soruya kendinize uygun cevabı vermeniz beklenmektedir. Bu sorular sadece sizin içindir ve kendiniz ile ilgili cevapları veriniz.

Sorulardan bazıları birbirine çok benzemektedir fakat dikkatli okursanız birbirinin tam tersi olduğunu göreceksiniz. Lütfen tüm soruları yanıtlamaya çalışın.

1. Çoğu zaman boğazım tıkanır gibi olur.

Doğru

Yanlış

2. İştahım iyidir.

Doğru

Yanlış

3. Başım pek az ağrır.

Doğru

Yanlış

4. Ayda bir iki defa ishal olurum.

Doğru

Yanlış

5. Midemden oldukça rahatsızım.

Doğru

Yanlış

6. Çoğu kez midem ekşir.

Doğru Yanlış

7. Bazen utanınca çok terlerim.

Doğru Yanlış

8. Sağlığım beni pek kaygılandırmaz.

Doğru Yanlış

9. Hemen hemen hiçbir ağrım ve sızım yok.

Doğru Yanlış

10. Bazen başımda sızı hissedirim.

Doğru Yanlış

11. Çoğu zaman başımın her tarafı ağrır.

Doğru Yanlış

12. Sağlığım birçok arkadaşımınki kadar iyidir.

Doğru Yanlış

13. Pek seyrek kabız olurum.

Doğru Yanlış

14. Ensemde nadiren ağrı hissederim.

Doğru Yanlış

15. Vücudumda pek az seğirme ve kasılma olur.

Doğru Yanlış

16. Çabucak yorulmam.

Doğru Yanlış

17. Pek az başım döner ya da hiç dönmez.

Doğru Yanlış

18. Yürürken dengemi hemen hemen hiç kaybetmem.

Doğru Yanlış

19. Soğuk günlerde bile kolayca terlerim.

Doğru Yanlış

20. Çoğu zaman yorgunluk hissederim.

Doğru Yanlış

21. Hemen her gün mide ağrılarından rahatsız olurum.

Doğru Yanlış

22. Tekrarlayan mide bulantısı ve kusmalar bana sıkıntı verir.

Doğru Yanlış

23. Çoğu zaman bütün vücudumda bir halsizlik duyarım.

Doğru Yanlış

24. Son birkaç yıl içerisinde sağlığım çoğu zaman iyiydi.

Doğru Yanlış

25. Çok defa sabahları din ve dinlenmiş olarak kalkarım.

Doğru Yanlış

26. Çoğu zaman bana kafam şişmiş ya da burnum tıkanmış gibi gelir.

Doğru Yanlış

27. Çoğu zaman başım sıkı bir çember içindeymiş gibi hissedirim.

Doğru Yanlış

28. Kalp ve göğüs ağrılarından hemen hemen hiç şikayetimin yokmuş gibi hissedirim.

Doğru Yanlış

29. Hayatımda hiçbir zaman kendimi şimdiki kadar iyi hissetmedim.

Doğru Yanlış

30. Kalbimin hızlı çarptığını hemen hemen hiç hissetmem.

Doğru Yanlış

31. Hiç fel geirmediim ya da kaslarımda olağanüstü bir halsizlik duymadım.

Doğru Yanlış

32. Ortada hiçbir neden yokken haftada bir ya da daha sık birdenbire her yanıımı ateş basar.

Doğru Yanlış

33. Vücudumun bazı yerlerinde çok defa yanma, gıdıklanma, karıncalanma ve uyuşukluk hissedirim.

Doğru Yanlış

EK D Yeni Çağ İnanışları Ölçeği

Maddeler	1	2	3	4	5
1. Çeşitli fal teknikleri kullanılarak gelecek tahmin edilebilir	1	2	3	4	5
2. Bazı insanlar zihin gücüyle objeleri hareket ettirebilir.	1	2	3	4	5
3. Dünyamızda, çözümlenmemiş gizemler vardır.	1	2	3	4	5
4. Yaşayan insanların, çeşitli yöntemleri kullanarak ruhlarla ilişki kurması ve onlardan rehberlik alması mümkündür	1	2	3	4	5
5. Kara kediler, kötü şans ve uğursuzluk getirir.	1	2	3	4	5
6. İnsan, kendi farkındalığını; hipnoz, meditasyon, değişik müzikler ve ilaçlar yoluyla artırabilir.	1	2	3	4	5
7. Bazı medyumlar, gelecek hakkında kusursuz olarak kehanette bulunabilirler.	1	2	3	4	5
8. Tarot kartları (fal kartları), insanın ve evrenin sırlarını ortaya çıkarabilir	1	2	3	4	5
9. Bu dünyada, bazı insanlar vasıtasıyla (medyumlar, ruh çağırانlar vb.), yaşayan insanlarla ölen insanların ruhları arasında iletişim kurulabilir.	1	2	3	4	5
10. İnsanlar, birbirlerini görüp dokunamamaları bile, birbirleriyle zihinden zihine (telepati) iletişim kurabilirler.	1	2	3	4	5

11. Meditasyon, yoga ve diğer pratikler önemli ve yararlıdır.	1	2	3	4	5
12. Kırılan ayna, kötü şans ve uğursuzluk getirir.	1	2	3	4	5
13. Astroloji, geleceği tahmin etmede kullanılabilecek bir yoldur.	1	2	3	4	5
14. Manevi (ruhsal) güçlerle objeleri hareket ettirmek mümkündür.	1	2	3	4	5
15. Uyku ya da trans gibi durumlarda, ruh bedeni terk edebilir	1	2	3	4	5
16. Burçlar (kişinin doğum zamanındaki yıldızların konumu) ve yıldız falı, kişinin geleceği hakkında doğru bilgi verir.	1	2	3	4	5
17. Merdiven altından geçmek uğursuzluk getirir.	1	2	3	4	5
18. Bazı insanlar, geleceği tahmin etmede açıklanamayan bir yeteneğe sahiptir.	1	2	3	4	5
19. Bir kişinin doğum tarihindeki gezegenlerin konumu, o kişinin geleceğini ve kişiliğini tahmin etmeye yarar.	1	2	3	4	5
20. Bazı kişiler insan zihnini okuyabilir.	1	2	3	4	5

9 ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: : Alev Banu GEREN

ORCID Numarası: : 0009-0009-2104-2844

Öğrenim Durumu

2022 - Devam Ediyor Lisans: İstanbul Medipol Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Yüksek Okulu/ Sosyal Hizmet Bölümü

2021- Lisans 3. Sınıf Terk: Fenerbahçe Üniversitesi Sağlık Bilimleri
Fakültesi Ergoterapi Bölümü

2019 - 2022 Yüksek Lisans: İstanbul Arel Üniversitesi -
Psikoloji

2008 – 2015 Lisans: Anadolu Üniversitesi
İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri